

ΝΟΙΑ ΖΗΤΩΜΑΙ ΚΑΙ

ΤΕΥΧΟΣ

4

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Νοιάζομαι και Δρω με την Οικογένεια
Οδηγός για τον εκπαιδευτικό

DESMOS
NON PROFIT FOUNDATION
Inspiring Giving

Ίδρυμα Λαμπράκη

ΙΣΝ/SNF
ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS
FOUNDATION

ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ
ΙΔΡΥΜΑ
Α.Κ.ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ

ΝΟΙΑΖΟΜΑΙ ΚΑΙ ΔΡΩ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ – ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ – ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Οδηγός για τον εκπαιδευτικό

Νοιάζομαι και δρω με την οικογένεια: Εθελοντισμός – Αλληλεγγύη – Ενεργός πολίτης
Οδηγός για τον εκπαιδευτικό

Αθήνα 2018

Επιστημονική ευθύνη: Σεβαστή-Σοφία Ανθοπούλου

Συγγραφή, σύνθεση: Σεβαστή-Σοφία Ανθοπούλου, Μαρία Καπετανίδου,
Τσαμπίκα Καρακίτσα, Ιωάννης Πούλιος

Φιλολογική επιμέλεια: Έλενα Φραγκάκη

Γραφιστική επιμέλεια: Βάσω Καλαμά*

**βασισμένη στην επιμέλεια των τριών πρώτων τευχών του Νοιάζομαι και
Δρω, που έγινε από τον Αντώνη Καπίρη - Tangram Creative Studio*

Λογότυπο: we design

ISBN Νο 978-960-370-062-3

Εκδότης: Δεσμός Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο και Ίδρυμα Λαμπράκη

DESMOS
NON PROFIT FOUNDATION
Inspiring Giving

Ίδρυμα Λαμπράκη

Η παρούσα έκδοση δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος «Νοιάζομαι και Δρω», το οποίο υλοποιείται από το Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο Δεσμός (www.desmos.org) και από το Ίδρυμα Λαμπράκη (www.lrf.gr). Το συγκεκριμένο τεύχος δημιουργήθηκε χάρis στις ευγενικές δωρεές του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (Μέγας Δωρητής), του Ιδρύματος Αθανασίου Λασκαρίδη (Μέγας Δωρητής) και του Ιδρύματος Α. Γ. Λεβέντη.

Όλες οι απόψεις/παροτρύνσεις/συμβουλές που διατυπώνονται στο εν λόγω εκπαιδευτικό υλικό δεν αποτελούν κατ' ανάγκην απόψεις των φορέων που υποστηρίζουν το πρόγραμμα ούτε συνιστούν εκ μέρους τους παρότρυνση ή συμβουλή απορρέουσα εκ του περιεχομένου του.

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΕΣ

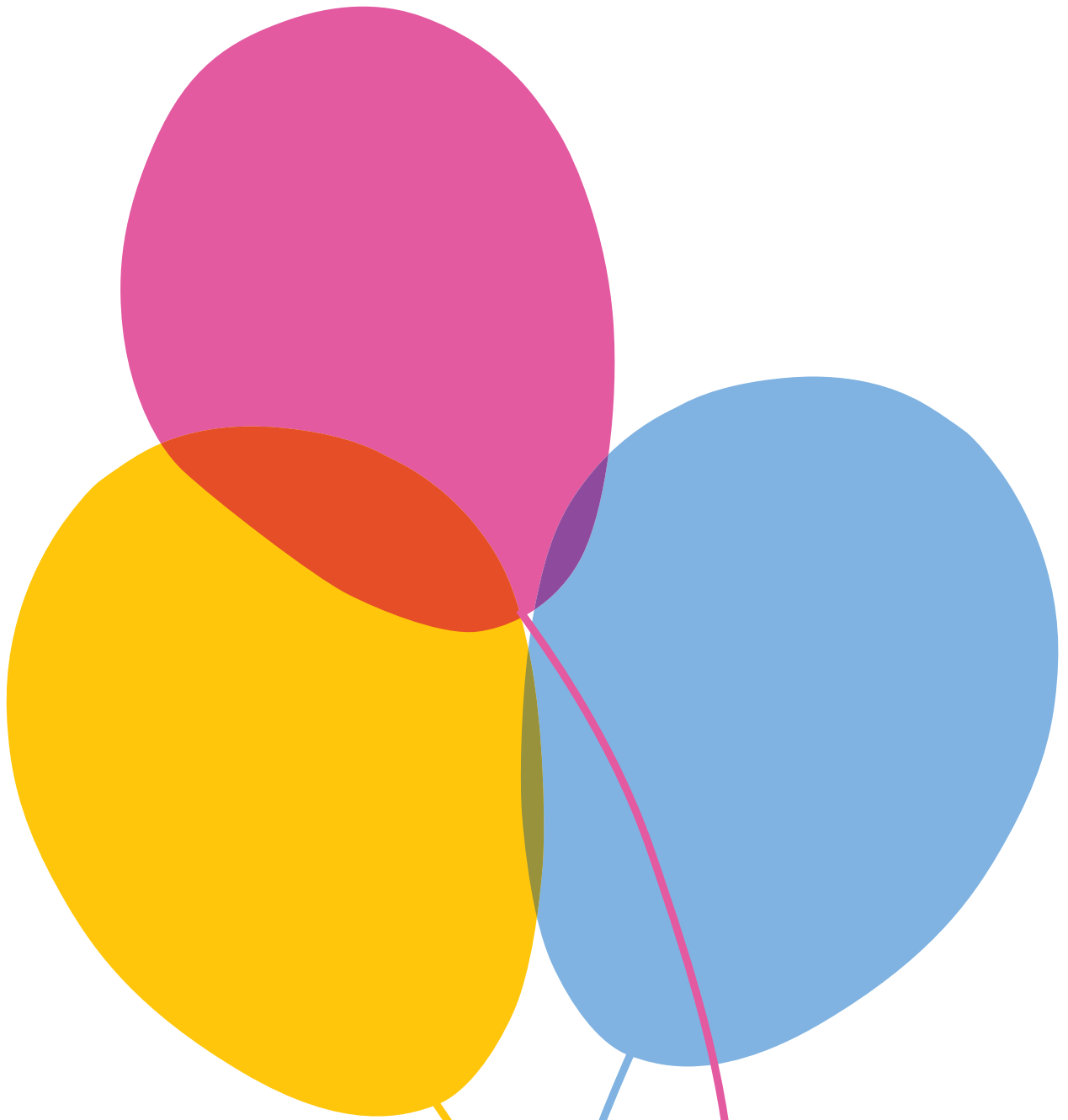
ΙΣΝ / SNF
ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS
FOUNDATION

ΑΥΣ ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ
ΥΠΕ ΙΔΡΥΜΑ
ΛCF Α.Κ. ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ

ΔΩΡΗΤΗΣ

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό διανέμεται δωρεάν. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή η απόδοση κατά παράφραση ή διασκευή του περιεχομένου του βιβλίου με οποιονδήποτε τρόπο αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς και υπό τον όρο ότι αναφέρονται οι συγγραφείς, εκδότες και δικαιούχοι λοιπών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί του βιβλίου.

ΝΟΙΑΖΟΜΑΙ ΚΑΙ ΔΡΩ

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Νοιάζομαι και δρω με την οικογένια
Οδηγός για τον εκπαιδευτικό

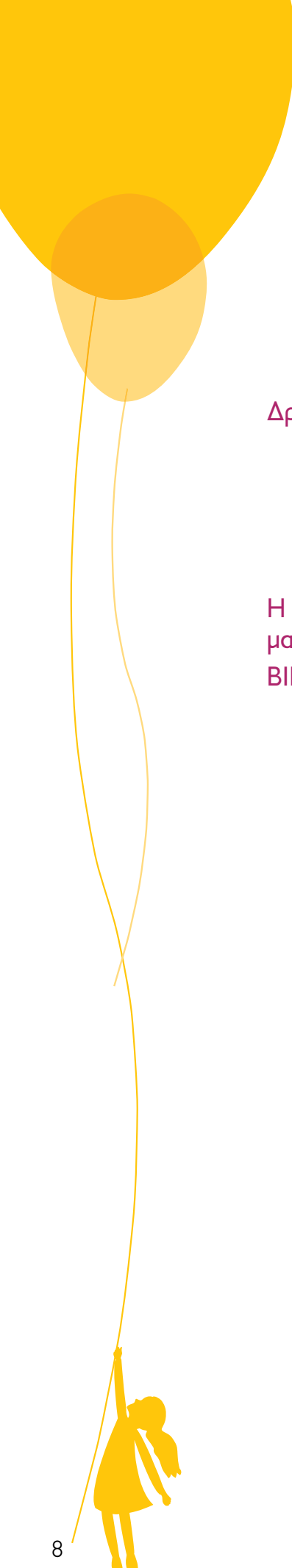

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νοιάζομαι και δρω: εθελοντισμός, αλληλεγγύη, ενεργός πολίτης	9
Πρόλογος	13
Οικογένεια και Μάθηση	15
Η συμμετοχή της οικογένειας στην τυπική και μη τυπική μάθηση του παιδιού	18
Γιατί να συμπράξω με την οικογένεια του μαθητή μου;	21
Ενδεικτικά οφέλη για τον μαθητή	22
Ενδεικτικά οφέλη για τους γονείς και την οικογένεια	24
Ενδεικτικά οφέλη για τους εκπαιδευτικούς και το σχολείο	25
Μορφές συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού	27
Παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της οικογένειας	29
Σχολική μονάδα και οικογένεια	32
Προς ένα σχέδιο δράσης κυκλικής διαδικασίας	33
Το όραμα για αλληλέγγυο σχολείο	34
Πρακτικές προσέλκυσης των γονέων και ενίσχυσης της συμμετοχής της οικογένειας στο σχολείο	37
Προσελκύοντας την οικογένεια στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Νοιάζομαι και Δρω»	41
Ανάδειξη της συμβολής της οικογένειας στην καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στους μαθητές	45
Αναστοχασμός και αποτίμηση της συνεργασίας με την οικογένεια για την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στους μαθητές	48
Προτάσεις συνεργασίας με την οικογένεια για την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στους μαθητές	51
Ομαδικότητα, συνεργασία, εμπιστοσύνη	52
Το χτίσιμο της εμπιστοσύνης/γνωριμιά	53
Έλα στη θέση μου: Αν ήμουν δάσκαλος	54
Η ιστορία γύρω μας: η μνήμη του μέλλοντος	55
Γενεαλογικό δέντρο: ιστορίες ζωής	57
Ημέρες Παιχνιδιού	59
Προσεγγίζοντας την έννοια του εθελοντισμού	60
Ζητώ βοήθεια	60
Ας πούμε μια ιστορία	61

Για μένα ή για τους άλλους;	62
Ο χάρτης των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και ο χάρτης των Δικαιωμάτων του Παιδιού	63
Ποιος είμαι, για τι νοιάζομαι και τι ελπίζω	64
Μια τρύπα στο πεζοδρόμιό μου	65
Συμφέρει να είσαι επιδραστικός	67
Αν είχα αλλάξει πρώτα τον εαυτό μου...	68
Από μέσα προς τα έξω	68
Γίνε παράγοντας αλλαγής!	69
Σχολείο αρχών και αξιών «Διαμάντι 9»	70
Τι μπορώ και θέλω να μοιραστώ-χάρτης ικανοτήτων	72
Μια αίτηση παρακαλώ!	73
Προσεγγίζοντας τις βασικές έννοιες	74
Γνωριμία με εθελοντικές οργανώσεις	74
Το World Café	75
«Πάρε Θέση για...»	77
Η έννοια της αλληλεγγύης	79
Ο κήπος με τα αγάλματα	80
Τι θα συνέβαινε αν;	82
Να συμμετέχω στα κοινά;	82
Δράσεις	84
Σχεδιασμός έρευνας για τις ανάγκες του σχολείου ή της τάξης ή της γειτονιάς	84
Σχεδιασμός δράσης	85
Δράσεις προσέλκυσης και οργάνωσης	86
Συμμετέχω!	86
Ανοιχτές πόρτες!	87
Με τον παπού και τη γιαγιά	87
Δράσεις εθελοντισμού	88
Φροντίδα για εμάς	88
Σεργιανίζοντας στη γειτονιά	89
Τι δεν μας χρειάζεται στο σπίτι, στο σχολείο και στη δουλειά;	90
Η βιβλιοθήκη μας	90
Ημέρες καριέρας	91
Ας το φτιάξουμε μόνοι μας!	91
Bazaar	91
Υιοθετώ ένα ίδρυμα	92
Υιοθετώ ένα άγαλμα, ένα μνημείο	93
Παρέα στην τρίτη ηλικία	94
Σχεδιάζοντας μια εκστρατεία προβολής/ενημέρωσης	94
Δημιουργώντας εποπτικό υλικό για τα πρωτάκια	95

Ώρα για δράση: Αναζητώντας λύσεις	96
Σκουπιδομαζέματα - τα απομεινάρια μιας ημέρας	97
Κινηματογράφος στο σχολείο	98
Η εβδομάδα μας!	99
Γονείς και μαθητές σε ομάδα υποδοχής	100
Δράσεις Δικτύωσης, Διάχυσης και Απολογισμού	101
Τοπικό δίκτυο εθελοντών	101
Το ημερολόγιό μας	101
Μια αφίσα/πρόσκληση για το σχολείο	102
Διάχυση του προγράμματος	103
Απολογισμός μαζί με την οικογένεια	103
Η συμβουλή προς τους γονείς και κηδεμόνες για τη διαμόρφωση των μαθητών ως ενεργών πολιτών	105
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ	107

Νοιάζομαι και δραω: εθελοντισμός αλληλεγγύη ενεργός πολίτης

Τι είναι

Το **Νοιάζομαι και δραω: εθελοντισμός – αλληλεγγύη – ενεργός πολίτης** είναι εκπαιδευτικό υλικό που απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και μαθητές όλων των τάξεων της σχολικής εκπαίδευσης.

Σκοπός του υλικού αυτού είναι αφενός η κατανόηση των εννοιών και της σημασίας του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, καθώς και της στενής σύνδεσής τους με την ιδιότητα του ενεργού πολίτη, αφετέρου η καλλιέργεια στάσεων στην κατεύθυνση της μεγαλύτερης κοινωνικής συμμετοχής και της συνειδητής ανάληψης πρωτοβουλιών για συγκεκριμένες δράσεις, ώστε οι μαθητές να «νοιάζονται και να δρουν».

Οι δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης αντιμετωπίζονται ως εκφράσεις της ενεργού πολιτεότητας και όχι ως «καλές πράξεις».

Τα μέρη

Το υλικό αποτελείται συνολικά από πέντε τεύχη και έναν ιστότοπο:

- A) Τεύχος 1: *Νοιάζομαι και δρω: Εθελοντισμός – Αλληλεγγύη – Ενεργός Πολίτης*
Οδηγός για τον εκπαιδευτικό
- B) Τεύχος 2: *Νοιάζομαι και δρω: Εθελοντισμός – Αλληλεγγύη – Ενεργός Πολίτης*
Δραστηριότητες – Ασκήσεις – Τεχνικές για τον εκπαιδευτικό
- Γ) Τεύχος 3: *Νοιάζομαι και δρω: Εθελοντισμός – Αλληλεγγύη – Ενεργός Πολίτης*
Βιβλίο για τον μαθητή
- Δ) Τεύχος 4: *Νοιάζομαι και δρω με την οικογένεια: Εθελοντισμός – Αλληλεγγύη –*
Ενεργός Πολίτης
Οδηγός για τον εκπαιδευτικό
- Ε) Τεύχος 4: *Νοιάζομαι και δρω: Εθελοντισμός – Αλληλεγγύη – Ενεργός Πολίτης*
Οδηγός για την οικογένεια
- ΣΤ) Ιστότοπος: www.noiazomaikaidrw.gr

Στο 1ο τεύχος, με τίτλο **Οδηγός για τον εκπαιδευτικό** αποσαφηνίζονται εν συντομία οι βασικές έννοιες, δίνεται έμφαση στη σχέση του εθελοντισμού με την ενεργό πολιτεότητα και την αλληλεγγύη, αναφέρονται παρεκκλίσεις και παρεκτροπές, κωδικοποιούνται τα χαρακτηριστικά μιας εθελοντικής δράσης και ενός εθελοντή, παρουσιάζονται τομείς και δομές εθελοντισμού και αλληλεγγύης και προτείνονται τρόποι και στάδια επεξεργασίας ενός προγράμματος στην τάξη για την κατανόηση του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, αλλά και για τον σχεδιασμό δράσεων.

Στο τεύχος **Δραστηριότητες – Ασκήσεις – Τεχνικές για τον εκπαιδευτικό** περιέχονται δραστηριότητες βιωματικού χαρακτήρα, που προτείνεται να υλοποιηθούν με τους μαθητές. Στόχος είναι η προσέγγιση των εννοιών του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, η κατανόησή τους, η επεξεργασία των χαρακτηριστικών τους και η διαφοροποίησή τους από άλλες, παρεμφερείς έννοιες, καθώς και η οργάνωση δράσεων κοινωνικής παρέμβασης. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων παρουσιάζονται ποικίλες δομές εθελοντισμού και αλληλεγγύης.

Ο **Οδηγός για τον εκπαιδευτικό και οι Δραστηριότητες – Ασκήσεις – Τεχνικές για τον εκπαιδευτικό, καθώς και το τεύχος Νοιάζομαι και δρω με την οικογένεια και ο Οδηγός για την οικογένεια** συνοδεύονται από πηγές και βιβλιογραφία που αφορούν το σύνολο του υλικού.

Το **Βιβλίο για τον μαθητή** περιέχει δραστηριότητες για την κατανόηση και αποσαφήνιση των εννοιών. Μέσα από τις δραστηριότητες αυτές προκύπτουν τα βασικά χαρακτηριστικά κάθε έννοιας και οι μεταξύ τους διαφοροποιήσεις. Επίσης, περιγράφονται τα βήματα για τον σχεδιασμό μιας δράσης. Στη συνέχεια είναι συγκεντρωμένοι οι ορισμοί και τα χαρακτηριστικά των βασικών εννοιών που εξετάζονται στο σύνολο του εκπαιδευτικού υλικού.

Το τεύχος **Νοιάζομαι και δρω με την οικογένεια - Οδηγός για τον εκπαιδευτικό** περιλαμβάνει πληροφορίες για την αξία και σκοπιμότητα της συμμετοχής των γονέων και ευρύτερα της οικογένειας στη σχολική ζωή και συγκεκριμένα σε δραστηριότητες καλλιέργειας του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, για τις μορφές συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση των παιδιών και για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της οικογένειας, ενώ προτείνονται τεχνικές και δραστηριότητες προσέλκυσης της οικογένειας και συνεργασίας με τα μέλη της. Ο Οδηγός αυτός δεν αποτελεί ολοκληρωμένη προσέγγιση στη συνεργασία σχολείου – οικογένειας. Περιέχει χρήσιμες πληροφορίες για τον εκπαιδευτικό με στόχο τη συμμετοχή των γονέων και της οικογένειας στην καλλιέργεια στάσεων και αξιών που συνδέονται με τον εθελοντή και ενεργό πολίτη.

Στον **Οδηγό για την οικογένεια** περιέχονται πληροφορίες για την αξία της συμμετοχής της οικογένειας στη σχολική ζωή και συγκεκριμένα σε δραστηριότητες καλλιέργειας του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, για τις μορφές συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση των παιδιών και για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της οικογένειας, ενώ δίνονται συμβουλές για την προσέγγιση του σχολείου και τη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και προτείνονται δραστηριότητες για την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στα παιδιά μέσω δραστηριοποίησης της οικογένειας εντός και εκτός σχολείου.

Στον ιστότοπο www.noiazomaikaidrw.gr περιέχεται το σύνολο του υλικού, επιπλέον διαδραστικές δραστηριότητες για τους μαθητές, σύνδεσμοι για άλλο εκπαιδευτικό υλικό, τα οποία μπορεί να αξιοποιήσει ο εκπαιδευτικός, σύνδεσμοι για φορείς και δομές εθελοντισμού και αλληλεγγύης, καθώς και σχετικές δραστηριότητες, που υλοποιούνται από σχολικές ομάδες.

Πώς χρησιμοποιείται

Το εκπαιδευτικό υλικό είναι οργανωμένο με τρόπο ώστε να μπορεί ο εκπαιδευτικός να αντλεί ιδέες και στοιχεία για να σχεδιάζει ο ίδιος κάθε ενότητα ή τις δραστηριότητες. Δεν πρόκειται δηλαδή για ένα σχολικό εγχειρίδιο με γραμμική εξέλιξη, αλλά για ένα ευέλικτο υλικό, που μπορεί να το διαχειριστεί ο εκπαιδευτικός αξιοποιώντας όποιες και όσες ενότητες και δραστηριότητες επιλέγει, με όποια σειρά θεωρεί κατάλληλη, ανάλογα με τον χρόνο που διαθέτει, τα ενδιαφέροντα, τις εμπειρίες και την ηλικία των μαθητών του.

Κάθε τεύχος είναι αυτοτελές, αλλά και τα έξι μέρη του εκπαιδευτικού υλικού αλληλοσυμπληρώνονται και έχουν οργανική σχέση μεταξύ τους. Στις ενότητες του πρώτου τεύχους αντιστοιχούν ενότητες του δεύτερου τεύχους με δραστηριότητες, στις οποίες αντιστοιχούν δραστηριότητες και προτάσεις του 4ου και του 5ου τεύχους. Αντίστοιχες δραστηριότητες περιέχονται στο βιβλίο του μαθητή. Συμπληρωματικό υλικό μπορεί να αντληθεί από τον ιστότοπο. Καλό είναι ο εκπαιδευτικός, κατά τη διαπραγμάτευση κάθε ενότητας, να διατρέχει και τα πέντε τεύχη, καθώς και τις παραπομπές στον ιστότοπο (www.noiazomaikaidrw.gr), ώστε να τα αξιοποιεί συνδυαστικά. Η αξιοποίηση του 5ου τεύχους από την οικογένεια μπορεί να γίνεται σε συνδυασμό με το υλικό που διατίθεται στον ιστότοπο.

Οι πηγές και τα παραδείγματα

Ένα μέρος του υλικού στηρίχτηκε σε ανάλογο εκπαιδευτικό υλικό από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Οι κύριες πηγές αναφέρονται στη βιβλιογραφία.

Οι φορείς και οι δομές που αναφέρονται στο υλικό έχουν επιλεγεί ενδεικτικά, για να αναδειχτεί η ποικιλομορφία των τομέων στους οποίους υλοποιούνται δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει παραδείγματα φορέων και δομών που θα επιλέξει ο ίδιος, αλλά και να δώσει έμφαση σε τοπικές πρωτοβουλίες.

Στο παρόν υλικό η λέξη *μαθητής* αναφέρεται σε μαθητές και μαθήτριες και οι λέξεις *εκπαιδευτικός*, *γονέας*, *κηδεμόνας* σε εκπαιδευτικούς, γονείς και κηδεμόνες και των δύο φύλων. Όπου χρησιμοποιείται μόνο η λέξη *γονέας*, υπονοείται η αναφορά και στον κηδεμόνα. Το αρσενικό γραμματικό γένος χρησιμοποιείται αποκλειστικά για πρακτικούς λόγους.

Η συγγραφική ομάδα
Αύγουστος 2018

Πρόλογος

Μιλώντας με τα παιδιά για τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη

Ο εθελοντισμός είναι μια ευρεία έννοια που περιλαμβάνει δράσεις με κοινωφελές αποτέλεσμα οι οποίες γίνονται, ατομικά ή συλλογικά, με ίδια βούληση και χωρίς αυτοί που τις προσφέρουν να αποσκοπούν σε αντάλλαγμα οποιασδήποτε μορφής. Με αυτή την έννοια, με τον εθελοντισμό συνδέονται ευθέως η αλληλεγγύη, η ενεργός πολιτεϊότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά και έννοιες όπως ο ακτιβισμός, η φιλανθρωπία, η δωρεά κ.ά., με επιμέρους διαφοροποιήσεις και διαφορετική εστίαση.

Με την προσέγγιση αυτών των εννοιών στο σχολείο επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να αναγνωρίζουν ζητήματα που απασχολούν την κοινότητα στην οποία ζουν και κατ' επέκταση ζητήματα που απασχολούν ευρύτερα σύνολα ανθρώπων.
- Να ευαισθητοποιηθούν ως προς την ανάγκη αντιμετώπισής τους.
- Να αμφισβητήσουν απόψεις και στερεότυπα.
- Να κατανοήσουν την αναγκαιότητα της συμμετοχής για τη διεκδίκηση και τη διασφάλιση καλύτερων συνθηκών ζωής για όλους, για την κοινωνική δικαιοσύνη.
- Να εκπαιδευτούν ώστε να παίρνουν ενεργά μέρος στη λήψη αποφάσεων, να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να δρουν.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι μέσα από δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης θα νιώσουν χρήσιμοι, αλλά και θα αποκτήσουν εμπειρίες, γνώσεις και δεξιότητες που συνήθως δεν αποκτώνται μέσα από τη συνήθη τυπική εκπαιδευτική διαδικασία.
- Να κατανοήσουν ότι εθελοντές μπορεί να γίνουν άτομα όλων των ηλικιών, ανεξάρτητα από προέλευση, φυλή, εθνικότητα, θρήσκευμα, κοινωνική ομάδα, ανεξάρτητα από τον αν εργάζονται ή όχι.

Υποστηρίζοντας τους μαθητές στη διαμόρφωση θετικής στάσης για τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη, επιδιώκεται να βελτιωθούν συμπεριφορές, να αναπτυχθεί η αυτοπεποίθηση και η συμμετοχή στα κοινά, με απώτερο στόχο τη συμβολή στον πολιτικό γραμματισμό των μαθητών και στην κοινωνική συνοχή.

Εθελοντισμός και αλληλεγγύη: στάση ζωής

Ο εθελοντισμός και η αλληλεγγύη συνδέονται κυρίως με αξίες και στάσεις ζωής και θεωρούνται όψεις της ενεργού πολιτειότητας. Κατά συνέπεια, η διδακτική προσέγγιση είναι ανάλογη. Η κατανόηση των εννοιών και η καλλιέργεια στάσεων επιχειρείται μέσα από συζητήσεις, ανάπτυξη επιχειρημάτων, επαφή με πραγματικές καταστάσεις και γεγονότα καθώς και βιωματικές δραστηριότητες. Στο εκπαιδευτικό υλικό *Δραστηριότητες – Ασκήσεις – Τεχνικές για τον εκπαιδευτικό*, στο *Βιβλίο για τον μαθητή* και στο *Νοιάζομαι και Δρω με την οικογένεια - Οδηγός για τον εκπαιδευτικό* περιλαμβάνονται ενότητες για τη γνωριμία του *εαυτού* και του *άλλου*, για την ομαδικότητα και τη συλλογική προσπάθεια, την κατανόηση των διαφορών ανάμεσα στις έννοιες, τις παρεκκλίσεις, τη γνωριμία με τυπικές ή άτυπες δομές οργάνωσης, την ευαισθητοποίηση σε μικρά ή μεγάλα θέματα από το ανθρωπογενές ή το φυσικό περιβάλλον, τον σχεδιασμό δράσεων. Οι βιωματικές δράσεις αναπτύσσονται ως αναπόσπαστο μέρος του στενού και ευρύτερου περιβάλλοντος του σχολείου και με την έννοια αυτή έχουν χαρακτήρα συμμετοχικό, περιλαμβάνοντας εγγενώς την οικογένεια των μαθητών και κοινωνικούς εταίρους. Το τεύχος *Νοιάζομαι και δρω με την οικογένεια* καθώς και ο *Οδηγός για την Οικογένεια* περιλαμβάνουν προτάσεις δράσης της οικογένειας τόσο στο πλαίσιο πρωτοβουλιών του σχολείου όσο και στον ελεύθερο χρόνο της οικογένειας.

Η προσέγγιση στηρίζεται σε αρχές της κριτικής παιδαγωγικής και αξιοποιούνται κυρίως διδακτικές τεχνικές της μη τυπικής εκπαίδευσης, της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, των βιωματικών δράσεων και των ερευνητικών εργασιών.

Περιεχόμενο του τεύχους

Σε αυτό το τεύχος περιέχεται συνοπτικά το πλαίσιο για τη συνεργασία του σχολείου με την οικογένεια, με στόχο την καλλιέργεια των αξιών που συνδέονται με τον εθελοντισμό, την αλληλεγγύη και τον ενεργό πολίτη. Δίνονται πληροφορίες για την αξία και σκοπιμότητα της συμμετοχής των γονέων και ευρύτερα της οικογένειας στη σχολική ζωή και συγκεκριμένα στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Νοιάζομαι και Δρω», για τις μορφές συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση των παιδιών και για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της οικογένειας, ενώ προτείνονται τεχνικές και δραστηριότητες προσέλκυσης της οικογένειας και συνεργασίας με τα μέλη της. Ο οδηγός αυτός απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς κάθε βαθμίδας – από την προσχολική εκπαίδευση μέχρι τη δευτεροβάθμια – και κάθε ειδικότητας. Δεν αποτελεί ολοκληρωμένο οδηγό συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση, παρά εστιάζει στη συνεργασία με τα μέλη της για την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στα παιδιά. Το τεύχος συνοδεύεται από πηγές και βιβλιογραφία.

Οικογένεια και Μάθηση

Η οικογένεια είναι ο σημαντικότερος χώρος μάθησης. Στην παραδοχή αυτή καταλήγουν εδώ και πάνω από 50 χρόνια οι διεθνείς παιδαγωγικές και ψυχολογικές έρευνες. Όταν μιλάμε για την ενίσχυση της παιδικής ανάπτυξης και των παιδικών δεξιοτήτων, η συμβολή της οικογένειας είναι η πλέον καθοριστική. (Φθενάκης, Schmitt, Bergner, Daut, Eitel, Meske, Mierau, & Sandow, 2016). Κατά κανόνα κανείς δεν γνωρίζει τους μαθητές καλύτερα από όσο οι οικογένειές τους. Η ουσιαστική και νοηματοδοτημένη μαθησιακή ενεργοποίηση της οικογένειας βοηθά τους μαθητές να επιτύχουν ακαδημαϊκά και κοινωνικά (Lander, 2017).

Μιλώντας για μάθηση είναι καλό να έχουμε υπόψη ότι αυτή μπορεί να έχει μορφή *τυπική, μη τυπική και άτυπη*. Ως **τυπική μάθηση** νοείται η εκπαίδευση που παρέχεται στο πλαίσιο του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, οδηγεί στην απόκτηση πιστοποιητικού, αναγνωρισμένου σε εθνικό επίπεδο από τις δημόσιες αρχές και αποτελεί μέρος της διαβαθμισμένης εκπαιδευτικής κλίμακας, όπως αυτή περιγράφεται σε ενιαία ευρωπαϊκά και διεθνή μοντέλα (π.χ. μάθηση στο σχολείο, στο πανεπιστήμιο κ.ά.). **Μη τυπική μάθηση** είναι η εκπαίδευση που παρέχεται σε οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο, εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση πιστοποιητικού αναγνωρισμένου σε εθνικό επίπεδο (π.χ. μάθηση σε φροντιστήριο ξένων γλωσσών, προσκοπισμός κ.ά.). **Η άτυπη μάθηση** αναφέρεται σε μαθησιακές εμπειρίες που λαμβάνουν χώρα εκτός οργανωμένου εκπαιδευτικού πλαισίου σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου στο πλαίσιο του ελεύθερου χρόνου ή επαγγελματικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων (π.χ. παιχνίδι, επίσκεψη σε μουσείο ή βιβλιοθήκη, συναναστροφή με οικογενειακό ή κοινωνικό περίγυρο, ταξίδι, θεατρική παράσταση, συζήτηση κ.ά.).

Η οικογένεια μπορεί –και είναι ωφέλιμο– να δραστηριοποιείται και με τις τρεις μορφές μάθησης. Προφανώς, για τις οργανωμένες μορφές χρειάζεται να συνεργάζεται με τους εκπαιδευτές, αλλά ακόμα και για την άτυπη μάθηση που πραγματοποιείται σε οικογενειακό πλαίσιο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εμπειρίες του παιδιού που αποκτώνται στο σχολείο, στο φροντιστήριο ή σε άλλο οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο, ώστε η οικογένεια να «χτίζει πάνω σε αυτές» και να τις συμπληρώνει με τρόπο ομαλό και συμβατό.

Σημαντικό είναι να μην περιορίζεται η μαθησιακή ενεργοποίηση της οικογένειας στους γονείς ή κηδεμόνες. Ακόμα και με τους μετασχηματισμούς και τις αλλαγές που έχει υποστεί ο θεσμός της οικογένειας τα τελευταία χρόνια, στην Ελλάδα εξακολουθούν οι δεσμοί μεταξύ των μελών της να είναι ισχυροί. Τα αδέρφια, οι παπούδες και γιαγιάδες, οι θείοι και οι θείες, τα ξαδέλφια διατηρούν συνήθως στενές επαφές μεταξύ τους με αποτέλεσμα η έννοια της κουλτούρας της οικογένειας να θεμελιώνεται γερά και τα μέλη της οικογένειας να επηρεάζουν το ένα το άλλο σε θέματα στάσεων και συμπεριφορών. Όπως επισημαίνει ο Kalkhurst (2018), σήμερα οι άνθρωποι ζουν πολύ περισσότερα χρόνια με αποτέλεσμα κάποιες φορές να είναι συγχρόνως ενεργές πέντε διαφορετικές γενεές στην αγορά εργασίας, στο νοικοκυριό, στο εκπαιδευτικό σύστημα ή στην οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό η στρατηγική της διαγενεακής μάθησης μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα αποτελεσματική για την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στην οικογένεια.

Η **διαγενεακή μάθηση** ορίζεται ως ο τρόπος με τον οποίο άνθρωποι από όλες τις ηλικίες μπορούν να διαδώσουν τη γνώση αναμεταξύ τους και να αναπτύξουν δεξιότητες και αξίες, μέσα από διαδικασίες όπως είναι η μάθηση μέσω παρατήρησης, μίμησης, προτυποποίησης και ποικίλων ομαδικών συμμετοχικών δραστηριοτήτων (Corrigan et al, 2013). Εκτός από την ανταλλαγή γνώσης, η διαγενεακή μάθηση προωθεί την αμοιβαία ανάπτυξη εκπαιδευτικής σχέσης ανάμεσα στις διάφορες γενεές, συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή και στη μείωση του χάσματος των γενεών. Επιπρόσθετα, έχει αποδειχθεί ότι η διαγενεακή ανταλλαγή ενισχύει σημαντικά την αλληλεγγύη, την ενεργό πολιτειότητα και την προσωπική ανάπτυξη των συμμετεχόντων (Cully, 2011).

Η αξιοποίηση από μέρους του εκπαιδευτικού και του σχολείου της δυναμικής της οικογένειας ως εταίρου στη μάθηση αποφέρει ευεργετικά αποτελέσματα για τον μαθητή, τον εκπαιδευτικό, αλλά και για την οικογένεια.

Η συμμετοχή της οικογένειας στην τυπική και μη τυπική μάθηση του παιδιού

Η θεσμική συνεργασία και επικοινωνία των εκπαιδευτικών με τους γονείς και τους κηδεμόνες των μαθητών/μαθητριών προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία. Οι γονείς ενθαρρύνονται από το σχολείο να συνεργαστούν με τους εκπαιδευτικούς για την παρακολούθηση της μαθησιακής πορείας και την πρόοδο των παιδιών τους.

Η ουσιαστική συνεργασία είναι εφικτή μέσα από αμοιβαίο σεβασμό, εμπιστοσύνη και ειλικρινή επικοινωνία. Το σχολείο εκτός από την ακαδημαϊκή γνώση δίνει έμφαση και στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και πρόοδο των μαθητών/μαθητριών μέσα από δραστηριότητες που ενισχύουν την κατανόηση του εαυτού, την ισότιμη συμμετοχή και πρόσβαση στο σχολικό θεσμό, τη συνύπαρξη, την αποδοχή και την αλληλεγγύη.

Οι εκπαιδευτικοί δημιουργούν νέες εμπειρίες μάθησης καθώς συνδέουν τους/τις μαθητές/μαθήτριες με την κοινωνία, όψεις και ανάγκες της οποίας αντανακλώνται στο σχολείο. Αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία μέσα από δράσεις που καλλιεργούν τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη να βοηθήσουν στην κατανόηση και τη νοηματοδότηση των σημαντικών εννοιών του εθελοντισμού, της αλληλεγγύης και της συνείδησης του ενεργού πολίτη. Οι δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης αντιμετωπίζονται ως εκφράσεις της ενεργού πολιτεότητας και όχι απλώς και μονοσήμαντα ως αποσπασματικές «καλές πράξεις».

Η διεθνής βιβλιογραφία τείνει να αναφέρεται στη συμμετοχή των γονέων περισσότερο και της οικογένειας σε μικρότερο βαθμό, αλλά με αυξανόμενη συχνότητα. Αρχικά οι μελετητές εξέταζαν τη συμμετοχή των γονέων¹ στην *εκπαίδευση* των παιδιών τους, ενώ πλέον διερευνάται περισσότερο η συμμετοχή τους στη *μάθηση*. Οι διαθέσιμες μελέτες εξετάζουν την αξία και επίδραση της γονεϊκής ή/και της οικογενειακής συμμετοχής κυρίως στην ακαδημαϊκή επίδοση, τη φοίτηση, την υγεία και την ανάπτυξη του παιδιού, καθώς και των μορφών που αυτή λαμβάνει. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα έγκυρα δεδομένα ιδιαίτερα για την επίδραση της συμμετοχής της οικογένειας στην καλλιέργεια αξιών και στάσεων που καθιστούν το άτομο ενεργό πολίτη.

Η «συμμετοχή της οικογένειας» (*family engagement*) στη βιβλιογραφία αναφέρεται κατά κύριο λόγο στη συμμετοχή ενός ενήλικου ατόμου, το οποίο αγαπά και φροντίζει το παιδί (π.χ. γονέας, κηδεμόνας, παππούς, γιαγιά, θείος, θεία, νονός, νονά, παιδαγωγός, φροντιστής κ.ά.).

Στην περίπτωση του «Νοιάζομαι και Δρω», το οποίο στοχεύει στην καλλιέργεια αξιών και στάσεων ζωής στους μαθητές και όχι στη μετάδοση θεωρητικής γνώσης, η συμμετοχή της οικογένειας καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική, αφού επιδιώκεται το αποτέλεσμα της εκπαιδευτικής παρέμβασης να διέπει τον τρόπο σκέψης και δράσης των παιδιών διά βίου. Τέτοιου είδους παρεμβάσεις μπορούν να έχουν επιτυχία μόνο εφόσον επεκτείνονται εκτός σχολείου, στο σπίτι και στην κοινότητα. Επιπρόσθετα, κρίνεται σκόπιμη η συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων μελών της οικογένειας – και όχι απλώς ενός ενήλικου ατόμου – αφού οι καλλιεργούμενες αξίες δεν μπορούν παρά να αποτελέσουν μέρος της κουλτούρας της οικογένειας, την οποία μοιράζονται όλα τα μέλη της. Σε μελέτη της Ε. Ναούμ (2014) σχετικά με την επίδραση της γονεϊκής συμμετοχής στο σχολείο, στο πλαίσιο του «Αειφόρου Σχολείου» (το οποίο επίσης προάγει αξίες και στάσεις ζωής), προκύπτει ότι η ενεργός συμμετοχή των γονέων δρα ενισχυτικά ως προς τους στόχους του συγκεκριμένου προγράμματος, αλλά και συνολικά στη μάθηση και ανάπτυξη των παιδιών.

Στην αγγλόγλωσση βιβλιογραφία εντοπίζονται δύο όροι που συνδέονται με τη γονεϊκή ή οικογενειακή συμμετοχή: *parental (family) involvement* και *parental (family) engagement*. Ο όρος *parental involvement* δεν απαντάται πάντα με την ίδια έννοια και μπορεί να αναφέρεται σε διάφορες συμπεριφορές, όπως η επικοινωνία των γονέων με το παιδί σχετικά με το σχολείο, η επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου σχετικά με το παιδί, οι γονεϊκές φιλοδοξίες για τα επιτεύγματα του παιδιού και η θέσπιση κανόνων στο σπίτι, οι οποίοι συνδέονται με τη μάθηση (Harris & Goodall, 2007). Στην ελληνική βιβλιογραφία ο όρος *parental involvement* τείνει να μεταφράζεται ως «γονεϊκή εμπλοκή» (Στύλα και Μιχαλοπούλου, 2016; Σταυρίδου, 2015; Γεωργοπούλου, 2014; Κοντογιάννη & Οικονομίδης, 2014; Μασούρου, 2013).

¹ Επισημαίνεται ότι, όπως αναφέρεται και στο εισαγωγικό μέρος του τεύχους, για πρακτικούς και μόνο λόγους, όπου γίνεται αναφορά σε γονείς, περιλαμβάνονται και οι κηδεμόνες των μαθητών.

Συνήθως η γονεϊκή εμπλοκή εστιάζει στη συμμετοχή των γονέων στο έργο του σχολείου και στη σχολική ζωή.

Οι Goodall και Montgomery (2014) θεωρούν τη γονεϊκή συμμετοχή (*parental engagement*) ως ενεργή και νοηματοδοτημένη συμμετοχή στη μάθηση των παιδιών, η οποία μπορεί να πραγματοποιείται σε ποικίλα περιβάλλοντα, περιλαμβανομένων των δομών προσχολικής αγωγής και φροντίδας των σχολείων, της κοινότητας, της μάθησης στο σπίτι και της οικογενειακής μάθησης. Η γονεϊκή συμμετοχή (*parental engagement*) σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα ουσιαστικά διαφοροποιείται από τη γονεϊκή εμπλοκή (*parental involvement*) διότι προϋποθέτει μεγαλύτερη αφοσίωση, δέσμευση και κυριότητα της δραστηριότητας από μέρους του γονέα. Με την έννοια αυτή οι γονείς συμβάλλουν στη μάθηση του παιδιού τους στο σπίτι, στο σχολείο και στην ευρύτερη κοινότητα. Πρόκειται για μια ισχυρή και δυναμική σύμπραξη, κατά την οποία η οικογένεια και οι εκπαιδευτικοί θεωρούνται ισότιμοι εταίροι, συν-παραγωγοί και συν-δημιουργοί της εκπαιδευτικής αλλαγής (Mapp et al. 2017).

Πλέον η βιβλιογραφία αναφέρεται στη μετάβαση από τη γονεϊκή εμπλοκή (*parental involvement*) στο σχολείο προς τη γονεϊκή συμμετοχή (*parental engagement*) στη μάθηση του παιδιού. Η μετακίνηση αυτή αντιπροσωπεύει μια στροφή στην έμφαση από τη σχέση μεταξύ γονέων και σχολείων, στην εστίαση στη σχέση μεταξύ γονέων και της μάθησης των παιδιών τους. Η σχέση εντοπίζεται μεταξύ γονέων και σχολείου, ενώ το αντικείμενό της είναι η μάθηση των παιδιών. (Goodall & Montgomery, 2014) Είναι σαφές ότι η γονεϊκή εμπλοκή και η γονεϊκή συμμετοχή συνδέονται πάνω σε ένα συνεχές. Δεν είναι πάντοτε εύκολο να διακρίνει κανείς αν πρόκειται για γονεϊκή εμπλοκή ή γονεϊκή συμμετοχή. Σε κάθε περίπτωση οι γονείς μπορούν να αλλάξουν θετικά τη ζωή των παιδιών τους είτε εμπλεκόμενοι στην εκπαίδευση του παιδιού τους είτε συμμετέχοντας στη μάθησή του (“What is parental involvement?”, Education Scotland, National Improvement Hub, March 5, 2018).

Γιατί να συμπράξω με την οικογένεια του μαθητή μου;

Όταν τα σχολεία, οι οικογένειες και οι κοινότητες συνεργάζονται για την υποστήριξη της μάθησης, τα παιδιά τείνουν να απολαμβάνουν το σχολείο περισσότερο και να έχουν καλύτερες επιδόσεις, ενώ η σχολική διαρροή μειώνεται. (Henderson & Mapp, 2002). Η συνέργεια των παραγόντων αυτών ενισχύεται όταν οι γονείς αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο, με αποτέλεσμα εκτός των προαναφερθέντων πλεονεκτημάτων, να καταγράφεται υψηλότερη αυτοεκτίμηση των μαθητών, βελτίωση των κοινωνικών τους δεξιοτήτων και της συμπεριφοράς τους και καλύτερη ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον. Η γονεϊκή συμμετοχή αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τις σχολικές επιδόσεις, την προσωπική ανάπτυξη και την προσωπική επιτυχία του παιδιού. (Jeynes, 2005; Roomeranz, Moorman & Litwach, 2007; Hill and Tyson, 2009; Jeynes, 2012; Sime & Sheridan, 2014; Lander, 2017; Mapp et al., 2017). Παράλληλα, έχει αποδειχθεί ότι η ενεργή συμμετοχή της οικογένειας παίζει ρόλο στην επιτυχία της σχολικής μονάδας ως οργανισμού. (Ανθοπούλου 1999; Bryk et al., 2010).

Σύμφωνα με έρευνες, εκείνο που επηρεάζει περισσότερο από ό,τι η κοινωνικό-οικονομική κατάσταση ή το εισόδημα της οικογένειας τις επιδόσεις ενός μαθητή στο σχολείο είναι η ενεργός συμμετοχή της οικογένειας (Learning Liftoff, 2017). Είναι εξαιρετικά κρίσιμο το κατά πόσο η οικογένειά είναι σε θέση: α) να δημιουργήσει στο σπίτι ένα περιβάλλον που προάγει τη μάθηση, β) να καλλιεργήσει υψηλές –και παράλληλα ρεαλιστικές– προσδοκίες για τις επιδόσεις του παιδιού και τη μελλοντική του σταδιοδρομία και γ) να συμμετάσχει ενεργά στην εκπαίδευση του παιδιού στο σχολείο και στην κοινότητα. Αυτά τα τρία φαινομενικά απλά βήματα απαιτούν αφοσίωση και δέσμευση από τους μαθητές, τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και το λοιπό προσωπικό του σχολείου. Το αποτέλεσμα που προκύπτει από την επένδυση σε χρόνο και κόπο έχει υψηλή αξία, καθώς αντικατοπτρίζεται στις φιλοδοξίες και στη μελλοντική επιτυχία κάθε παιδιού.

Η συμμετοχή της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού έχει αντίκτυπο στο παιδί, στην οικογένεια, στον εκπαιδευτικό και στο σχολείο. Τα οφέλη που προκύπτουν από τη συμμετοχή της οικογένειας συνοψίζονται ενδεικτικά ως εξής:

Ενδεικτικά οφέλη για τον μαθητή

Η ενεργή και ουσιαστική συμμετοχή της οικογένειας έχει σημαντικά οφέλη για όλους τους μαθητές ανεξάρτητα από την ηλικία, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο και το πολιτισμικό πλαίσιο.

- Οι επιδόσεις των παιδιών βελτιώνονται ανεξάρτητα από την κοινωνικό-οικονομική κατάσταση, την εθνική ή φυλετική προέλευση ή το μορφωτικό επίπεδο των γονέων.
- Οι μαθητές παρουσιάζουν υψηλότερες επιδόσεις, πιο τακτική και συνεπή φοίτηση και είναι πιο συνεπείς στην προετοιμασία των μαθημάτων τους και στη μελέτη στο σπίτι.
- Αυξάνονται τα ποσοστά αποφοίτησης των μαθητών από το λύκειο και συνέχισης των σπουδών τους μετά το σχολείο.
- Αυξάνεται η αυτοπεποίθηση των παιδιών, τα οποία θέτουν υψηλότερους στόχους.
- Οι κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών ενισχύονται.
- Τα παιδιά εντάσσονται καλύτερα στη σχολική κοινότητα.
- Οι εκπαιδευτικοί έχουν υψηλότερες προσδοκίες από μαθητές, οι γονείς των οποίων συνεργάζονται με τον εκπαιδευτικό.
- Όταν οι γονείς συμμετέχουν δυναμικά στη μάθηση του παιδιού και συνεργάζονται στενά με τον εκπαιδευτικό, ο εκπαιδευτικός είναι πιο πιθανό να δίνει μεγαλύτερη προσοχή στο συγκεκριμένο παιδί και να ανιχνεύσει νωρίτερα κάποια δυσκολία μάθησης που υποβόσκει.
- Οι επιδόσεις των μαθητών που προέρχονται από ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες δεν βελτιώνονται απλώς, αλλά είναι δυνατό να φτάσουν στο επίπεδο του μέσου μαθητή. Όσο πιο αδύναμοι είναι οι μαθητές τόσο μεγαλύτερο είναι το όφελος γι' αυτούς.

- Τα παιδιά με διαφορετική πολιτισμική ταυτότητα επιτυγχάνουν καλύτερες επιδόσεις όταν οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται για να γεφυρώσουν το κενό ανάμεσα στην κουλτούρα του σπιτιού και σε εκείνη του σχολείου.
- Συμπεριφορές των μαθητών που συνδέονται με τη χρήση αλκοόλ, τη βία και την αντικοινωνική συμπεριφορά μειώνονται, καθώς η γονεϊκή συμμετοχή αυξάνεται.
- Η πρόοδος των μαθητών είναι σταθερή όταν οι γονείς τους συμμετέχουν σε σχολικές εκδηλώσεις, αναπτύσσουν μια σχέση συν-εργασίας με τους εκπαιδευτικούς και παρακολουθούν τις εξελίξεις στο σχολείο των παιδιών τους.
- Οι μαθητές γυμνασίου και λυκείου, των οποίων οι γονείς εξακολουθούν να συμμετέχουν στο σχολείο κάνουν καλύτερες μεταβάσεις από τη μία εκπαιδευτική βαθμίδα στην άλλη, διατηρούν τις καλές τους επιδόσεις και αναπτύσσουν ρεαλιστικά σχέδια για το μέλλον τους. Αντίθετα, μαθητές των οποίων οι γονείς δεν συμμετέχουν στο σχολείο, έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκαταλείψουν την εκπαίδευση.
- Τα παιδιά λαμβάνουν το μήνυμα ότι η εκπαίδευση είναι πολύτιμη και σημαντική και ενισχύεται η δική τους αίσθηση ευθύνης για τη μάθησή τους.

(The Parent Engagement Committee, Michigan Department of Education, 2011; Mapp et al., 2017; Zill & Nord 1994).

Ενδεικτικά οφέλη για τους γονείς και την οικογένεια

Οι γονείς/κηδεμόνες ή τα άλλα μέλη της οικογένειας

- αλληλεπιδρούν περισσότερο με τα παιδιά και έτσι γίνονται πιο ευαίσθητοι στις συναισθηματικές και νοητικές τους ανάγκες.
- αποκτούν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση ως προς τις γονεϊκές τους ικανότητες και συνειδητοποιούν την αποτελεσματικότητα της δράσης τους.
- έχουν καλύτερη κατανόηση του ρόλου του εκπαιδευτικού, καθώς και του αναλυτικού προγράμματος διδασκαλίας.
- αρχίζουν να αλλάζουν την κατανόσή τους για τον ρόλο τους στη μάθηση του παιδιού.
- καθώς μαθαίνουν περισσότερα σχετικά με τα αναπτυξιακά στάδια του παιδιού, χρησιμοποιούν περισσότερες τεχνικές επιβράβευσης.
- είναι πιθανότερο να ανταποκριθούν σε κάλεσμα των εκπαιδευτικών για βοήθεια στο σπίτι όταν είναι ενήμεροι για το τι μαθαίνουν τα παιδιά τους.
- έχουν καλύτερη άποψη για το σχολείο των παιδιών τους και νιώθουν πιο αφοσιωμένοι σε αυτό.
- Τα ενήλικα μέλη της οικογένειας ξεπερνούν δικές τους αρνητικές εκπαιδευτικές εμπειρίες, οι οποίες ενδεχομένως τους απέτρεπαν από τη συμμετοχή στο σχολείο.
- είναι πιθανό να αναπτύξουν μια σχέση «λογοδοσίας» προς το σχολείο και προς τη γειτονιά.
- είναι πιθανότερο να διεκδικήσουν ή/και να αναλάβουν πρωτοβουλίες προς όφελος όχι μόνο του παιδιού τους, αλλά και άλλων παιδιών, καθώς συνειδητοποιούν ότι άλλοι γονείς έχουν τα ίδια ενδιαφέροντα, τις ίδιες ανησυχίες και η ίδια προσέγγιση μπορεί να αποβεί αποτελεσματική, όχι μόνο για το δικό τους παιδί, αλλά και για άλλα.
- συμμετέχουν περισσότερο στον πολιτικό και στρατηγικό σχεδιασμό στο σχολείο και στην κοινότητα.
- αναγνωρίζουν την αξία της εκπαίδευσης στη ζωή.
- είναι πιθανό να ενταχθούν οι ίδιοι σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων ή διά βίου μάθησης.
- υιοθετούν στάσεις και αξίες που συνδέονται με την ιδιότητα του (ενεργού) πολίτη.
- Η οικογένεια συνολικά ενδυναμώνεται.

(Child Trends, 2013; Ule et al., 2015; Learning Liftoff, 2017; Mapp et al., 2017)

Ενδεικτικά οφέλη για τους εκπαιδευτικούς και το σχολείο

- Ενισχύεται το ηθικό των εκπαιδευτικών και η αίσθηση ικανοποίησης από τη δουλειά τους.
- Οι γονείς επιδεικνύουν μεγαλύτερο σεβασμό και εκτίμηση για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού.
- Βελτιώνεται η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων ή οικογένειας.
- Σε κάποιον βαθμό ελαφρύνεται ο φόρτος εργασίας του εκπαιδευτικού ή πάντως διευκολύνεται το έργο του μέσω της συμβολής του γονέα.
- Μέσω της επαφής και καλύτερης γνωριμίας με την οικογένεια οι εκπαιδευτικοί ξεπερνούν ενδεχόμενες προκαταλήψεις ή παρανοήσεις (π.χ. σχετικά με το ενδιαφέρον ή την αδιαφορία των γονέων, την ικανότητα ή αδυναμία τους να υποστηρίξουν τη μάθηση των παιδιών κλπ.).
- Καθώς οι εκπαιδευτικοί κατανοούν περισσότερα για τις ζωές των παιδιών, μπορούν να συνδέσουν ουσιαστικά και αποτελεσματικά τη μάθηση που πραγματοποιείται εκτός σχολείου με τη μάθηση στην τάξη.
- Οι εκπαιδευτικοί είναι σε θέση να βρίσκουν τρόπους αξιοποίησης των δυνατών σημείων κάθε οικογένειας και να τα ενισχύουν για τη βελτίωση της μάθησης.
- Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στα οποία συμμετέχουν γονείς έχουν καλύτερα αποτελέσματα για τους μαθητές και χαρακτηρίζονται από υψηλότερη ποιότητα.
- Η εικόνα της σχολικής μονάδας στην κοινότητα είναι πιο θετική όταν συμμετέχουν οι γονείς στο σχολείο.
- Οι εκπαιδευτικοί επιδιώκουν να παραμένουν εργαζόμενοι σε σχολεία όπου οι γονείς συμμετέχουν, ακόμη και αν οι συνθήκες στα σχολεία αυτά παρουσιάζουν άλλου είδους δυσκολίες.
- Όταν οι γονείς συμμετέχουν ενεργά στο σχολείο είναι πιο πιθανό να προκύψει υποστήριξη προς το σχολείο από την τοπική κοινωνία.
- (Caplan, 2000; Ferguson 2004; Child Trends, 2013; Learning Liftoff, 2017; Mapp et al., 2017)

Παράλληλα, έχει διαπιστωθεί ερευνητικά ότι οι πολιτειακές πεποιθήσεις των γονέων και η συμμετοχή τους στα κοινά με την οπτική του ενεργού πολίτη ενισχύουν τη διαμόρφωση των παιδιών σε ενεργούς πολίτες (Quaranta & Dotti Sani, 2016; White & Mistry, 2016). Συνεπώς, η συμμετοχή της οικογένειας σε εθελοντικές κοινωφελείς δράσεις που οργανώνονται είτε από το σχολείο είτε από την κοινότητα είτε από άλλες οργανώσεις και συλλογικότητες, είναι σαφές ότι λειτουργεί ως θετικό πρότυπο στην κατεύθυνση της διαμόρφωσης των παιδιών ως ενεργών πολιτών.

Είναι τόσα τα οφέλη από τη συμμετοχή της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού, ώστε η επένδυση χρόνου και ενέργειας για τον σκοπό αυτό θα έπρεπε να αποτελεί προτεραιότητα για όλους τους γονείς. Όταν οι γονείς καλλιεργούν ατμόσφαιρα μάθησης και συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς, ωφελείται ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα, από τους μαθητές μέχρι τους εκπαιδευτικούς και τους ίδιους τους γονείς (Learning Liftoff, 2015).

Στο σημερινό τοπίο της εκπαίδευσης ο ερευνητικός και πολιτικός διάλογος δεν επικεντρώνεται πλέον στο αν η συμμετοχή της οικογένειας είναι σημαντική, αλλά στο ποιες μορφές συμμετοχή της οικογένειας είναι αποτελεσματική και στο πώς οι οικογένειες μπορούν να υποστηριχθούν ώστε να παίξουν αυτόν το ρόλο, ιδιαίτερα σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που διέπεται από διαρκώς αυξανόμενη διαφορετικότητα. Με περιορισμένο χρόνο και μέσα και με ολοένα μεγαλύτερη πίεση για την επίτευξη υψηλών αποτελεσμάτων για τους μαθητές, το ερώτημα είναι τι μπορούν και τι πρέπει να κάνουν τα σχολεία για να προσελκύσουν τις οικογένειες ως εταίρους στην εκπαιδευτική διαδικασία (Sheldon & Jung, 2015).

Μορφές συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού

Η συμμετοχή γονέων, οικογένειας και κοινότητας στην εκπαίδευση σημαίνει διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους και είναι σε κάθε περίπτωση πολυδιάστατη. Σύμφωνα με τους Fantuzzo et al. (2000), η γονεϊκή εμπλοκή λαμβάνει χώρα σε τρία επίπεδα: α) στο πλαίσιο της οικογένειας, β) στο πλαίσιο του σχολείου και γ) στο πλαίσιο της επικοινωνίας σχολείου-οικογένειας. Η Joyce Epstein (1995) του πανεπιστημίου Johns Hopkins, περιγράφει έξι μορφές συμμετοχής:

- α) δραστηριότητες των γονέων με στόχο τη δημιουργία θετικού κλίματος μάθησης στο σπίτι,
- β) επικοινωνία γονέων-εκπαιδευτικών για το σχολικό πρόγραμμα και την πρόοδο των παιδιών,
- γ) συμμετοχή των γονέων στις σχολικές δραστηριότητες και εθελοντική προσφορά τους προς το σχολείο,
- δ) εμπλοκή των γονέων στην προετοιμασία των παιδιών για το σχολείο και γενικότερα στη μάθηση στο σπίτι,
- ε) εμπλοκή των γονέων στα συμβούλια λήψης αποφάσεων και στη διοίκηση του σχολείου,
- στ) εμπλοκή των γονέων στην αναζήτηση πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες με στόχο τη βελτίωση των ευκαιριών μάθησης.

Προσαρμόζοντας την προσέγγιση αυτή στους στόχους και τη μεθοδολογία του εκπαιδευτικού προγράμματος «Νοιάζομαι και Δρω» θα μπορούσε να προστεθεί μία εβδομημορφή συμμετοχής ως εξής:

- ζ) ανίχνευση αναγκών στον περίγυρο της οικογένειας και δραστηριοποίηση των μελών της για κοινωφελή σκοπό.

Σε κάθε περίπτωση, με δεδομένο ότι η μάθηση είναι πρακτικά ανεξέλεγκτη, αφού μπορεί να πραγματοποιείται διά βίου, σε ποικίλα περιβάλλοντα και μέσω αναρίθμητων εμπειριών, η συμμετοχή της οικογένειας στη μάθηση δεν μπορεί και δεν είναι σκόπιμο να προσδιορίζεται με περιοριστικούς όρους, καθώς θα πρέπει να διαμορφώνεται ελεύθερα, με βάση τις εκάστοτε συνθήκες, ανάγκες και δυνατότητες.

Λόγω της διάρθρωσης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, παράμετροι γονεϊκής εμπλοκής όπως η προσφορά εθελοντικής εργασίας στο σχολείο, η συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων για τη διοίκηση του σχολείου, η διαμεσολάβηση του σχολείου για την επαφή των γονέων με κοινωνικούς φορείς είναι φαινόμενα σπάνια. Η συμμετοχή των Ελλήνων γονέων σε δραστηριότητες και εκδηλώσεις του σχολείου συνίσταται σε συναντήσεις του συλλόγου γονέων, συμμετοχή σε σχολικές εκδρομές και σχολικές γιορτές (Λεμονίδης, 2017).

Ευρήματα σχετικής μελέτης δείχνουν ότι η επικοινωνία οικογένειας-σχολείου είναι ανεπαρκής στην Ελλάδα, παρά το ότι οι γονείς τείνουν α) να θεωρούν τη συνεργασία τους με τους εκπαιδευτικούς καθοριστική για την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη των εφήβων, β) να δηλώνουν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι φιλικοί και νοιάζονται πραγματικά και γ) να πιστεύουν ότι η δευτεροβάθμια εκπαίδευση προσφέρει κάποιες ευκαιρίες για εποικοδομητική συμμετοχή των γονέων. Αυτή η αντίφαση αποδίδεται πιθανώς στις δραστικές αλλαγές στις κοινωνικές και εκπαιδευτικές αξίες και αρχές και στους συνδεόμενους με αυτές στόχους (Antonoπουλου et al., 2011).

Παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της οικογένειας

Παρότι η αξία της ενεργού συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού έχει καταγραφεί επανειλημμένα στη διεθνή, αλλά και στην ελληνική βιβλιογραφία, οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις των διαφόρων χωρών συνήθως δεν περιλαμβάνουν τη διάσταση αυτή, ενώ στην Ελλάδα δεν εφαρμόζονται τα μοντέλα-τυπολογίες γονεϊκής συμμετοχής που εφαρμόζονται αλλού (Sakellariou & Rentzou, 2007). Οι εκπαιδευτικοί είναι σε θέση να ανατρέψουν αυτήν την κατάσταση δημιουργώντας τις συνθήκες και προϋποθέσεις για αμοιβαία γόνιμη συνεργασία με την οικογένεια προς όφελος της μάθησης και συνολικής ανάπτυξης του παιδιού. Για τον σκοπό αυτό είναι χρήσιμη η επισήμανση των παραγόντων που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά τη συμμετοχή της οικογένειας.

Οι παράγοντες αυτοί αφορούν τα χαρακτηριστικά του παιδιού, τις πεποιθήσεις, τις αντιλήψεις, τις στάσεις και τις προσδοκίες της οικογένειας και του προσωπικού του σχολείου, τους διαθέσιμους πόρους και τα χαρακτηριστικά της σχολικής μονάδας (Πνευματικός κ. ά. 2008; Project Appleseed, 2014).

Η ηλικία και το φύλο του παιδιού επηρεάζουν σημαντικά τη γονεϊκή συμμετοχή, η οποία είναι μεγαλύτερη στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση και περιορίζεται σημαντικά στη δευτεροβάθμια. Αντίστοιχα, έχει αποδειχθεί ότι οι γονείς των αγοριών συμμετέχουν πιο ενεργά στην εκπαίδευση των παιδιών τους από ό,τι οι γονείς των κοριτσιών. Σημαντικό ρόλο στη συμμετοχή των γονέων παίζει και η πρόοδος, η επίδοση και η γενικότερη αγωγή του μαθητή, αφού όταν οι γονείς ενημερώνονται από το σχολείο για κάποιο σχετικό πρόβλημα, συμμετέχουν στην εκπαίδευση του παιδιού τους πολύ περισσότερο από τους γονείς των άριστων μαθητών (Μπόνια κ.ά., 2008; Caplan, 2000; Child Trends, 2013; Grolnick et al., 1997; Jeynes, 2005).

Οικογένειες από κοινωνικές ομάδες που χαρακτηρίζονται ως «ευάλωτες» (π.χ. για κοινωνικοοικονομικούς λόγους ή εξαιτίας της εθνικής ή πολιτισμικής τους προέλευσης), ενώ έχουν υψηλές προσδοκίες και θέλουν το καλύτερο για την εκπαίδευση των παιδιών τους, συνήθως δεν συμμετέχουν στο σχολείο. Γονείς που είναι μετανάστες ή αλλοδαποί αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην επικοινωνία με το σχολείο και στην παρακολούθηση της προόδου του παιδιού λόγω των γλωσσικών περιορισμών, της πολιτισμικής διαφοράς και της ελλιπούς ενημέρωσης που έχουν σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα στο οποίο φοιτά το παιδί τους. Αντίστοιχα, αντιμετωπίζουν συχνά δυσκολίες που συνδέονται κυρίως με την έλλειψη χρόνου, οι οικογένειες με σοβαρά βιοποριστικά προβλήματα, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι γονείς που δουλεύουν πολλές ώρες ή εκείνοι που δεν έχουν ευελιξία στην εργασία τους (European Commission, Directorate-General for Education and Culture, 2014; Μπόνια κ.ά., 2008).

Παράλληλα, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η εκπαιδευτική εμπειρία των γονέων, καθώς φαίνεται ότι εκείνοι που είχαν αρνητικές εμπειρίες ως μαθητές από την εκπαίδευση και τους εκπαιδευτικούς, μπορεί να διατηρούν επιφυλακτική στάση απέναντι στη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς ή ακόμη και να απέχουν από τις σχολικές δραστηριότητες. Άλλοι παράγοντες που διαμορφώνουν τις πεποιθήσεις και τις στάσεις για τη γονεϊκή εμπλοκή μπορεί να έχουν κοινωνικό χαρακτήρα. Για παράδειγμα, οι γονείς με υψηλό ή μεσαίο κοινωνικομορφωτικό επίπεδο θεωρούν τον εαυτό τους συνυπεύθυνο για την εκπαίδευση των παιδιών τους και εμπλέκονται ενεργά σε αυτήν. Επιπρόσθετα, μπορεί να θεωρούν τις καλές επιδόσεις των παιδιών τους αποτέλεσμα της δικής τους επιρροής ή των ικανοτήτων των παιδιών τους, ενώ οι δυσκολίες μάθησης και οι χαμηλές επιδόσεις καταλογίζονται στον εκπαιδευτικό και στο σχολείο. Αντίθετα, οι γονείς που δε διαθέτουν ισχυρό κοινωνικό και μορφωτικό υπόβαθρο θεωρούν ότι η εκπαίδευση είναι αποκλειστικό καθήκον των εκπαιδευτικών ή αισθάνονται ότι δεν κατέχουν τις απαραίτητες εξειδικευμένες γνώσεις για την υποστήριξη των παιδιών τους (Πνευματικός κ.ά., 2008). Συνολικά, τα χαρακτηριστικά του οικογενειακού περιβάλλοντος των παιδιών, επηρεάζουν και τις διαφορετικές ευκαιρίες που προσφέρονται στα παιδιά για ανάπτυξη κοινωνικών και ακαδημαϊκών δεξιοτήτων.

Οι εκπαιδευτικοί από την πλευρά τους, είναι δυνατό να θεωρήσουν τους γονείς παθητικούς, καιροσκόπους ή παρεμβατικούς ή να μην έχουν οι ίδιοι τον χρόνο και την εμπειρία να προσεγγίσουν τους γονείς που έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά, να επικοινωνήσουν και να συνεργαστούν μαζί τους. Κάποιες φορές οι εκπαιδευτικοί φοβούνται ότι η συνεργασία με την οικογένεια των μαθητών τους θα είναι επιβαρυντική τόσο σε επίπεδο του φόρτου εργασίας που αυτό μπορεί να προκαλέσει στους ίδιους, όσο και σε επίπεδο μείωσης της αποτελεσματικότητας του έργου τους (EdSource, The Power of Parents: Research underscores the impact of parent involvement in schools, 2014; “Parental involvement”, School Education Gateway, European Toolkit for Schools). Άλλοτε αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί τη συμμετοχή των γονέων ως απειλή για το επαγγελματικό τους κύρος,

καθώς θεωρούν τους εαυτούς τους ως τους αποκλειστικά αρμόδιους για την εκπαίδευση των μαθητών και αμφιβάλλουν ότι οι γονείς μπορούν να συμβάλουν θετικά στο έργο τους ή είναι απρόθυμοι να δεχτούν ότι χρειάζονται τη βοήθεια των γονέων. Παράλληλα, συνήθεις αρνητικές πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών είναι ότι οι γονείς ενδιαφέρονται μόνο για τη σχολική επίδοση του παιδιού και αδιαφορούν για τη συνολική εικόνα του στο σχολείο και ανάγουν τις καλές επιδόσεις των μαθητών στην καλή ποιότητα του μαθήματός τους, ενώ για τις κακές καθιστούν υπεύθυνους τους γονείς ή τις ανεπαρκείς ικανότητες των μαθητών (Μπρούζος 2009).

Μία επιπλέον πιθανή αιτία για την αποχή των γονέων από το σχολείο ή για την αδράνεια τους είναι κάποιες φορές το γεγονός ότι δεν είναι σαφείς οι ρόλοι του σχολείου και της οικογένειας στην εκπαίδευση του παιδιού. ("Parental involvement", School Education Gateway, European Toolkit for Schools, 2016)

Καθοριστικό, επίσης, ρόλο στην ανάπτυξη της γονεϊκής εμπλοκής διαδραματίζουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της σχολικής μονάδας, όπως η αναλογία μαθητών-εκπαιδευτικών, η δυσκολία πρόσβασης στο σχολείο, το σχολικό κλίμα και κυρίως η στάση του διευθυντή της σχολικής μονάδας απέναντι στη γονεϊκή εμπλοκή (Μπρούζος 2009).

Η ενημέρωση των εκπαιδευτικών σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού έχει μεγάλη σημασία, καθώς μπορεί να αποτελέσει τη βάση για ανάπτυξη σχεδίου και τεχνικών προσέλευσης των γονέων και συνεργασίας μαζί τους, αλλά και για τη βελτίωση της προσέγγισης του εκπαιδευτικού στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Σχολική μονάδα και οικογένεια

Η συνεργασία της οικογένειας με το σχολείο δεν είναι σκόπιμο να προσεγγίζεται ως πρωτοβουλία, πρακτική ή επιλογή μεμονωμένων εκπαιδευτικών. Η σχολική μονάδα πρέπει να αποζητά και να καλλιεργεί το πρότυπο της μαθησιακά δραστήριας και συμμετοχικής στην εκπαίδευση του παιδιού οικογένειας. Το σχολείο πρέπει να είναι ανοικτό σε κάθε είδους γόνιμες μαθησιακά αλληλεπιδράσεις είτε αυτές προέρχονται από τις οικογένειες των μαθητών του είτε από την τοπική κοινωνία, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, συλλογικότητες και άλλους φορείς. Η σχολική μονάδα οφείλει να εκπέμπει το μήνυμα ότι αποτελεί χώρο συνεργασιών, συμπράξεων και ανάπτυξης, ο οποίος αναζητά, ενεργοποιεί και αξιοποιεί όλους τους μαθησιακούς πόρους που τον περιβάλλουν. Επιπλέον, πρέπει να βοηθήσει τις οικογένειες να αναγνωρίσουν και να αναπτύξουν τις δυνατότητες και τον ρόλο τους ως αγωγοί εκπαίδευσης των παιδιών. Η ενεργή συμμετοχή της οικογένειας δεν μπορεί παρά να αποτελεί μέρος της κουλτούρας της σχολικής μονάδας, της κουλτούρας που συνδιαμορφώνεται με ευθύνη του διευθυντή από όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας, δηλαδή τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς.

Γονείς και μαθητές του 8^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αμπελοκήπων Θεσσαλονίκης διασκεδάζουν με το επιδαπέδιο παιχνίδι που δημιούργησαν μαζί, στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος «Νοιάζομαι και Δρω».

Η κουλτούρα αυτή πρέπει να αποτυπώνεται σε κείμενα που θα λάβουν οι γονείς στην αρχή της χρονιάς, σε ενημερωτικές συναντήσεις, σε φωτογραφικό υλικό και άλλες εργασίες που μπορεί να κοσμήσουν τους τοίχους του σχολείου, σε ανακοινώσεις και προβολή δράσεων στις οποίες συμμετείχε η οικογένεια και των αποτελεσμάτων τους στον διαδικτυακό τόπο του σχολείου ή σε κάποιο blog που μπορεί να διαθέτει ή στη σχολική εφημερίδα κλπ. Με άλλα λόγια, πριν ακόμα γίνει οποιαδήποτε προσπάθεια προσέγγισης των γονέων και της οικογένειας, οι γονείς θα πρέπει να «εισπράττουν» ότι όχι μόνο είναι ευπρόσδεκτοι στο σχολείο, αλλά ότι εκτιμάται η παρουσία και συμβολή τους.

Αυτό προϋποθέτει ότι η συνεργασία μεταξύ σχολείου και οικογένειας δεν θα αποτελεί κάποιο αυτοτελές εκπαιδευτικό πρόγραμμα παρέμβασης ή κάποιο συμπληρωματικό στον βασικό εκπαιδευτικό κορμό πρόγραμμα (π.χ. πρόγραμμα σχολικών δραστηριοτήτων κλπ.). Η συνεργασία αυτή πρέπει να είναι ενσωματωμένη στην αποστολή και στους στόχους του σχολείου, οι οποίοι στην Ελλάδα διατυπώνονται μεν ενιαία για όλα τα σχολεία και χωρίς περιθώρια διαμόρφωσης σε επίπεδο σχολικής μονάδας, αποτυπώνονται όμως άτυπα στην κουλτούρα του κάθε σχολείου.

Προς ένα σχέδιο δράσης κυκλικής διαδικασίας

Το σχολείο σήμερα μπορεί να αναλάβει την πρωτοβουλία να ετοιμάσει ένα σχέδιο δράσης που θα βάζει στο επίκεντρο της σχολικής ζωής αξίες και στάσεις ζωής που θεωρούνται σημαντικές για τα άτομα και την κοινωνία. Αυτή η επιλογή-πρόκληση στοχεύει σε μια συνεχή προσπάθεια για την ανάπτυξη και διατήρηση ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος συνδεδεμένου με την κοινωνία και τις ανάγκες της. Για την επιτυχία αυτού του εγχειρήματος η συνέργεια όλων των μελών της σχολικής κοινότητας για συμμετοχικές δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης είναι παράγοντας που συντελεί στην κοινωνική αγωγή. Εκπαιδευτικοί, μαθητές/μαθήτριες, γονείς και κηδεμόνες, εθελοντικές οργανώσεις και οργανισμοί είναι φορείς της κοινωνίας των πολιτών και σημαντικοί κοινωνικοί εταίροι στη μεγάλη προσπάθεια για πολιτικό γραμματισμό και κοινωνική συνοχή.

Το σχέδιο δράσης παίρνει τη μορφή μιας ανοικτής κυκλικής διαδικασίας, στο επίκεντρο της οποίας βρίσκεται το όραμα της σχολικής μονάδας για την προώθηση του εθελοντισμού, της αλληλεγγύης μέσα από ένα πλαίσιο αρχών και αξιών που καθορίζουν τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης, την αειφορία και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του σχεδίου δράσης, μέσα από την παρακολούθηση και αποτίμησή του, μπορεί να υπάρξει αναπροσαρμογή ή/και διαφοροποίηση του αρχικού σχεδιασμού, ώστε να εξασφαλιστεί η επιτυχής ολοκλήρωσή του.

Το όραμα για αλληλέγγυο σχολείο

Ο καθορισμός του οράματος της σχολικής μονάδας για ένα αλληλέγγυο σχολείο με εθελοντικές δράσεις προσφοράς σε άτομα και ευάλωτες κοινωνικές ομάδες είναι μια επιλογή που σηματοδοτεί την ξεχωριστή φυσιογνωμία της σχολικής μονάδας και τον αξιακό προσανατολισμό της σχολικής κοινότητας. Σε αυτό συμβάλλει η συντονιστική ομάδα που συγκροτείται για να ενισχύσει οργανωτικά και επικοινωνιακά την υλοποίησή του.

Για την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού σχεδίου δράσης που προωθεί τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη είναι σημαντική η συμβολή της ομάδας εκπαιδευτικών του σχολείου που ενστερνίζονται το κοινό όραμα και έχουν τις ικανότητες αλλά και την προθυμία να εργαστούν γι' αυτόν τον σκοπό. Ένα σχολείο φιλικό προς την οικογένεια αναζητά τρόπους προσέλκυσης των γονέων και της οικογένειας. Η συμμετοχή της οικογένειας στη διαμόρφωση του οράματος σηματοδοτεί μια κρίσιμη διάσταση στη συνεργασία σχολείου-γονέων. Η πρόκληση αυτής της πρόσκλησης είναι αξιοσημείωτη και σηματοδοτεί μια νέα ευκαιρία στην οικοδόμηση κλίματος καλής συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας.

Ο εναρμονισμός του σχεδίου δράσης με το γενικό όραμα του σχολείου είναι καθοριστικής σημασίας. Ο συνεργατικός εκπαιδευτικός σχεδιασμός του δεν αποτελεί μια μεμονωμένη στρατηγική δράση, αποσπασματικού χαρακτήρα, αλλά μια δέσμευση της σχολικής κοινότητας για την καλλιέργεια και την προώθηση του εθελοντισμού, της αλληλεγγύης και του ενεργού πολίτη. Το σχέδιο δράσης αποτελεί το περίγραμμα μιας πολυμορφικής και πολυδιάστατης διαδικασίας που στοχεύει στην ενδυνάμωση της κοινωνικής αλληλεγγύης και της παρέμβασης στον δημόσιο χώρο με πράξεις θετικού πρόσημου.

Κατά τη διάρκεια προσδιορισμού του οράματος του σχολείου, απαιτείται συλλογική συμμετοχική διαδικασία διαβούλευσης, επαρκής χρόνος για τη διατύπωση της ροής των δράσεων, στήριξη, δέσμευση, συνεργασία και ευελιξία, προκειμένου να διαμορφωθεί μια θετική στάση από όλους προς την κοινή προσπάθεια. Το όραμα έχει μια σχετικά μόνιμη προοπτική, θα πρέπει ωστόσο να επανεξετάζεται κατά διαστήματα, ώστε να διασφαλίζεται ότι παραμένει σχετικό και κατάλληλο με τη δέσμευση της σχολικής μονάδας στην προώθηση αξιών και στάσεων που ενδυναμώνουν τα άτομα και ενισχύουν την κοινωνική συνοχή. Ο συνεργατικός σχεδιασμός δράσης είναι ανάλογος με τη βαθμίδα εκπαίδευσης που σχεδιάζεται να υλοποιηθεί και λαμβάνει υπόψη την εξελικτική ανάπτυξη των μαθητών και τις κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες.

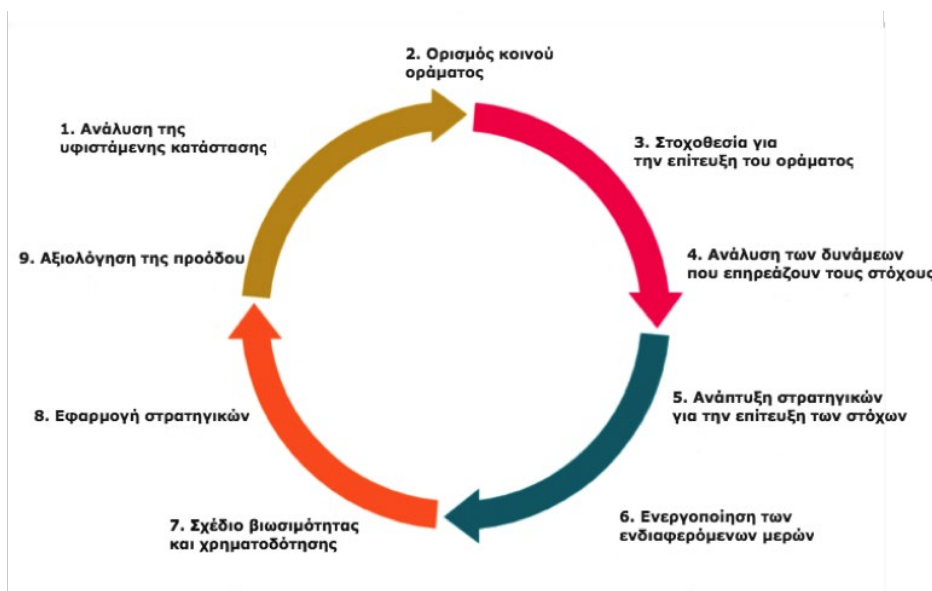
Ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων μπορεί και πρέπει να διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη σύμπραξη οικογένειας-σχολείου. Για τον λόγο αυτό πραγματοποιείται συνάντηση (ή συναντήσεις) συνεργασίας εκπροσώπων του συλλόγου με τον διευθυντή και ομάδα

εκπαιδευτικών, οι οποίοι αφού ενημερωθούν, συμφωνούν σε ένα κοινά αποφασισμένο πλαίσιο συνεργασίας και αναλαμβάνουν να κινητοποιήσουν γονείς και οικογένειες σε επίπεδο σχολικής μονάδας. Παράλληλα, κάθε εκπαιδευτικός (ο δάσκαλος στο δημοτικό και ένας-δύο εκπαιδευτικοί ανά τμήμα στη δευτεροβάθμια) θα αναλάβει να αναπτύξει σχέσεις εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τους γονείς των μαθητών του.

Η ανοικτή κυκλική διαδικασία του σχεδίου δράσης μπορεί να ακολουθεί την παρακάτω ανάπτυξη:

1. Ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης.
2. Καθορισμός του κοινού οράματος στο πλαίσιο της σχολικής μονάδας.
3. Ορισμός στόχων (που να είναι συγκεκριμένοι, μετρήσιμοι, εφικτοί, σχετικοί και χρονικά προσδιορισμένοι).
4. Ανάλυση δυνάμεων που επηρεάζουν τους στόχους.
5. Ανάπτυξη στρατηγικών για την επίτευξη των στόχων.
6. Ενεργοποίηση των ενδιαφερόμενων μερών.
7. Σχέδιο βιωσιμότητας και χρηματοδότηση.
8. Εφαρμογή στρατηγικών.
9. Αξιολόγηση της προόδου.

Η ανοικτή κυκλική διαδικασία του σχεδίου δράσης

Πηγή: *Moving from vision to action: a guide for planning community change*, © June 2002, MDC Inc.

Η αξιολόγηση είναι το τελικό βήμα στον κύκλο προγραμματισμού και παρέχει τη βάση για τον επόμενο κύκλο προγραμματισμού. Είναι το σημείο που το σχολείο αξιολογεί πόσο καλά έχει επιτύχει τους στόχους που έθεσε στο σχέδιο δράσης και κατά πόσο τα αποτελέσματα ανταποκρίνονται στις αντίστοιχες προτεραιότητες. Στην πραγματικότητα, η διαδικασία της αξιολόγησης απαιτεί συνεχή επανεξέταση και αναστοχασμό και ανατροφοδότηση μέσα από καλά προσδιορισμένες διαδικασίες παρακολούθησης.

Η αποτίμηση γίνεται τόσο σε επίπεδο δράσεων όσο και σε επίπεδο συνολικής υλοποίησης του σχεδίου δράσης, αναδεικνύοντας τις θετικές και τις δύσκολες όψεις, τα συναισθήματα, και τη νέα εμπειρία κοινωνικής δράσης μέσα από τη συνεργασία σχολείου, γονέων, οικογένειας και άλλων κοινωνικών εταίρων όταν η συμμετοχή πραγματοποιείται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.

Πρακτικές προσέλκυσης των γονέων και ενίσχυσης της συμμετοχής της οικογένειας στο σχολείο

Η υποδοχή των γονέων στο σχολείο κατά την πρώτη τους επίσκεψη σε αυτό, αλλά και κάθε φορά ανεξαιρέτως, πρέπει να είναι ένθερμη. Οι γονείς πρέπει να αντιμετωπίζονται ως σημαντικοί και απαραίτητοι εταίροι στη μάθηση. Το προσωπικό του σχολείου πρέπει να το διαμηνύει αυτό τόσο με τη γλώσσα τους σώματος όσο και με σαφή και ξεκάθαρη έκφραση της ικανοποίησης για την παρουσία του γονέα και των προσδοκιών για τη συνεργασία προς όφελος του παιδιού. Καλό είναι σε σημείο ορατό κατά την είσοδο στο σχολείο να υπάρχει στον τοίχο κάποια ζωγραφιά, κάποια χειροτεχνία, κάποιο λεκτικό ή κάποια δημιουργία που να δηλώνει ότι οι γονείς είναι ισότιμοι εταίροι στη μάθηση.

Δημοτικό Σχολείο Μεσημερίου Θεσσαλονίκης

Κατά την εγγραφή του παιδιού στο σχολείο πρέπει να ενημερώνονται οι γονείς για τον τρόπο και τους όρους με τους οποίους πραγματοποιείται η μάθηση. Με άλλα λόγια πρέπει να ενημερώνεται ο γονέας ή κηδεμόνας συνοπτικά για τα βασικά στοιχεία της κουλτούρας του σχολείου. Η διεύθυνση και το προσωπικό του σχολείου είναι σκόπιμο να έχουν επεξεργαστεί μία σειρά από συνοπτικά κείμενα τα οποία απευθύνονται στους γονείς ή/και στην οικογένεια και μπορούν ενδεικτικά να έχουν το ακόλουθο περιεχόμενο: α) Η αξία της εκπαίδευσης και διά βίου μάθησης στη ζωή του ανθρώπου, β) Τα οφέλη από τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας, γ) Το πλαίσιο συνεργασίας σχολείου-οικογένειας. Η διεύθυνση του σχολείου αποφασίζει πώς θα χειριστεί τα κείμενα αυτά. Μπορεί να ζητά από τους γονείς να τα διαβάσουν προς ενημέρωσή τους πριν ξεκινήσει η συνάντηση με τον εκπαιδευτικό ή τον διευθυντή και στη συνέχεια να συζητήσουν συνοπτικά τις σκέψεις τους πάνω σε αυτά κατά τη διάρκεια της συνάντησης. Σε κάθε περίπτωση, τα κείμενα θα πρέπει να δίνονται στους γονείς σε έντυπη μορφή κατά την πρώτη τους επίσκεψη στο σχολείο, εκτός αν οι ίδιοι δηλώσουν ότι επιθυμούν να τα λάβουν σε ηλεκτρονική μορφή, οπότε θα τους αποσταλούν. Είναι ευνόητο ότι πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε τα κείμενα να είναι προσβάσιμα από όλους τους γονείς. Σε περίπτωση που υπάρχουν γονείς που δεν καταλαβαίνουν ελληνικά, το σχολείο πρέπει να φροντίσει για τη μετάφρασή τους και αντίστοιχα για την μετατροπή τους σε γραφή braille, αν υπάρχουν γονείς τυφλοί ή αμβλύωπες. Εφόσον η ενεργή συμμετοχή των γονέων στη μάθηση αποτελεί νέα πρακτική στο σχολείο, ευνόητο είναι ότι πρέπει να ενημερωθούν και οι γονείς των οποίων τα παιδιά ήδη φοιτούν από την περασμένη χρονιά και οι οποίοι είναι ενδεχόμενο να μην έχουν προγραμματίσει κάποια επίσκεψη στο σχολείο στην αρχή της χρονιάς. Οι γονείς αυτοί θα πρέπει να ενημερωθούν με επιστολές που θα λάβουν σε έντυπη μορφή μέσω των παιδιών τους, καθώς και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, εφόσον διαθέτουν, και να προσκληθούν σε σχετική ενημερωτική εκδήλωση.

Είναι γνωστό ότι ένα πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου των γονέων συμμετέχει σε εκδηλώσεις, ακόμα και αν προηγουμένως έχουν εκδηλώσει έγγραφα το ενδιαφέρον τους για συμμετοχή και η εκδήλωση έχει οριστεί σε ημέρα και ώρα που οι γονείς προτιμούν. Αυτό συνδέεται πιθανότατα με την αντίληψη που έχουν οι γονείς για τον ρόλο τους στην εκπαίδευση του παιδιού τους και με το γεγονός ότι συνήθως στις συναντήσεις αυτές οι γονείς είναι σε θέση εκπαιδευόμενου ή στην καλύτερη περίπτωση πληροφορούμενου και όχι ενεργού και ισότιμου εταίρου στη μάθηση του παιδιού. Πρέπει συνεπώς η φύση των συναντήσεων αυτών να γίνει πιο ανοικτή, και πιο συμμετοχική και πιο βιωματική. Ένας άνθρωπος που πιθανότατα εργάζεται, έχει την ευθύνη της λειτουργίας, οργάνωσης και συντήρησης ενός σπιτικού και ενδεχομένως μία σειρά από επιπρόσθετες έγνοιες που μπορεί να συνδέονται ενδεικτικά με θέματα επαγγελματικά, κοινωνικά, οικογενειακά, συναισθηματικά, υγείας, οικονομικά κ.ά. δεν είναι εύκολο να βρει τον χρόνο να συμμετάσχει σε μια ενημερωτική εκδήλωση του σχολείου, ιδιαίτερα αν έχει υπόψη του ότι θα λάβει κάποια ενημέρωση χρήσιμη μεν, ελάχιστα αξιοποιήσιμη δε. Προφανώς οι εκδηλώσεις που απευθύνονται σε γονείς και στην οικογένεια θα πρέπει να πραγματοποιούνται σε ημέρες και ώρες που οι γονείς θα δηλώνουν ότι είναι διαθέσιμοι και όχι απαραιτήτως σε

χρόνο που εξυπηρετεί περισσότερο το ήδη φορτωμένο πρόγραμμα των εκπαιδευτικών, και η διάρκειά τους δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τη μιάμιση ώρα.

Προϋπόθεση για να πετύχει η προσέλκυση των γονέων και της οικογένειας ως εταίρων είναι να ανατραπούν κατεστημένα πρότυπα άγονων διαδικασιών, όπως αυτό της πρώτης επίσκεψης του γονέα στο σχολείο με στόχο την εγγραφή του παιδιού, ή αυτό της εκδήλωσης ενημέρωσης ή της συνάντησης με τον εκπαιδευτικό για την ενημέρωση σε σχέση με την πρόοδο του μαθητή. Και στις τρεις περιπτώσεις ο γονέας συνθίεται να είναι σε ρόλο επισκέπτη. Στην πρώτη διεκπεραιώνει με όρους γραφειοκρατίας μια διοικητική διαδικασία και αποχωρεί με την οπτική του πελάτη. Θα μπορούσε όμως να τύχει της υποδοχής που ήδη περιγράψαμε παραπάνω και να αποχωρήσει αναπροσδιορίζοντας μέσα του την αντίληψή του για τη θέση και τον ρόλο του μέσα στο σχολείο. Στη δεύτερη συνήθως ο γονέας παρακολουθεί με διαδικασίες «μετωπικής» ενημέρωσης και σε ρόλο παθητικό με την προοπτική συμμετοχής του να εξαντλείται σε μια διευκρινιστική ερώτηση ή σύντομη τοποθέτηση που ενδεχομένως εκληφθεί ως παρέμβαση στη διαδικασία. Οι παρουσιάσεις τύπου powerpoint έχουν προ πολλού πάψει να θεωρούνται η πιο ελκυστική πρακτική στην ενημέρωση ή εκπαίδευση. Η εκδήλωση ενημέρωσης πρέπει να προβλέπει συμμετοχή με την έννοια της συμβολής από μέρους των γονέων και διαπραγμάτευση θεμάτων μέσω ομαδικής συνεργασίας. Χρήσιμες τεχνικές σε αυτήν την κατεύθυνση μπορεί να είναι η οργάνωση world café, debate, βιωματικών τεχνικών γνωριμίας, καλλιέργειας της ομαδικότητας, προσέγγισης εννοιών κλπ., κάποιες από τις οποίες έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο της μεθοδολογίας του θεάτρου στην εκπαίδευση και περιλαμβάνονται στο 2^ο τεύχος της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω» και σε δραστηριότητες που προτείνονται σε επόμενες ενότητες του παρόντος τεύχους. Εκείνο που είναι σημαντικό είναι να συμμετέχουν οι γονείς στη διαμόρφωση του εκάστοτε υπό συζήτηση περιεχομένου ως ισότιμοι συνεργάτες στη μάθηση. Στην τρίτη περίπτωση, τη συνάντηση δηλαδή γονέα-εκπαιδευτικού με αντικείμενο την πρόοδο του παιδιού ο γονιός γίνεται αποδέκτης πληροφοριών σχετικά με τις ακαδημαϊκές επιδόσεις και τη συμπεριφορά του παιδιού, χωρίς να αντιμετωπίζεται ως εταίρος που μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση ή ενίσχυση της μάθησης. Η διαδικασία αυτή εξελίσσεται συνήθως υπό συνθήκες χρονικής πίεσης και ενδεχομένως άγχους για τον γονέα. Όταν ο γονιός και ο εκπαιδευτικός συμπράττουν, συντονίζονται και συμφωνούν σε συγκεκριμένα βήματα για την ενίσχυση της προόδου του παιδιού, τότε είναι σε επαφή σε όλη τη διάρκεια της κοινής προσπάθειάς τους και η συγκεκριμένη συζήτηση γίνεται σε κλίμα συνεργασίας και αναστοχασμού. Συνολικά, είναι σημαντικό να απαξιωθούν μια σειρά από αντίστοιχες «τελετουργίες» που έχουν εμπεδωθεί ως σχολικές πρακτικές και καταγραφεί στο υποσυνείδητο των συμμετεχόντων ως κανόνας. Για να γίνει πραγματικά συμμετοχικός ο ρόλος της οικογένειας στην εκπαίδευση πρέπει το σχολείο και οι λειτουργοί του να επαναπροσδιορίσουν τη δική τους σχέση με τους γονείς και την οικογένεια και τη σχέση της οικογένειας με τη μάθηση του παιδιού.

Έχει αποδειχθεί ότι οι γονείς ανταποκρίνονται σε μεγαλύτερο βαθμό στο κάλεσμα του εκπαιδευτικού που διδάσκει το παιδί τους από ό,τι σε κοινή πρόσκληση προς όλους τους

γονείς του σχολείου. Η συνάντηση των γονέων σε πιο κλειστό κύκλο ευνοεί επιπλέον την ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης με τον εκπαιδευτικό, τη γνωριμία και συνεργασία μεταξύ των γονέων του ίδιου τμήματος, τη δημιουργία κλίματος ομαδικότητας, την αίσθηση οικειότητας ως προς το τμήμα και τη μάθηση που πραγματοποιείται μέσα σε αυτό, αλλά και τη ροή των εργασιών, αφού οι συμμετοχικές διαδικασίες κατά κανόνα απαιτούν περισσότερο χρόνο, ο οποίος μπορεί να περιορίζεται ανάλογα με τον αριθμό των συμμετεχόντων. Όταν οι γονείς καλούνται από τον εκπαιδευτικό του τμήματος θεωρούν συνήθως ότι είναι περισσότερο πιθανό να τους αφορούν άμεσα τα υπό συζήτηση θέματα.

Εκτός από τις συμμετοχικές τεχνικές που προαναφέρθηκαν, οι ενήλικες βρίσκουν πιο ενδιαφέρουσες τις διαδραστικές παρουσιάσεις που έχουν τη μορφή μαρτυρίας που προέρχεται από κάποιον εμπλεκόμενο (π.χ. μαθητή) και κατά προτίμηση ομολόγό τους (π.χ. γονέα, παππού ή άλλο μέλος οικογένειας), με τον οποίο στη συνέχεια θα μπορούν να αναπτύξουν συζήτηση.

Παράλληλα, προκειμένου να καλλιεργηθούν οι δεσμοί σχολείου-οικογένειας είναι σκόπιμο να οργανώνονται από μέρος του σχολείου εκδηλώσεις αναψυχής, πολιτιστικές, αθλητικές ή κοινωνικές. Κάποιοι από τους πιο δημοφιλείς τύπους τέτοιων εκδηλώσεων είναι:

Ημέρα Ανοικτού Σχολείου: μία ημέρα κατά την οποία το σχολείο είναι ανοικτό και δέχεται γονείς –και μέσα στις τάξεις– κατά τις ώρες λειτουργίας του.

Διανυκτέρευση στο Σχολείο: μία βραδιά διανυκτέρευσης στο σχολείο (διαφορετική για κάθε τμήμα), όπου τα παιδιά και μέλη της οικογένειάς τους (με απαραίτητη παρουσία ενήλικου μέλους) θα κοιμούνται στο σχολείο (π.χ. στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων πάνω σε στρώματα γυμναστικής ή σε υπνόσακους).

Αθλητικές εκδηλώσεις: εκδηλώσεις στις οποίες αγωνίζονται είτε ως αντίπαλες ομάδες είτε σε μικτή σύνθεση μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικοί και οι οποίες πραγματοποιούνται απογεύματα ή Σαββατοκύριακα.

Διαπολιτισμικές βραδιές: εορταστικές βραδιές κατά τις οποίες γονείς –Έλληνες και αλλοδαποί, αν υπάρχουν– τιμούν την ιδιαίτερη πατρίδα τους προσφέροντας μουσική, χορό, εδέσματα ή πολιτισμικά αγαθά από τον τόπο καταγωγής τους.

Οικογενειακές ιστορίες αλληλεγγύης: παππούδες και γιαγιάδες ή άλλα μέλη της οικογένειας σε περίπτωση που αυτοί δεν είναι διαθέσιμοι, διηγούνται δικά τους βιώματα.

Εκείνο που έχει σημασία είναι οι εκδηλώσεις να πραγματοποιούνται στο σχολείο και οι συντελεστές τους να είναι μαθητές, μέλη της οικογένειάς τους και εκπαιδευτικοί, ώστε να ενισχύονται οι μεταξύ τους δεσμοί.

Προσελκύοντας την οικογένεια στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Νοιάζομαι και Δρω»

Προκειμένου να έρθουν οι γονείς σε μια ενημέρωση ίσως χρειαστεί να παρακινηθούν με μη παραδοσιακές μεθόδους. Για παράδειγμα, για να προσκληθούν σε μια ενημέρωση για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Νοιάζομαι και Δρω», που στοχεύει στην καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, εκτός από την πρόσκληση που θα λάβουν σε μια εκδήλωση, θα μπορούσαν να λάβουν προηγουμένως (δύο εβδομάδες έως ένα μήνα πριν) ένα σημείωμα, μέσω του οποίου θα τους μεταφέρεται ένα θετικό μήνυμα, π.χ. «Το ξέρατε ότι με την δραστηριοποίηση των μαθητών της Χ τάξης (του δικού μας ή κάποιου άλλου σχολείου του νόμου) επιτεύχθηκε το Ψ αποτέλεσμα;» (προφανώς εδώ γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στη μορφή δραστηριοποίησης, π.χ. περίθαλψη αδέσποτων ζώων, εμπύκωση ατόμων τρίτης ηλικίας, υποστήριξη αστέγων/προσφύγων/αναπήρων/τροφίμων σε ιδρύματα/ πυρόπληκτων, οργάνωση δράσεων για το περιβάλλον/την κοινότητα κ.ά.). «Φέτος μπορεί και το δικό σας παιδί να επηρεάσει θετικά τη ζωή κάποιου, συμμετέχοντας μέσω του σχολείου μας στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Νοιάζομαι και Δρω». (Εδώ δεν χρειάζεται να αναφερθεί τίποτε περισσότερο για το πρόγραμμα, καθώς αυτό είναι καλύτερο να γίνει σε επόμενη επικοινωνία). Προφανώς το κείμενο θα διαφοροποιείται κατά περίπτωση. Καλό είναι να είναι γραμμένο σε απλή γλώσσα και να περιλαμβάνει μία φωτογραφία από τη δράση που περιγράφεται (για τη χρήση της οποίας βέβαια, θα πρέπει να έχει εξασφαλιστεί γραπτή άδεια, σύμφωνα με τις οδηγίες του εκπαιδευτικού προγράμματος «Νοιάζομαι και Δρω» για τη χρήση οπτικοακουστικού υλικού). Το μήνυμα αυτό είναι προτιμότερο να μεταφερθεί από το ίδιο το παιδί, το οποίο θα πρέπει να γνωρίζει το περιεχόμενο και τον στόχο του σημειώματος, ώστε να το υποστηρίξει μεταφέροντας και το ίδιο τον ενθουσιασμό που θα του έχει εμπνεύσει ο εκπαιδευτικός για το πρόγραμμα. Συγχρόνως, είναι σκόπιμο να σταλεί το μήνυμα αυτό και μέσω e-mail σε όσους γονείς έχουν ηλεκτρονική διεύθυνση.

Προφανώς το μήνυμα αυτό δεν αποτελεί τη μόνη δυνατή ή προτεινόμενη προσέγγιση. Η κουλτούρα και οι συνθήκες σε κάθε σχολική μονάδα διαφέρουν, οπότε και οι τεχνικές κεντρίσματος του ενδιαφέροντος των γονέων μπορούν να διαμορφώνονται αντίστοιχα. Εκείνο πάντως στο οποίο πρέπει να επικεντρώνεται η επικοινωνία είναι η θετική επιρροή που μπορεί να έχει ένα παιδί –ή μία ομάδα παιδιών– στον περίγυρό του και η δυνατότητα που προσφέρει το σχολείο, να βιώσουν τα παιδιά την ευεργετική για τα ίδια εμπειρία της εθελοντικής προσφοράς.

Σε συνέχεια αυτού του «κεντρίσματος» θα πρέπει να σταλεί στους γονείς η πρόσκληση σε εκδήλωση ενημέρωσης για το «Νοιάζομαι και Δρω». Και σε αυτήν την πρόσκληση ακόμα, είναι προτιμότερο να αποφευχθούν τυπικές διατυπώσεις, όπως «...σας προσκαλούμε σε εκδήλωση ενημέρωσης...». Προτιμότερο είναι π.χ. το «Φέτος τα παιδιά μας νοιάζονται για το πώς θα κάνουν τον κόσμο καλύτερο και αναλαμβάνουν δράση! Σας θέλουν δίπλα τους...».

Η εκδήλωση δεν πρέπει να έχει διάρκεια μεγαλύτερη της 1,5 ώρας και θα πρέπει να έχει ως αντικείμενο μόνο την ενημέρωση για το «Νοιάζομαι και Δρω». Μάλιστα, η ενημέρωση αυτή καλό είναι να περιλαμβάνει τη διάσταση της διαπραγμάτευσης των εννοιών (όπως αυτή τίθεται στο εκπαιδευτικό υλικό), ώστε οι γονείς να κατανοήσουν τη φιλοσοφία του προγράμματος. Ιδιαίτερα σημαντικές διαστάσεις του προγράμματος είναι: ο βιωματικός του χαρακτήρας, η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση, η αφετηρία από το ενδιαφέρον του μαθητή και η ενδυνάμωση του μαθητή, ο οποίος αναλαμβάνει ρόλο σχεδιαστή των δράσεων, η διερευνητική του φύση, η διαθεματική του εφαρμογή, το «άνοιγμα» του σχολείου στην τοπική κοινωνία, αλλά και στην κοινωνία των πολιτών. Τα χαρακτηριστικά αυτά του «Νοιάζομαι και Δρω» πρέπει να αναδειχθούν προς τους γονείς, μιας και προάγουν τη δημιουργικότητα, ενισχύουν την αυτοπεποίθηση και αναπτύσσουν μια σειρά από ικανότητες και δεξιότητες πολύ χρήσιμες για τη ζωή των παιδιών. **Δεν θα πρέπει όμως σε καμία περίπτωση να παρουσιαστούν τα στοιχεία αυτά χρησιμοποιώντας την εκπαιδευτική ορολογία με την οποία αναφέρονται για συντομία σε αυτό το κείμενο. Θα πρέπει η αναφορά σε αυτά να γίνει περιφραστικά, περιγραφικά και με απλά λόγια.**

Προτείνεται στην εκδήλωση να γίνει μια σύντομη παρουσίαση του «Νοιάζομαι και Δρω», η οποία δεν θα υπερβαίνει τα 10 λεπτά. Καλό θα ήταν αν υπάρχει κάποιο βίντεο ή φωτογραφικό υλικό από δράσεις της προηγούμενης χρονιάς ή από δράσεις άλλων σχολείων στο πλαίσιο του προγράμματος, να προβληθεί, έχοντας κατά νου ότι αν διαρκέσει πάνω από 5 λεπτά πιθανότατα θα κουράσει το κοινό.

Για να διατηρηθεί το ενδιαφέρον των γονέων ζωντανό, θα ωφελούσε στο σημείο αυτό να συμμετάσχουν σε ένα από τα παιχνίδια που προτείνονται στην ενότητα «Ομαδικότητα, συνεργασία, εμπιστοσύνη», που ακολουθεί.

Συμμετοχή μαθητών, γονέων και εκπαιδευτικών από το 3ο Γυμνάσιο Μυτιλήνης σε παιχνίδι διαπραγμάτευσης εννοιών, βασισμένο στις τεχνικές του θεάτρου στην εκπαίδευση.

Με δεδομένο ότι με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας αυτής το περιεχόμενο και οι στόχοι του προγράμματος έχουν καταστεί σαφείς, είναι σκόπιμο σε πολύ σύντομη συζήτηση, να αναγνωρίσει το σχολείο ότι η οικογένεια παίζει πρωταρχικό ρόλο στην καλλιέργεια αξιών και στην υιοθέτηση στάσεων ζωής, τις οποίες το σχολείο από μόνο του δεν είναι σε θέση να εγγυηθεί. Είναι ευνόητο ότι μια οικογένεια που ενστερνίζεται τις αξίες αυτές και τις εντάσσει με τη μορφή συμπεριφορών στην οικογενειακή ρουτίνα, γαλουχεί πολίτες που νοιάζονται και δρουν. Ο ρόλος της οικογένειας είναι καθοριστικός, αφού αν τα μέλη της συνεργάζονται με το σχολείο για την ενίσχυση της συνείδησης του εθελοντή και ενεργού πολίτη στα παιδιά, το αποτέλεσμα από την προσπάθεια όλων αθροίζεται και κεφαλαιοποιείται.

Στο σημείο αυτό καλό είναι να ενημερωθούν οι γονείς για την ύπαρξη του *Οδηγού για την Οικογένεια* (τεύχος 5 της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω»), εξηγώντας ότι πρόκειται για ένα εγχειρίδιο που αξιοποιούν φυσικά, κατά βούληση, το οποίο όμως τους προτείνεται ένθερμα, καθώς θα τους βοηθήσει γενικότερα στην υποστήριξη της μάθησης και ανάπτυξης του παιδιού τους. Στον *Οδηγό για την οικογένεια* περιέχονται πληροφορίες για την αξία της εκπαίδευσης στη ζωή του ατόμου και της συμμετοχής της οικογένειας στη σχολική ζωή και συγκεκριμένα σε δραστηριότητες καλλιέργειας του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, για τις μορφές συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση των παιδιών και για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της οικογένειας, ενώ προτείνονται τεχνικές και δραστηριότητες προσέγγισης του σχολείου και συνεργασίας με τους εκπαιδευτικούς για την ενίσχυση της συνείδησης του εθελοντή και ενεργού πολίτη στα παιδιά μέσω δραστηριοποίησης της οικογένειας εντός και

εκτός σχολείου. Ο Οδηγός είναι ελεύθερα προσβάσιμος στον ιστότοπο του «Νοιάζομαι και Δρω» (www.noiazomaikaidrw.gr).

Δεν χρειάζεται σε αυτήν την πρώτη συνάντηση να προσδιοριστεί πότε και τι θα κάνουν οι γονείς. Καλό είναι για να νιώσουν όλοι άνετα ως προς τις προσδοκίες που μπορεί να έχει το σχολείο από εκείνους, να δοθούν παραδείγματα απλών μορφών συμμετοχής, όπως είναι η συμβολή στον εξωραϊσμό του σχολείου, η οποία δεν προϋποθέτει ειδικές ικανότητες. Σε κάθε περίπτωση οι δράσεις που θα αναπτύξει το σχολείο στο πλαίσιο του «Νοιάζομαι και Δρω» θα απαντούν σε συγκεκριμένες ανάγκες, στην ανίχνευση των οποίων μπορούν να συμβάλουν οι γονείς με τεχνικές που περιγράφονται σε επόμενες ενότητες. Εκείνο που είναι σημαντικό στην εισαγωγική αυτή φάση είναι να συμφωνηθεί και να διατυπωθεί ρητά το πλαίσιο συνεργασίας, ο τρόπος αμφίπλευρης επικοινωνίας και ενημέρωσης σχετικά με τον προγραμματισμό και την πορεία των δράσεων των μαθητών. Αρχικά, θα μπορούσε να τους δοθεί η δυνατότητα να έρθουν ως παρατηρητές και στη συνέχεια να δουν πώς μπορούν να συνεισφέρουν στους στόχους των δράσεων.

Εκτός από την επικοινωνία μέσω σύντομων επιστολών και μηνυμάτων, μπορεί, εφόσον αυτό έχει συμφωνηθεί με όλους τους εμπλεκόμενους, να δημιουργηθεί κάποια διαδικτυακή εφαρμογή σε κλειστό περιβάλλον, όπου να έχουν πρόσβαση μόνο οι γονείς και να αναρτώνται φωτογραφίες και στιγμιότυπα από τις δράσεις των παιδιών.

Στο κλείσιμο αυτής της πρώτης εκδήλωσης ενημέρωσης των γονέων για το «Νοιάζομαι και Δρω» θα πρέπει να έχουν καταστεί τα ακόλουθα σαφή στους συμμετέχοντες:

- α) να νιώθουν ότι στο σχολείο δεν εισέρχονται σαν επισκέπτες, αλλά σαν ενεργά μέλη της σχολικής κοινότητας,
- β) να νιώθουν ότι δεν υπάρχουν υψηλές απαιτήσεις ή προδιαγεγραμμένες προσδοκίες από τη συμμετοχή τους, αλλά ότι ζητούμενο είναι να γίνουν και αυτοί συμμετοχοί στην προσπάθεια του παιδιού τους να αναλάβει δράση για να κάνει τον κόσμο καλύτερο (συνεπώς δεν απαιτούνται συγκεκριμένα προσόντα ή γνώσεις για τη συμμετοχή),
- γ) να έχουν συνοπτική αλλά σαφή ενημέρωση σχετικά με το «Νοιάζομαι και Δρω» και να γνωρίζουν ότι μπορούν να ενημερωθούν αναλυτικά για το πρόγραμμα στο ιστότοπο www.noiazomaikaidrw.gr, ο οποίος περιλαμβάνει ειδικό *Οδηγό για την οικογένεια*.

Λόγω της θεματικής του εστίασης, που είναι φιλική προς την ανθρώπινη φύση, το «Νοιάζομαι και Δρω» μπορεί να αποτελέσει πεδίο πρόσφορο για τη διαμόρφωση της πολιτικής συνεργασίας του σχολείου με τους γονείς. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη συνταγή για την ενεργοποίηση των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Εκείνο που απαιτείται είναι πολύ καλή οργάνωση, σαφής διατύπωση των στόχων και των όρων της συνεργασίας, συνέπεια στην τήρησή τους, απλότητα, σαφήνεια και ευθύτητα στην επικοινωνία, κατανόηση της διαφορετικότητας, ευελιξία, επιμονή και θετική διάθεση. Άλλωστε το «Νοιάζομαι και Δρω» στο οποίο καλούνται οι γονείς να γίνουν συμμετοχοί, διακηρύττει και καλλιεργεί θετικές αξίες και στάσεις ζωής.

Ανάδειξη της συμβολής της οικογένειας στην καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στους μαθητές

Η ανάδειξη της συμβολής της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού και συγκεκριμένα στην καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης είναι σημαντική διότι α) λειτουργεί ως επιβράβευση και ενθάρρυνση για περαιτέρω δράση και γόνιμη συμμετοχή από μέρους της οικογένειας, β) λειτουργεί ως καλή πρακτική για την παρακίνηση και άλλων οικογενειών να συμμετάσχουν, γ) αποτελεί μια σαφή θετική τοποθέτηση του σχολείου ως οργανισμού που καλωσορίζει και καλλιεργεί τη συμμετοχικότητα και αξιοποιεί –και παράλληλα ενισχύει– τη μαθησιακή δυναμική της οικογένειας, δ) εισηγείται στα παιδιά την αξία και τη δυνατότητα της μάθησης στο πλαίσιο της οικογένειας, ε) ανάγει την καλλιέργεια των αξιών που συνδέονται με τον εθελοντισμό, την αλληλεγγύη και τον ενεργό πολίτη σε υπόθεση όλων, του σχολείου και της οικογένειας και ε) ενισχύει την κουλτούρα μάθησης στην οικογένεια.

Η προβολή της συμμετοχής της οικογένειας πρέπει να γίνεται σε συνάρτηση με τους στόχους της συνεργασίας και να λαμβάνει υπόψη και να αναδεικνύει τα αποτελέσματα αυτής, χωρίς να τα καθιστά απαραίτητα κεντρικά ή μοναδικά στοιχεία επικοινωνίας. Κατά την προβολή έχει αξία τόσο η εκκίνηση και η πορεία της δράσης όσο και το αποτέλεσμα της.

Η προβολή μπορεί να έχει αποδέκτες τους μαθητές, την οικογένεια, τους εκπαιδευτικούς, τη διοίκηση της εκπαίδευσης, τις τοπικές αρχές, συνεργαζόμενους φορείς στο πλαίσιο του «Νοιάζομαι και Δρω» με το σχολείο, την κοινή γνώμη και την επιστημονική κοινότητα.

Η ανάδειξη της συμμετοχής της οικογένειας μπορεί να γίνει με ποικίλους τρόπους, όπως ενδεικτικά:

- μέσα στο σχολείο, με αναρτήσεις φωτογραφιών και «συνθημάτων» για τις δράσεις και τα αποτελέσματά τους (διάχυτα ή σε καθορισμένο σημείο),
- μέσα στην τάξη με τη διαμόρφωση γωνιάς ή χώρου, όπου θα παρουσιάζονται οι δράσεις με τους γονείς,
- με γραπτή επικοινωνία προς τους γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας (σταλμένη είτε ηλεκτρονικά είτε έντυπα, ανάλογα με τις δυνατότητες της οικογένειας),
- με ανάρτηση δράσεων στον ιστότοπο ή σε blog του σχολείου ή σε λογαριασμό του σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή σε κλειστό (προσβάσιμο με κωδικό) διαδικτυακό περιβάλλον, όπου θα συμμετέχουν γονείς, εκπαιδευτικοί και ενδεχομένως μαθητές,
- με τη δημοσίευση σε σχολική εφημερίδα ή σε τοπικά ή/και εθνικά ΜΜΕ,
- με την παρουσίαση σε ενδοσχολικές εκδηλώσεις και γιορτές που απευθύνονται στους μαθητές και στην οικογένεια,
- με την παρουσίαση σε εκδηλώσεις ή συνέδρια ανάδειξης καλών πρακτικών στην εκπαίδευση.

Είναι σημαντικό συνολικά στις εκδηλώσεις παρουσίασης προγραμμάτων ή πρωτοβουλιών και επιτυχιών των μαθητών, να αναγνωρίζεται η συμβολή των γονέων και της οικογένειας ως μετόχων στη διαδικασία και στο αποτέλεσμα. Μάλιστα, καλό είναι να παρουσιάζουν οι ίδιοι οι γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας εν είδει μαρτυρίας την εμπειρία τους και να ενθαρρύνουν και άλλες οικογένειες να αναλάβουν ενεργό ρόλο στη μάθηση του παιδιού και να βιώσουν μαζί του τη μοναδική αίσθηση που εισπράττει κανείς όταν προσφέρει και δραστηριοποιείται για κοινωφελή σκοπό, το λεγόμενο «όταν δίνεις παίρνεις» και τη μετάβαση από το «εγώ» στο «εμείς».

Η προβολή της συμμετοχής της οικογένειας και των αποτελεσμάτων της μπορεί να γίνει με χρήση λόγου –γραπτού ή προφορικού– και οπτικοακουστικού υλικού (π.χ. φωτογραφιών και βίντεο), όπου θα παρουσιάζονται τόσο οι δράσεις των συμμετεχόντων, όσο και τα αποτελέσματά τους α) για τους ωφελούμενους (π.χ. συνάνθρωπος, περιβάλλον, ζώα, κοινότητα κλπ.) και β) για τους μαθητές και την ίδια την οικογένεια. Η χρήση οπτικοακουστικού υλικού πρέπει να γίνεται αποκλειστικά κατόπιν σχετικής έγγραφης άδειας από τον ίδιο τον εικονιζόμενο, όταν πρόκειται για ενήλικα ή από τον γονέα/κηδεμόνα, όταν πρόκειται για μαθητές και αυστηρά σύμφωνα με τις σχετικές οδηγίες και προδιαγραφές που προβλέπονται από το πρόγραμμα «Νοιάζομαι και Δρω». Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να λαμβάνεται επίσης για την αποφυγή της συστηματικής προβολής ενός ή κάποιων λίγων γονέων ή άλλων μελών της οικογένειας ως καλής πρακτικής. Πρέπει δηλαδή να αποφεύγεται η ανάδειξη κάποιου ή κάποιων ως γονέα/γονέων-υπόδειγμα έναντι των υπολοίπων, ειδικά μάλιστα αν τα άτομα αυτά είναι σε θέση να προσφέρουν τη βοήθειά τους μεταξύ άλλων, λόγω της μορφωτικής ή οικονομικής τους

κατάστασης. Οι αναφορές παραδειγμάτων πρέπει να γίνονται διακριτικά, καθώς σε αντίθετη περίπτωση μπορεί να δημιουργήσουν αίσθηση ανεπάρκειας και ανασφάλεια σε άλλους γονείς και μέλη της οικογένειας και συνεπώς να αποτρέψουν τη συμμετοχή τους.

Μια μορφή συμμετοχής των γονέων –για κάποιους και λόγω χρόνου και συνθηκών ίσως πιο εύκολα εφαρμόσιμη– είναι η ανάληψη του έργου της προβολής των δράσεων του σχολείου. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαν να συνεργάζονται ένας ή περισσότεροι γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας με έναν εκπαιδευτικό του τμήματος, ώστε να αναρτούν και να δημοσιεύουν νέα και στιγμιότυπα από το «Νοιάζομαι και Δρω» στο διαδίκτυο ή στον τύπο.

Η ανάδειξη της συμμετοχής της οικογένειας έχει μεγάλη αξία, διότι καθιστά την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης υπόθεση όλων και διαμορφώνει μια κουλτούρα εθελοντισμού στο σχολείο, στο σπίτι και στην ίδια την κοινότητα.

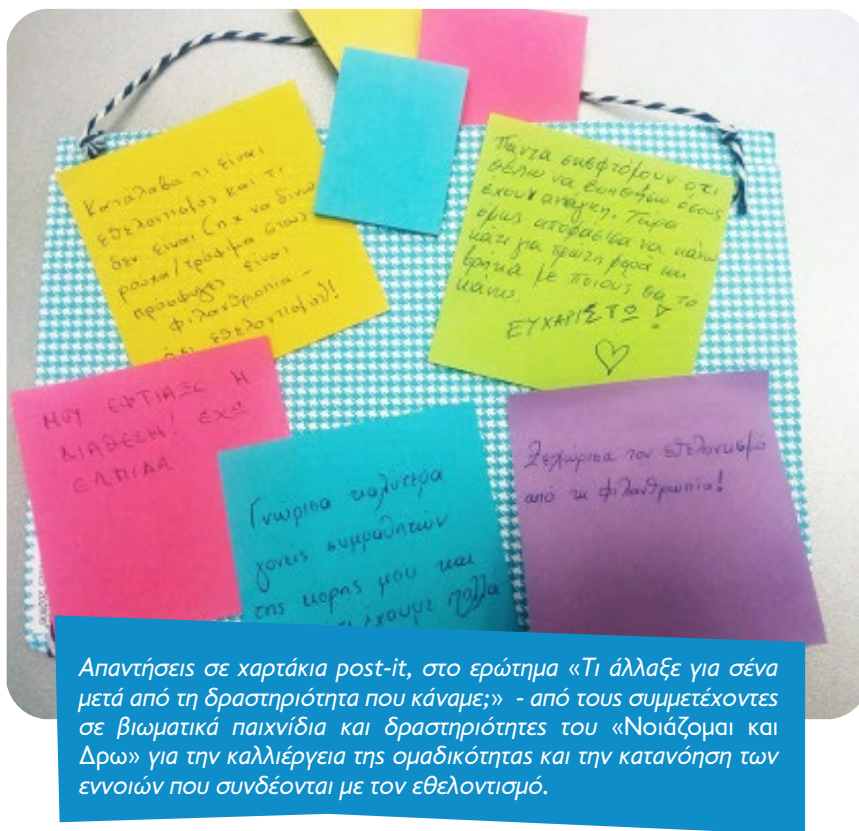

Αναστοχασμός και αποτίμηση της συνεργασίας με την οικογένεια για την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στους μαθητές

Καθώς η συμμετοχή της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού εξελίσσεται βάσει σχεδίου δράσης που διαμορφώνει η σχολική μονάδα, είναι σημαντικό να συγκεντρώνονται δεδομένα σχετικά με την εγκυρότητα, την ευστοχία και την αποτελεσματικότητα του ίδιου του σχεδίου και των μεθόδων και μέσων που αξιοποιούνται για την υλοποίησή του. Ιδιαίτερα, στην περίπτωση του «Νοιάζομαι και Δρω», όπου το αντικείμενο συνεργασίας είναι στενά συνδεδεμένο με την κοινωνία, είναι λογικό και αναμενόμενο οι εξελίξεις στον περίγυρο του σχολείου να επηρεάζουν άμεσα την εξέλιξη των δράσεων που αναπτύσσουν το σχολείο και η οικογένεια για την καλλιέργεια του εθελοντισμού, της αλληλεγγύης και της συνείδησης ενεργού πολίτη στα παιδιά. Είναι συνεπώς απαραίτητο να παρακολουθείται η εξέλιξη του σχεδίου δράσης, να καταγράφονται οι όποιες επισημάνσεις τόσο ως προς τα ισχυρά σημεία, όσο και ως προς τα σημεία που χρειάζονται βελτίωση, να συγκεντρώνονται οι σχετικές παρατηρήσεις και τα συμπεράσματα σε επίπεδο σχολικής μονάδας και με συλλογικές διαδικασίες να γίνονται οι απαραίτητες προσαρμογές και συμπληρώσεις στο σχέδιο, ώστε αυτό να καθίσταται επίκαιρο, εφαρμόσιμο και δυναμικό και η συνεργασία με την οικογένεια να ρέει ομαλά, αποτελεσματικά και ευχάριστα. Πρόκειται δηλαδή, για μια διαδικασία εσωτερική, ενσωματωμένη στη συνεργασία με τους γονείς και όχι διακριτή, εξωτερική και αποκομμένη από αυτήν. Ένα σημαντικό όφελος από τη διαδικασία αυτή είναι ότι απαντά στο ερώτημα «γιατί το κάνουμε αυτό;». Η υπενθύμιση αυτής της απάντησης παρακινεί όλους τους συμμετέχοντες και εμπλεκόμενους να συνεχίσουν να προσπαθούν για την επίτευξη των κοινών στόχων τους και τους βοηθά να προσανατολίζονται σωστά.

Εκτός από τη συνολική αποτίμηση μπορεί να εφαρμόζεται μια διαδικασία αξιολόγησης της επίτευξης των στόχων κάθε δραστηριότητας. Άλλωστε η αποτίμηση είναι κάτι που κάνουν οι εκπαιδευτικοί διαρκώς, αναστοχαζόμενοι δραστηριότητες που ανέπτυξαν και δεν είναι απαραίτητο να έχει επίσημη μορφή ούτε να αποτελεί διακριτό μέρος μιας διαδικασίας, αλλά τμήμα ενός εξελισσόμενου αξιολογικού έργου ενσωματωμένου στη δράση τους. Τείνουμε να ενεργοποιούμε διαδικασίες αναστοχασμού όταν κάτι πηγαίνει στραβά, όμως το όφελος είναι εξίσου σημαντικό όταν όλα έχουν πάει καλά.

Η αποτίμηση μιας δράσης μπορεί να γίνει με ποικίλους τρόπους, από την πολύ απλή αποτύπωση από μέρους κάθε συμμετέχοντα σε χαρτάκια post-it, του τι καινούριο έμαθε ή έκανε μέσω της δραστηριότητας ή του πώς ένιωσε κλπ. (διαμορφώνεται σύντομο ερώτημα ανάλογα με τον στόχο της εκάστοτε δραστηριότητας), έως την ανάπτυξη ομαδικής συζήτησης αποτίμησης ή την αξιοποίηση ειδικά σχεδιασμένων εργαλείων, ερωτηματολογίων κλπ. Όσο πιο άμεση και απλή είναι η διαδικασία, τόσο πιο χρηστική είναι, δεδομένου ότι ο διαθέσιμος χρόνος στο σχολείο είναι περιορισμένος. Αυτό φυσικά, σε καμία περίπτωση δεν αποτρέπει

μια πιο συστηματική και διεξοδική προσέγγιση, η οποία ενδεχομένως περιλαμβάνει μετρήσεις πριν την έναρξη της συνεργασίας και μετά από αυτήν. Ακόμα και τότε όμως είναι δυνατό να υιοθετηθούν απλουστευμένες διαδικασίες, όπως η αποτύπωση σε ένα χαρτί κατά την έναρξη της συνεργασίας των προσδοκιών των συμμετεχόντων και π.χ. της υφιστάμενης κατανόησής τους για τις έννοιες του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης και η επανάληψη της καταγραφής με την ολοκλήρωση της συνεργασίας, για τη διαπίστωση της εκπλήρωσης ή όχι των προσδοκιών και της τρέχουσας κατανόησης των εννοιών. Φυσικά, είναι καλό να γίνονται οι αποτυπώσεις αυτές και με πιο σύνθετες και ολοκληρωμένες διαδικασίες, οι οποίες όμως προϋποθέτουν μέσα, πόρους, τεχνογνωσία και χρόνο. Σε κάθε περίπτωση, οι μετρήσεις θα μπορούσαν να γίνουν τόσο στον αντίκτυπο της συνεργασίας στην καλλιέργεια αξιών και την υιοθέτηση στάσεων από τους μαθητές, όσο και στον αντίστοιχο αντίκτυπο στα άλλα μέλη της οικογένειας ή/και στις στάσεις και απόψεις τους για τη συνεργασία με το σχολείο.

Οι διαδικασίες αναστοχασμού ωφελούν τόσο τον ίδιο τον εκπαιδευτικό όσο και τους άλλους συμμετέχοντες (οικογένεια, μαθητές) και τη σχολική μονάδα, ενώ παράλληλα ενισχύουν την προοπτική συνέπειας και συνέχειας στη συνεργασία με τους γονείς και την οικογένεια.

Προτάσεις συνεργασίας με την οικογένεια για την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στους μαθητές

Ο εκπαιδευτικός της τάξης παίζει κεντρικό ρόλο στην παρακίνηση και συμβουλευτική υποστήριξη των γονέων και ολόκληρης της οικογένειας για την καλλιέργεια των αξιών και στάσεων που συνδέονται με τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη. Η οικογένεια μπορεί να αναπτύξει δράσεις τόσο συμμετέχοντας σε σχολικές πρωτοβουλίες εθελοντισμού, όσο και στο πλαίσιο ανεξάρτητων οικογενειακών δραστηριοτήτων άτυπης μάθησης. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να δημιουργήσει συνθήκες και ευκαιρίες γόνιμης συμμετοχής των γονέων στις σχολικές δράσεις που συνδιαμορφώνει με τους μαθητές και σταδιακά ενδεχομένως με τη συμβολή της οικογένειάς τους. Παράλληλα, μπορεί να λειτουργήσει συμβουλευτικά στην οικογένεια ως προς την ανάπτυξη δραστηριοτήτων και τη δημιουργία ευκαιριών άτυπης μάθησης για τους μαθητές του. Οι προτάσεις που θα κάνει συνδέονται με τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του μαθητή, τις δυνατότητες της οικογένειας (από άποψη μορφωτική, πολιτισμική, χρονική, οικονομική, προσβασιμότητας κ.ά.), και φυσικά το επιδιωκόμενο κάθε φορά αποτέλεσμα, το οποίο στην περίπτωση του «Νοιάζομαι και Δρω» είναι η καλλιέργεια αξιών και η υιοθέτηση στάσεων και συμπεριφορών που προάγουν τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη και συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών.

Στην ενότητα αυτή δίνεται έμφαση σε δράσεις που αναπτύσσονται με πρωτοβουλία των μαθητών και του σχολείου. Όπως και στο 2^ο τεύχος του «Νοιάζομαι και Δρω», στόχους δραστηριοτήτων είναι η προσέγγιση των εννοιών του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, η κατανόησή τους, η επεξεργασία των χαρακτηριστικών τους, η διάκρισή τους από άλλες, παρεμφερείς έννοιες και η σύνδεσή τους με την ιδιότητα του ενεργού πολίτη. Δεν προτείνεται η αξιοποίηση των δραστηριοτήτων αυτών με την οπτική της γραμμικής εξέλιξης των περιγραφόμενων δράσεων, αλλά η κριτική αξιοποίηση του περιεχομένου του με βάση τις εκάστοτε ανάγκες, συνθήκες κλπ. Μέσα από τη διαδοχική υλοποίηση δράσεων, επιδιώκεται τα μέλη της οικογένειας να συνειδητοποιήσουν τα οφέλη για την κοινότητα και την κοινωνική συνοχή από τη συμμετοχή σε δράσεις αλληλεγγύης και εθελοντισμού, καθώς και να διαμορφώσουν θετική στάση για τη συνειδητή συμμετοχή τους. Σε αυτή την κατεύθυνση η καλλιέργεια της συνεργασίας και της ομαδικότητας, και η αποδοχή των ετεροτήτων έχουν ιδιαίτερη σημασία γι' αυτό και το σχολείο τις εισηγείται στην οικογένεια μέσω ειδικά σχεδιασμένων δραστηριοτήτων.

Στο πλαίσιο αυτό και επιδιώκοντας να εξασφαλιστεί μια γενικότερη αντιστοιχία στην προσέγγιση των μαθητών (βλ. τεύχος 2) και της οικογένειάς τους, οι δράσεις έχουν ταξινομηθεί στις εξής υποενότητες: α) Ομαδικότητα, συνεργασία, εμπιστοσύνη, β) Προσεγγίζοντας την έννοια του εθελοντισμού, γ) Ποιος είμαι, για τι νοιάζομαι και τι ελπίζω; δ) Προσεγγίζοντας τις βασικές έννοιες ε) Βιωματικές δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης.

Ενδεικτικά προτεινόμενες δραστηριότητες

Ομαδικότητα, συνεργασία, εμπιστοσύνη

Οι δραστηριότητες αυτής της θεματικής υποενότητας πραγματοποιούνται πρώτες, κατά προτίμηση στην αρχή της σχολικής χρονιάς, μετά από πρόσκληση του εκπαιδευτικού προς τις οικογένειες των μαθητών για την πρώτη συνάντηση. Των δραστηριοτήτων πρέπει να προηγηθεί ενημέρωση για την αναγκαιότητα της οικοδόμησης σχέσης μεταξύ της οικογένειας και του εκπαιδευτικού του σχολείου και την επίδραση της σχέσης αυτής στη μάθηση και τη γενικότερη ανάπτυξη του μαθητή, όπως περιγράφεται σε προηγούμενες ενότητες αυτού του τεύχους.

Το χτίσιμο της εμπιστοσύνης/γνωριμία

Υλικά: Χαρτιά A3 και μαρκαδόροι

Περιγραφή:

Οι γονείς τοποθετούνται σε κύκλο μέσα στη σχολική τάξη.

Εφαρμογή του μοντέλου της Μείζονος Επιμόρφωσης για τη συγκρότηση ομάδας:

- σύντομη αυτοπαρουσίαση και έκφραση προσδοκιών και φόβων,
- αλληλογνωριμία ανά δύο και αλληλοπαρουσίαση,
- στη δυάδα, αφήγηση μιας θετικής εμπειρίας από τη σχέση σχολείου- οικογένειας με βάση τις προσωπικές εμπειρίες,
- μεταφορά και επανάληψη στην τετράδα - αναζήτηση κοινών σημείων στις αφηγήσεις, ώστε να απαντηθεί το ερώτημα: «Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για μια αποτελεσματική συνεργασία της σχολικής κοινότητας με τις οικογένειες;»,
- παρουσίαση των απαντήσεων.

Χρονική διάρκεια: περίπου 2 ώρες

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Μετά την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων μπορεί να ερωτηθούν οι συμμετέχοντες σχετικά με το κυρίαρχο συναίσθημα ή/και το κυρίαρχο μήνυμα, όπως το αντιλαμβάνονται οι ίδιοι.

Πηγή: Υλικό του Προγράμματος Μείζονος Επιμόρφωσης σχετικά με τη συγκρότηση ομάδας (Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, 2012)

Οι παλάμες των μαθητών του ειδικού γυμνασίου/λυκείου κωφών και βαρήκων Θεσσαλονίκης και του 9ου γυμνασίου Καλαμαριάς ενώνονται συνθέτοντας ένα δέντρο με τα πιο όμορφα άνθη της διαφορετικότητας και της αλληλεγγύης.

Έλα στη θέση μου: Αν ήμουν δάσκαλος

Υλικά: Χαρτιά Α3 και μαρκαδόροι

Περιγραφή: Οι γονείς τοποθετούνται σε κύκλο. Καλούνται να αναστοχαστούν μια θετική εμπειρία από τη μαθητική τους ζωή σχετικά με κάποιον δάσκαλό τους. Μετά, σε дуάδες συζητούν την εμπειρία τους. Σε τετράδες αναζητούν τα κοινά χαρακτηριστικά των δασκάλων που θυμούνται. Στη συνέχεια πραγματοποιούν παρουσίαση στην ομάδα με θέμα: «Ένας καλός δάσκαλος είναι...».

Χρονική διάρκεια: περίπου 1 ώρα

Εναλλακτική εφαρμογή: Οι αφηγήσεις μπορούν να προκύψουν μετά από ανάγνωση κειμένων σχετικά με το επάγγελμα του δασκάλου.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Μετά την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων μπορεί να ερωτηθούν οι συμμετέχοντες πώς φαντάζονται τον εαυτό τους στη θέση του δασκάλου και ποιες νομίζουν ότι θα ήταν οι μεγαλύτερες δυσκολίες που θα αντιμετώπιζαν.

«Εδώ υπάρχει μόρφωση και αγάπη», εικαστική κατασκευή από μητέρα για το 2ο δημοτικό σχολείο Αθηνών

Η ιστορία γύρω μας: η μνήμη του μέλλοντος

Στην ανακάλυψη της ιστορίας του τόπου, είναι σαν να ξεκινά μια διαδρομή στον χρόνο και στα σημαντικά συμβάντα που σημάδεψαν τη ζωή των ανθρώπων και των τόπων. Ο συνδυασμός της προφορικής με την τοπική ιστορία, δίνει την ευκαιρία στους μαθητές και στις οικογένειες να αναπτύξουν νέες γνώσεις και δεξιότητες, να ακούσουν ιστορίες μνήμης μέσα από αφηγήσεις του παππού και της γιαγιάς και να αναζητήσουν πληροφόρηση στο διαγενεακό δίκτυο.

Μάθε την ιστορία της οικογένειας

Υλικά: παλιές φωτογραφίες, συλλογές αντικειμένων, CD, camera

Περιγραφή: Ο εκπαιδευτικός προτείνει στους μαθητές να αναζητήσουν συλλογές παλαιών, ιστορικών αντικειμένων καθημερινής χρήσης, φωτογραφίες και οικογενειακά κειμήλια. Παρακινεί τους μαθητές να συνεργαστούν με το διαγενεακό δίκτυο για να αντλήσουν πληροφόρηση, να δανειστούν αντικείμενα και να καταγράψουν αφηγήσεις που σχετίζονται με παλιές φωτογραφίες και παλιά/ιστορικά αντικείμενα για να ανακαλύψουν την ιστορία της οικογένειάς τους. Η διαγενεακή μάθηση προωθεί την αμοιβαιότητα, ενισχύει σημαντικά την αλληλεγγύη ανάμεσα στις διάφορες γενεές, συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή και στη μείωση του χάσματος των γενεών. Από αυτή τη διαδρομή μάθησης προκύπτει η δημιουργία ενός εντύπου και ενός ηλεκτρονικού αφιερώματος. Το υλικό αναρτάται στην ιστοσελίδα του σχολείου ή του δήμου, ή καταχωρίζεται στο αρχείο ενός κέντρου μελετών της περιοχής (π.χ. Κέντρο Μικρασιατικού Πολιτισμού του δήμου Καισαριανής <http://www.kemipokessariani.gr>).

Χρονική διάρκεια: 1 μήνας

Παλιά οικογενειακά αντικείμενα, ρόπτρο με μορφή μέδουσας

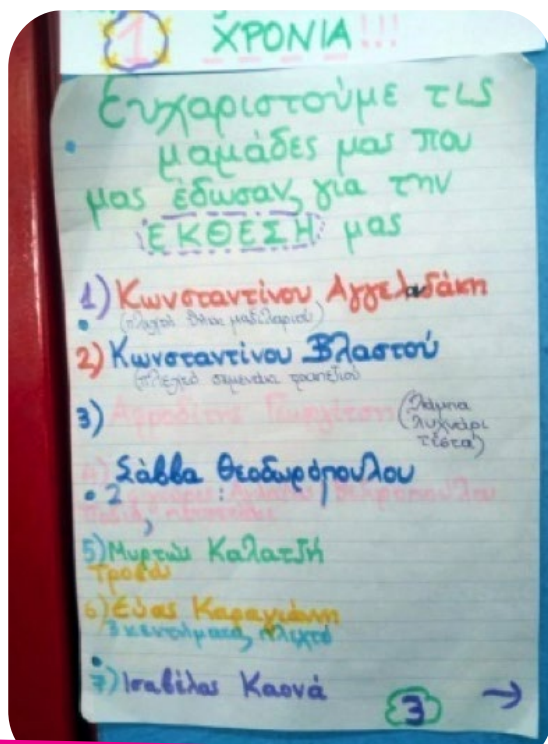

Εναλλακτική εφαρμογή: Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές και τις οικογένειές τους να συγκεντρώσουν παλιά αντικείμενα, εργόχειρα, οικογενειακά κειμήλια, παλιά βιβλία, συσκευές, κ.ά. και να τα εκθέσουν στην έκθεση λαογραφίας που διοργανώνει το σχολείο. Στην έκθεση μπορούν να συμπεριληφθούν αντικείμενα και κειμήλια πολυπολιτισμικής ταυτότητας (εάν υπάρχουν). Ένας εθελοντής γονέας κινηματογραφιστής αναλαμβάνει σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό να πάρει συνεντεύξεις από μαθητές και οικογένειες. Μέσα από τις συνεντεύξεις το σχολείο μαθαίνει πώς μεταφέρουν οι μαθητές αυτήν τη νέα εμπειρία μάθησης στο σπίτι. Η έκθεση είναι ανοιχτή για μαθητές και οικογένειες από άλλες τάξεις. Από αυτή τη δραστηριότητα προκύπτει ένα ψηφιοποιημένο αρχείο με εκθέματα, καταγραφές και συνεντεύξεις μαθητών / εκπαιδευτικών / γονέων / παππούδων / γιαγιάδων. Το ψηφιοποιημένο υλικό που παράγεται από εθελοντές γονείς διανέμεται στις οικογένειες, στο αρχείο του σχολείου και σε μια λαογραφική εταιρεία. Προηγουμένως λαμβάνεται μέριμνα, ώστε να εξασφαλιστεί η έγγραφη συναίνεση όλων των εμπλεκόμενων (σε επίπεδο πνευματικών δικαιωμάτων κλπ.) και απεικονιζόμενων σε οπτικοακουστικό υλικό, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Χρονική διάρκεια: 3 μήνες

Οικογενειακό κειμήλιο «Ο Αραβών» - έκθεση με οικογενειακά κειμήλια και αντικείμενα λαϊκής τέχνης του 9ου δημοτικού σχολείου Αθηνών

Μαθητικά χειρόγραφα σημειώματα επώνυμης πρώτης καταγραφής εκθεμάτων - έκθεση με οικογενειακά κειμήλια και αντικείμενα λαϊκής τέχνης του 9ου δημοτικού σχολείου Αθηνών

Γενεαλογικό δέντρο: ιστορίες ζωής

Υλικά: κόλλες χαρτιού A3, μαρκαδόροι, ψαλίδι, χρωματιστά χαρτόνια, φωτογραφίες, εκτυπωμένοι χάρτες (όταν απαιτούνται)

Περιγραφή: Ο εκπαιδευτικός προτείνει στους μαθητές να συνεργαστούν με τους γονείς στο σπίτι για να ετοιμάσουν ένα γενεαλογικό δέντρο. Κάθε οικογένεια δημιουργεί με τον δικό της ξεχωριστό τρόπο τα αποτυπώματα ζωής και τις διακλαδώσεις. Το δέντρο μπορεί να μετατραπεί σε μια όμορφη χειροτεχνία ή ζωγραφιά με ιδιαίτερο εικαστικό αποτέλεσμα. Στις περιπτώσεις μετανάστευσης ή προσφυγιάς, η πορεία μπορεί να χαραχθεί σε χάρτες. Η δραστηριότητα προτείνεται να συνδεθεί με αυτή της προσωπικής διαδρομής: «Ποιος είμαι;» - από «το ποτάμι της ζωής μου» στη «συλλογική ιστορία», που βρίσκεται στο 2^ο τεύχος της εκπαιδευτικής σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ. 32-33.

Χρονική διάρκεια: 5 ώρες

Σχόλιο: Η δημιουργία γενεαλογικού δένδρου είναι μια δραστηριότητα για τις ρίζες της οικογένειας. Προσφέρεται για όλες τις σχολικές τάξεις και βαθμίδες της εκπαίδευσης με ανάλογες προσαρμογές. Τα μέλη της οικογένειας ενδυναμώνουν τους ιστορικούς δεσμούς καθώς συνεργάζονται για τη δημιουργία του δέντρου. Οι μαθητές βλέπουν την πορεία ζωής και κατανοούν τη γραμμική πορεία του χρόνου στη ζωή των ανθρώπων. Είναι μια επέκταση της δραστηριότητας: *Το δέντρο της τάξης μας* στο 2^ο τεύχος της εκπαιδευτικής σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ.41.

Εικαστική δημιουργία με γενεαλογικό δέντρο
(πηγή: <http://familytreetemplatewall.blogspot.gr/2012/09/genealogist.html>)

Εναλλακτική εφαρμογή: Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές θέλοντας να δώσουν ταυτότητα αλληλεγγύης στην εκδήλωση με τα γενεαλογικά δέντρα, προτείνουν να συγκεντρώσουν σχολικά είδη και τρόφιμα μακράς διάρκειας για να τα προσφέρουν σε κάποιες οικογένειες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία να διοργανώσουν την εκδήλωση για να γνωριστούν καλύτερα οι οικογένειες δυο τάξεων/τμημάτων με αφορμή το γενεαλογικό δέντρο ή τις διαδρομές στους χάρτες. Οι οικογένειες συγκεντρώνονται στην αυλή του σχολείου ή στην αίθουσα εκδηλώσεων. Κάθε οικογένεια προσπαθεί να γνωριστεί με όσες περισσότερες μπορεί. Οι μαθητές παρουσιάζουν το δέντρο και ξεχωριστές πτυχές της οικογενειακής ιστορίας. Οι οικογένειες συστήνονται, συνομιλούν και μαθαίνουν τις διαδρομές ζωής. Τρεις οικογένειες εθελοντών αναλαμβάνουν να συντονίσουν τη δράση αλληλεγγύης και να παραδώσουν τα είδη που συγκεντρώθηκαν στις οικογένειες που τα έχουν ανάγκη.

Ημέρες Παιχνιδιού

Υλικά: επιτραπέζια παιχνίδια (κατασκευασμένα από μέλη της σχολικής κοινότητας ή αγορασμένα), αθλήματα, παιχνίδια συναγωνισμού, σφυρίχτρα, αίθουσα πληροφορικής (για ηλεκτρονικά παιχνίδια)

Στόχοι: Να ενισχυθούν οι σχέσεις μεταξύ σχολείου-οικογένειας, να μάθουν οι συμμετέχοντες να δουλεύουν μαζί για την επίτευξη ενός κοινού στόχου, να συμμετέχουν και να συμβάλλουν με έναν δημιουργικό τρόπο στην ομαδική δραστηριότητα, να αναπτύσσουν μεταξύ τους σχέσεις εμπιστοσύνης, να ενισχύουν την αυτοεκτίμησή τους και την εκτίμηση έναντι του άλλου, να αλληλοβοηθούνται και να διαχειρίζονται την κατάσταση της νίκης ή της αποτυχίας, να μπηθούν στο «μοιράζομαι» και «εργάζομαι με άλλους σε μια ομάδα», να ενδυναμωθεί η σχέση μεταξύ των αδελφών, μαθητές και οικογένειες να διαμορφώσουν στρατηγικές του «Ζούμε μαζί».

Περιγραφή

Το σχολείο σε συνεργασία με τις οικογένειες διοργανώνει ημέρα παιχνιδιού, ένα απόγευμα, με παιχνίδια και αθλήματα στην αυλή του σχολείου ή στην αίθουσα πληροφορικής. Η ημέρα παιχνιδιού μπορεί να έχει θεματική ταυτότητα. Είναι αφιερωμένη αποκλειστικά σε παιχνίδια που λαμβάνουν χώρα στο σχολείο. Την ημέρα εκείνη η οικογένεια καλείται να συμμετάσχει με όλα της τα μέλη.

Ο εκπαιδευτικός προτείνει στις οικογένειες των μαθητών που θέλουν να προσφέρουν εθελοντική υποστήριξη να παρευρεθούν σε μια συνάντηση οργανωτικού χαρακτήρα για τη διοργάνωση μιας ημέρας παιχνιδιού. Τους ζητά να φέρουν ιδέες για παιχνίδια και αθλήματα που θα επιλέξουν μαζί με τους μαθητές για την ημέρα παιχνιδιού. Επιλέγουν παιχνίδια και αθλήματα, στα οποία μπορούν να συμμετάσχουν όλα τα μέλη της οικογένειας. Γίνεται κατανομή εργασιών: μια ομάδα αναλαμβάνει τις προσκλήσεις, μια τα οργανωτικά θέματα, άλλες να περιγράψουν (ή να δημιουργήσουν) τα παιχνίδια, μια ομάδα την υποδοχή του κοινού τη μέρα της διοργάνωσης, κ.λπ.

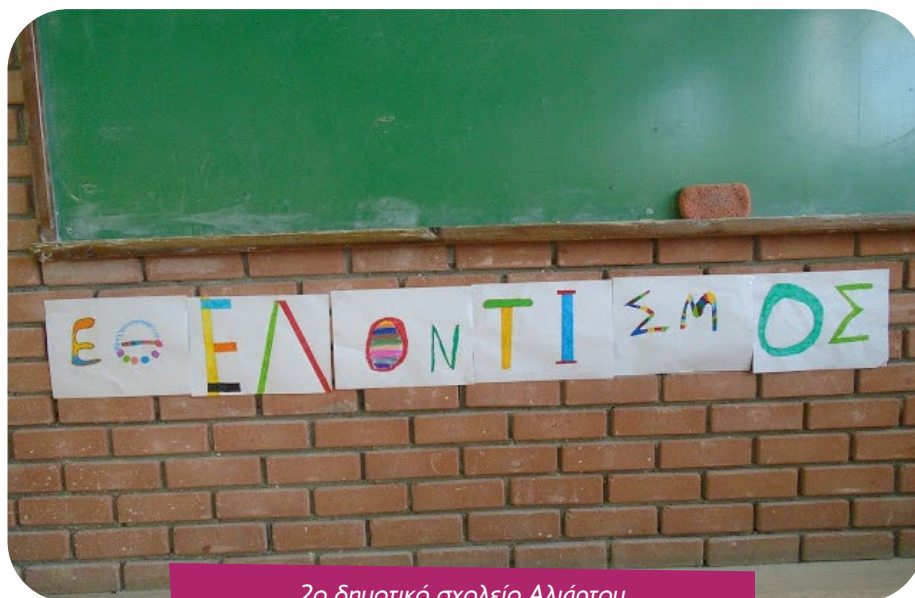
Κάθε εκπαιδευτικός λειτουργεί ως εμπυχωτής σε ένα εργαστήριο παιχνιδιού και έχει για συνεργάτες έναν γονέα, έναν παππού ή μια γιαγιά ή άλλον ενήλικο συγγενή, που βοηθούν εθελοντικά. Οι μαθητές, τα αδέρφια τους και τα υπόλοιπα μέλη των οικογενειών κατανέμονται σε μικτές ομάδες και διερευνούν τα παιχνίδια. Κάθε ομάδα συμμετέχει σε διάφορες δοκιμασίες ή παιχνίδια.

Χρονική διάρκεια: 2-3 φορές το χρόνο (προσαρμογή ανάλογα με τις ανάγκες της σχολικής μονάδας).

Πηγή: *Thenard Jacqueline (2014) - Προσαρμογή της δραστηριότητας*

Προσεγγίζοντας την έννοια του εθελοντισμού

2ο δημοτικό σχολείο Αλιάρτου

Ζητώ βοήθεια

Υλικά: δεν απαιτούνται

Περιγραφή:

Οι γονείς σχηματίζουν έναν κύκλο και ο εκπαιδευτικός περιγράφει μια προβληματική κατάσταση, όπου κάποιος χρειάζεται βοήθεια. Για παράδειγμα: «Σου χάλασε το αυτοκίνητο στη μέση του δρόμου», «Κάπκε το φαγητό που ετοιμάζεις», «Τσακώθηκες με τον καλύτερό σου φίλο» κ.ο.κ. Κάποιος γονέας μπαίνει στον κύκλο και αυτοσχεδιάζει, με λόγια ή/και με κινήσεις, σαν να είναι ο «παθών». Ο επόμενος γονέας θα μπει για να προσφέρει βοήθεια, θα μείνει όσο κρατά ο αυτοσχεδιασμός και θα βγει για να μπει ένας άλλος γονέας να προσφέρει βοήθεια κ.ο.κ. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ορίσει μέχρι 4 γονείς σε κάθε αυτοσχεδιασμό και να μεριμνήσει ώστε να συμμετέχουν όσο περισσότεροι γίνεται.

Χρονική διάρκεια: περίπου 30 λεπτά

Εναλλακτική εφαρμογή: Αντί για προσωπικές αφηγήσεις μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένα video ή μια ταινία, στα οποία θα περιγραφεί ένα διαφορετικό τέλος.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Έχετε βρεθεί σε ανάλογη θέση με κάποιον από τους συμμετέχοντες;
Πώς νιώσατε σε κάθε περίπτωση (είτε λάβατε/προσφέρατε βοήθεια είτε όχι);

Πηγή: Τεύχος 2 της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ. 20

As πούμε μια ιστορία

Υλικά: Χαρτόνι Α3, μαρκαδόροι, μπογιές, εικόνες από περιοδικά που θα χρησιμοποιηθούν ως στοιχεία του κολάζ

Περιγραφή:

Οι γονείς σε κύκλο αφηγούνται μια ιστορία (όποιος θέλει, δική του ή άλλου) εθελοντικής δράσης. Σε ένα μεγάλο κομμάτι χαρτόνι, καταγράφονται συλλογικά λέξεις σχετικές με συναισθήματα, σκέψεις, ιδέες, εικόνες κλπ. που προκάλεσαν οι αφηγήσεις κι έτσι δημιουργείται ένα κολάζ. Στο τέλος γίνεται μια πρώτη απόπειρα να ορισθεί η έννοια του εθελοντισμού. Το χαρτόνι κρεμιέται στο χώρο.

Χρονική διάρκεια: περίπου 50 λεπτά

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Έχετε βρεθεί στη θέση κάποιου από τους συμμετέχοντες;

Πώς νιώσατε σε κάθε περίπτωση;

Το δέντρο του εθελοντή, από το Πειραματικό Γυμνάσιο Ρεθύμνου

Για μένα ή για τους άλλους;

Υλικά: Άρθρα από εφημερίδες και περιοδικά, ψηφιακά ή/και συμβατικά, φωτογραφίες, video, κατά προτίμηση σχετικά με την επικαιρότητα και τα τοπικά θέματα

Περιγραφή:

Ο εκπαιδευτικός μοιράζει το υλικό σε δυάδες γονέων (είτε σε αίθουσα του σχολείου είτε στο εργαστήριο πληροφορικής). Η κάθε δυάδα παίρνει τουλάχιστον δύο θέματα. Ο εκπαιδευτικός τους ζητά να τα σχολιάσουν, αναζητώντας κοινά και διαφορετικά σημεία ανάμεσα στο υλικό που έχουν στα χέρια τους. Η κάθε δυάδα παρουσιάζει τα ευρήματά της. Κατόπιν καλούνται σε ολομέλεια να απαντήσουν ποια νομίζουν πως είναι τα κίνητρα του εθελοντισμού. Μετά την πρώτη καταγραφή απαντήσεων, η ολομέλεια χωρίζεται στα δύο και με τη μέθοδο του debate αναπτύσσονται επιχειρήματα για το αν τα κίνητρα είναι εσωτερικά ή εξωτερικά.

Σύμφωνα με τη μέθοδο του debate, η οποία χρησιμοποιείται συνήθως για την προσέγγιση ερωτημάτων διλημματικού τύπου, κάθε ομάδα από τις δύο της ολομέλειας, αναλαμβάνει να υπερασπιστεί μία θέση (διαφορετική από εκείνη της άλλης ομάδας) και να βρει επιχειρήματα για να υποστηρίξει τη μια από τις δύο απαντήσεις. Τα επιχειρήματα αυτά τα εκθέτει η κάθε ομάδα σε συγκεκριμένο χρόνο και με συγκεκριμένο τρόπο, π.χ. εναλλάξ κλπ. Μετά την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων γίνονται ερωτήσεις από την κάθε ομάδα προς την άλλη, που πρέπει να απαντηθούν. Κατόπιν η κάθε ομάδα αναπτύσσει αντεπιχειρήματα για τις θέσεις της άλλης, στηριζόμενη και επιστρέφοντας πάλι στα δικά της επιχειρήματα, κάνοντας το τελικό κλείσιμο για τις θέσεις της. Στο σημείο αυτό είναι αποδεκτό να υπάρξει και σύγκλιση απόψεων σε κάποια επιμέρους θέματα. Σημαντικός είναι ο ρόλος του συντονιστή του debate ο οποίος φροντίζει αφενός για την αυστηρή τήρηση των κανόνων της συζήτησης που έχουν εξ αρχής τεθεί, αφετέρου για τη σαφή, σύντομη και ουσιαστική διατύπωση των τελικών θέσεων, τόσο αυτών που συγκλίνουν (αν υπάρχουν), όσο και αυτών που τελικά παραμένουν όπως διατυπώθηκαν εξ αρχής. Σημαντικό είναι επίσης να διατυπώνονται και νέα ερωτήματα τα οποία θα «προχωρούν» τη συζήτηση σε ένα επόμενο στάδιο.

Χρονική διάρκεια: περίπου 1 ώρα

Εναλλακτική εφαρμογή: Η ίδια δραστηριότητα μπορεί να γίνει με άρθρα από τον τοπικό τύπο σχετικά με οξυμένα τοπικά προβλήματα, οπότε δίνεται η ευκαιρία να εστιαστεί η συζήτηση και στα θέματα της ενεργού πολιτεότητας και όχι μόνο ή κυρίως του εθελοντισμού.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Γιατί να γίνω εθελοντής;

Τι κερδίζω;

Είναι κακό να κερδίζω;

Ο χάρτης των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και ο χάρτης των Δικαιωμάτων του Παιδιού

Υλικά: Εκτυπωμένοι οι δύο χάρτες (των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και των Δικαιωμάτων του Παιδιού) σε αντίτυπα, video

(ενδεικτικά: <http://gr.humanrights.com>, <https://podilato98.blogspot.com/2012/01/30-dikaiomata-video.html>, <http://socialpolicy.gr/2015>, <http://www.0-18.gr/videos>, http://www.0-18.gr/downloads/entipo_simbasi_ex.pdf).

Περιγραφή:

Ο εκπαιδευτικός ρωτάει τους γονείς αν γνωρίζουν και τι για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού. Ακολουθεί προβολή σχετικών video μέσω των οποίων δίνεται αφορμή για συζήτηση σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και με τα δικαιώματα του παιδιού. Κατόπιν γίνεται ενημέρωση σχετικά με τους αρμόδιους για την προστασία των δικαιωμάτων θεσμούς (Συνήγορος του Πολίτη, Συνήγορος του Παιδιού κλπ).

Χρονική διάρκεια: περίπου 1,5 ώρα

Εναλλακτική εφαρμογή: Μπορεί να γίνει μόνο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα ή για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

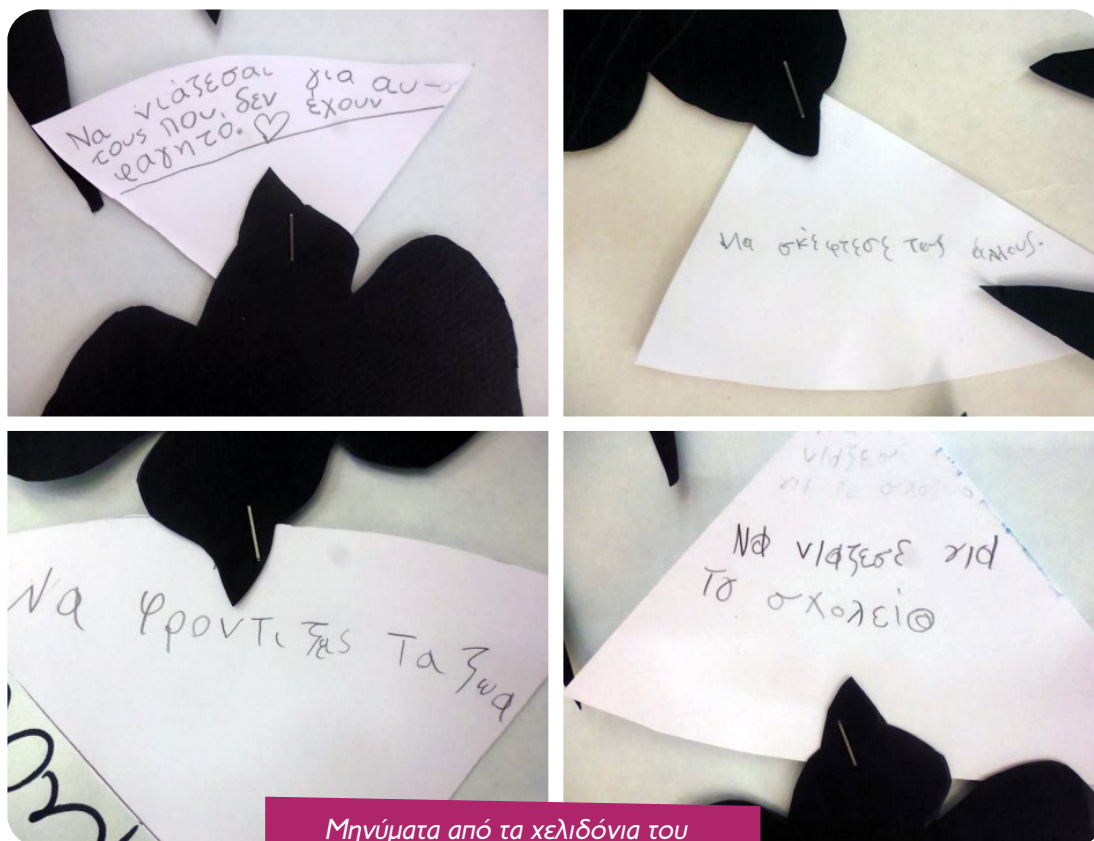
Ποιοι είναι οι τρόποι προστασίας παιδιών και ενηλίκων όταν θεωρούν ότι παραβιάζονται τα δικαιώματά τους;

Τι μπορεί ένα σχολείο να κάνει γι' αυτό;

Πηγή: Τεύχος 2 της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ. 25

Ποιος είμαι, για τι νοιάζομαι και τι ελπίζω

Μηνύματα από τα χελιδόνια του 13ου δημοτικού σχολείου Ευόσμου

Μια τρύπα στο πεζοδρόμιό μου

«Να διατηρείσαι καθαρός και διαυγής ` είσαι το παράθυρο μέσα από το οποίο βλέπεις τον κόσμο».

Τζωρτζ Μπερνάρντ Σω, θεατρικός συγγραφέας

Αυτοβιογραφία

Σε πέντε σύντομα κεφάλαια

Από το «Υπάρχει μια τρύπα στο πεζοδρόμιό μου»

της *Πόρσια Νέλσον*

I

Βαδίζω στον δρόμο.

Στο πεζοδρόμιο υπάρχει μια βαθιά τρύπα.

Πέφτω μέσα.

Χάνομαι... είμαι αβοήθητη.

Δεν είναι δικό μου λάθος.

Περνάει μια αιωνιότητα ώσπου να βρω την έξοδο.

II

Βαδίζω στον ίδιο δρόμο.

Στο πεζοδρόμιο υπάρχει μια βαθιά τρύπα.

Κάνω ότι δεν τη βλέπω.

Ξαναπέφτω μέσα.

Δεν μπορώ να το πιστέψω πως είμαι στο ίδιο μέρος.

Αλλά δεν είναι δικό μου λάθος.

Και πάλι περνάει πολύς καιρός ώσπου να βγω.

III

Βαδίζω στον ίδιο δρόμο.

Στο πεζοδρόμιο υπάρχει μια βαθιά τρύπα.

Τη βλέπω.

Και πάλι πέφτω μέσα. Μου έγινε συνήθεια.

Τα μάτια μου είναι ανοιχτά.

Ξέρω που βρίσκομαι.

Το λάθος είναι δικό μου. Βγαίνω αμέσως.

IV

Βαδίζω στον ίδιο δρόμο.

Στο πεζοδρόμιο υπάρχει μια βαθιά τρύπα.

Την προσπερνάω.

V

Παίρνω άλλο δρόμο.

Πηγή: *Stephen Covey (2005)*

Συζήτηση: Ο εκπαιδευτικός μετά την ανάγνωση του ποιήματος ζητά από τους μαθητές ή τους γονείς να σκεφθούν και να συζητήσουν: α) τι ρόλο παίζουν οι τρύπες στη ζωή ενός ανθρώπου; β) τι ρόλο παίζουν οι συνήθειες και τα εμπόδια στην πραγματοποίηση επιθυμιών; γ) τι σημαίνει για την προσωπική αλλαγή, η αλλαγή νοοτροπίας, αντίληψης και στάσης; δ) τι συμβαίνει όταν κάποιος παίρνει την ευθύνη για τη ζωή του; και ε) πώς γίνεται σταδιακά το πέρασμα από την αντιδραστική στην επιδραστική νοοτροπία;

Σχόλιο: Ο εκπαιδευτικός τονίζει τη σημασία που έχει η αλλαγή νοοτροπίας και η αναζήτηση διεξόδων και λύσεων μέσα από την εξέταση της αποτελεσματικότητας των πρακτικών. Ουσιαστικά επιδραστικός σημαίνει δύο πράγματα: την ανάληψη ευθύνης για τη ζωή και την πίστη ότι «όλα γίνονται», αρκεί κανείς να σκέφτεται λύσεις, δυνατότητες και να ενεργεί.

Τροφή για σκέψη

Αν πιστεύεις ότι όλα γίνονται:

Παίρνεις την πρωτοβουλία για να συμβεί κάτι
Σκέφτεσαι για λύσεις και δυνατότητες
Ενεργείς

Αν πιστεύεις ότι δεν γίνεται τίποτε

Περιμένεις να σου συμβεί κάτι
Σκέφτεσαι για προβλήματα και εμπόδια
Υφίστασαι ενέργειες άλλων

Συμφέρει να είσαι επιδραστικός

Ο μεγάλος θεατρικός συγγραφέας Μπερνάρντ Σω, ήξερε τα πάντα για τη νοοτροπία του «όλα γίνονται» και τη διατύπωσε ως εξής: «Οι άνθρωποι μονίμως ρίχνουν την ευθύνη για την κατάστασή τους στις περιστάσεις. Δεν πιστεύω στις περιστάσεις. Οι άνθρωποι που πάνε μπροστά σ' αυτόν τον κόσμο είναι εκείνοι που ξεκινάνε, ψάχνουν τις περιστάσεις που θέλουν, και αν δεν τις βρουν τις φτιάχνουν».

Ο εκπαιδευτικός προτείνει στους συμμετέχοντες να διαβάσουν την παρακάτω ιστορία για να δουν πώς ένα πρόσωπο μπόρεσε να δημιουργήσει τις περιστάσεις που ήθελε:

Η Μαρία ήθελε πολύ να εργαστεί στη βιβλιοθήκη, όμως δεν υπήρχαν δυνατότητες για προσλήψεις. Πήγαινε συχνά στη βιβλιοθήκη και μελετούσε μόνη ή με τους φίλους της. Γνώρισε το προσωπικό της βιβλιοθήκης και προσφέρθηκε εθελοντικά να τους βοηθήσει στις διάφορες εκδηλώσεις και σύντομα δημιουργήθηκαν καλύτερες συνθήκες για να γίνει μόνιμη εθελόντρια. Όταν άνοιξε μια θέση στη βιβλιοθήκη με κριτήρια επιλογής, η Μαρία διεκδίκησε τη θέση ισότιμα με άλλους συνυποψήφιους και τελικά ήταν αυτή που επιλέχθηκε (Stephen Covey, 2005: 65,53).

Τροφή για σκέψη

Οι επιδραστικοί άνθρωποι:

- δεν προσβάλλονται εύκολα,
- αναλαμβάνουν την ευθύνη για τις επιλογές τους,
- σκέφτονται πριν ενεργήσουν,
- όταν συμβεί κάτι που δυσκολεύει και ανατρέπει τη ζωή τους, στέκονται ξανά στα πόδια τους,
- βρίσκουν πάντοτε τρόπο να επηρεάσουν τις εξελίξεις,
- προσπλύνονται σε πράγματα που μπορούν να κάνουν και να φέρουν μια αλλαγή, χωρίς να καταπιάνονται με πράγματα που δεν μπορούν να ελέγξουν.

Αν είχα αλλάξει πρώτα τον εαυτό μου...

Από μέσα προς τα έξω

Όταν ήμουν νέος, ελεύθερο πουλί,
κι η φαντασία μου δεν γνώριζε όρια,
ονειρεύτηκα ν' αλλάξω τον κόσμο.

Όταν μεγάλωσα κι έγινα σοφότερος
κατάλαβα ότι ο κόσμος δεν επρόκειτο να αλλάξει.

Και αποφάσισα να χαμηλώσω λίγο τη ματιά μου
και να αλλάξω μονάχα τη χώρα μου.
Αλλά ούτε αυτή φαινόταν να αλλάζει.

Όταν μπήκα στα στερνά μου χρόνια,
σε μια τελευταία απελπισμένη προσπάθεια,
δοκίμασα ν' αλλάξω την οικογένειά μου μόνο,
τους πιο κοντινούς μου ανθρώπους,
αλλά αλίμονο, ούτε κι εκείνοι μ' άκουσαν.

Και τώρα, καθώς ο χρόνος μου έχει τελειώσει
συνειδητοποιώ (ίσως για πρώτη φορά)
ότι αν μονάχα είχα αλλάξει πρώτα τον εαυτό μου,
ύστερα μπορεί με το παράδειγμα να είχα επηρεάσει την οικογένειά μου,
και με τη δική της ενθάρρυνση και βοήθεια
μπορεί να είχα κάνει καλύτερη τη χώρα μου, και, ποιος ξέρει,
ίσως να είχα καταφέρει να αλλάξω τον κόσμο.

Πηγή: *Stephen Covey (2005:33)*

Γίνε παράγοντας αλλαγής!

Φωτογραφία από τους διαδρόμους του Thomas Jefferson High School for Science and Technology, ΗΠΑ

Συζήτηση:

Ο εκπαιδευτικός ζητάει από τους συμμετέχοντες να σχολιάσουν το στίχο «...αν μονάχα είχα αλλάξει πρώτα τον εαυτό μου», καθώς και το μήνυμα της φωτογραφίας με το απόφθεγμα του Gandhi. Μήπως, τελικά είναι προτιμότερο να γινόμαστε εμείς η αλλαγή που θέλουμε να δούμε στον κόσμο;

Προτείνει στους συμμετέχοντες (γονείς, άλλα μέλη της οικογένειας, μαθητές) να συζητήσουν με αφορμή το μήνυμα της φωτογραφίας και να προτείνουν μηνύματα/αποφθέγματα που θα μπορούσαν να γράψουν στο δικό τους σχολείο, φροντίζοντας να αντανakλούν το γενικότερο όραμα του σχολείου. Οι συμμετέχοντες θέτουν τα αποφθέγματα σε διαβούλευση μέχρι να καταλήξουν στις κοινές επιλογές. Αποφασίζουν να αναλάβουν δράση και συνεργάζονται όλοι μαζί για το κοινό έργο.

*Αν θέλεις να κάνεις καλύτερο τον κόσμο κοιτάξου στον καθρέφτη και άλλαξε εσύ.
Σίντα Γκάρετ & Γκλεν Μπάλαρντ*

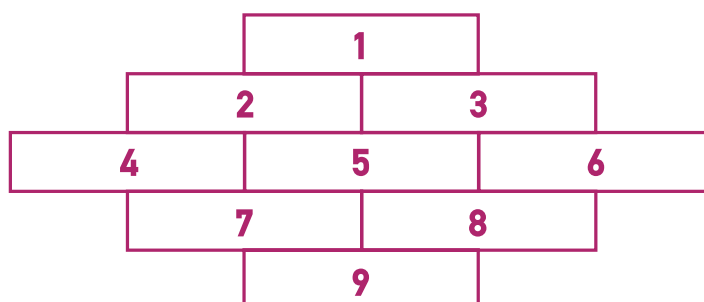
Σχολείο αρχών και αξιών «Διαμάντι 9»

Υλικά: κόλλες, ψαλίδια, χαρτί A4 με τυπωμένες δηλώσεις, λευκές λωρίδες χαρτιού, μπλοκ χαρτιού για πίνακα σεμιναρίων (flip chart) ή χαρτί του μέτρου, πίνακας σεμιναρίων προαιρετικά, σελοτέιπ ή μπλου τακ (blue tack)

Περιγραφή: Ο εκπαιδευτικός τυπώνει σε κάρτες ή λωρίδες χαρτιού τις παρακάτω δηλώσεις. Προσθέτει επιπλέον σχετικές δηλώσεις, αν χρειάζεται. Μοιράζει λευκές/κενές κάρτες ή χαρτί για να χρησιμοποιήσουν οι συμμετέχοντες προκειμένου να συμπληρώσουν τις δικές τους δηλώσεις.

- Δημοκρατία
- Ισότητα
- Εθελοντισμός
- Αλληλεγγύη
- Ενεργός πολίτης
- Ακεραιότητα
- Ευθύνη
- Σεβασμός
- Δικαιώματα
- Ενδυνάμωση και ικανότητα για ορθή δράση
- Βιωσιμότητα
- Ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κοινωνία
- Εκπαιδευτικό πρόγραμμα
- Συνεργασία και συμπράξεις με εθελοντικές οργανώσεις και φορείς της κοινωνίας των πολιτών
- Εθελοντισμός
- Ήθος
- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών-οικογένειας
- Συμμετοχή μαθητών στη λήψη αποφάσεων
- Συμμετοχή οικογένειας σε δράσεις εθελοντισμού, αλληλεγγύης, ενεργού πολιτειότητας
- Αποδοχή της διαφορετικότητας

Ο εκπαιδευτικός δίνει μια οπτική εξήγηση για το «Διαμάντι 9» στους συμμετέχοντες, π.χ. σχέδιο σε μεγάλη κόλλα χαρτί από μπλοκ πίνακα σεμιναρίων (flip chart)

Στη συνέχεια ζητά από τους συμμετέχοντες να συζητήσουν κάθε δήλωση στην ολομέλεια ή σε μικρές ομάδες των 4-5 ατόμων. Σε μικρές ομάδες, τοποθετούν τις δηλώσεις με σειρά προτεραιότητας ανάλογα με το τι θεωρούν πιο σημαντικό, κατά σειρά σημασίας: 1 (σημαντικότερο) - 9 (λιγότερο σημαντικό). Αυτό πρέπει να γίνει μέσω μιας ομόφωνης διαδικασίας στην ομάδα. Κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια το δικό της «Διαμάντι 9». Ο εκπαιδευτικός ρωτά κάθε ομάδα:

- Τι θέσατε ως πρώτη προτεραιότητα;
- Τι θέσατε ως τελευταία;
- Γράψατε κάτι στις κενές κάρτες;

Ο εκπαιδευτικός καταγράφει τις απαντήσεις σε μια κεντρική κόλλα flip chart και όλοι μαζί συγκρίνουν τα αποτελέσματα.

Χρονική διάρκεια: 2 ώρες

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

- Πόσο εύκολο ήταν να μιλήσετε για τις προσωπικές σας αξίες;
- Ποια ήταν η λογική με την οποία επιλέξατε την πρώτη προτεραιότητα;
- Ποιο ήταν το κλίμα, το γενικό συναίσθημα στις ομάδες κατά τη διεργασία;
- Ποιον τίτλο θα δίνατε στο συμπληρωμένο με δηλώσεις διαμάντι σας που να απηχεί μια δήλωση αξιών;

Από το διάδρομο του γενικού λυκείου Αρναίας Χαλκιδικής

Εναλλακτική εφαρμογή: Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί σε ένα πλαίσιο συνεργασίας με τους γονείς και την οικογένεια ή να πραγματοποιηθεί σε μεικτές ομάδες παιδιών-γονέων/οικογένειας. Είναι σημαντική μια συζήτηση για τις προσωπικές αξίες, αλλά και για τις κοινές, πανανθρώπινες αξίες. Οι ομάδες διαμορφώνουν με τις επιλογές τους στο «Διαμάντι 9», αρχές και αξίες για το όραμα του σχολείου.

Κατά την εφαρμογή της δραστηριότητας με τη διαγενεακή συμμετοχή θα αναδειχθούν νέες δηλώσεις αξιών που θα εμπλουτίζουν το όραμα του σχολείου.

Πηγή: *Lee, A., Bowker, S., de Ruiter, S. & Nethe, A. (2010) - Προσαρμογή της Δραστηριότητας «Διαμάντι 9»*

Τι μπορώ και θέλω να μοιραστώ-χάρτης ικανοτήτων

Υλικά: Χαρτιά Α3 και μαρκαδόροι

Περιγραφή:

Οι γονείς τοποθετούνται σε κύκλο μέσα στη σχολική τάξη. Ζητείται ανά δυάδες να σκισάρει ο ένας τον άλλον και μετά από αφήγηση μέσα στη δυάδα να συμπληρώσει ο καθένας για τον άλλον: ικανότητες, χόμπι, ενδιαφέροντα, επιθυμίες ενασχόλησης ή γνώσης, επαγγελματική εμπειρία και εξειδίκευση, δυσκολίες (τι δεν θέλω). Τα σκίτσα που συνοδεύονται από τα παραπάνω, αναρτώνται σε έναν μεγάλο πίνακα, όπου ο καθένας μπορεί να αναζητήσει κοινά ενδιαφέροντα, επιθυμίες, διαθέσεις, εμπειρίες κλπ. με άλλους γονείς. Έτσι διαμορφώνονται ομάδες ενδιαφερόντων που στοχεύουν στην προσφορά εθελοντικής εργασίας (π.χ. ικανότητα σε ξυλουργική), ή στην αναζήτηση υπηρεσιών (π.χ. εκμάθηση ξένης γλώσσας) κλπ. Επίσης, διαμορφώνεται ένας χάρτης παροχών και αναγκών της ομάδας, που απευθύνεται στην ίδια την ομάδα και στο σχολείο.

Χρονική διάρκεια: περίπου 1,5 ώρα

Εναλλακτική εφαρμογή: Η πρόταση μπορεί να προσαρμοσθεί και για μια στοιχειώδη εφαρμογή τράπεζας χρόνου (Τεύχος 2 της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ. 76-78).

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Υπάρχουν κοινά ενδιαφέροντα και ανάγκες ανάμεσα στους συμμετέχοντες;

Ποιες ικανότητες και ενδιαφέροντα θα θέλατε να μοιραστείτε με άλλους;

Μια αίτηση παρακαλώ!

Υλικά: Εκτυπωμένες αιτήσεις

Περιγραφή:

Ο εκπαιδευτικός ενημερώνει ότι κάποιος τοπικός φορέας (αυτοδιοίκηση, σύλλογος, Μ.Κ.Ο. κλπ.) ζητά εθελοντές για την πραγματοποίηση κάποιου έργου. Η αίτηση είναι πραγματική (ενδεικτική αίτηση υπάρχει στη σελ. 35 του 2^{ου} τεύχους του «Νοιάζομαι και Δρω») και δίνεται στους γονείς για σχολιασμό και συμπλήρωση (χωρίς υποβολή).

Χρονική διάρκεια: περίπου 1,5 ώρα.

Εναλλακτική εφαρμογή: Μπορεί να ζητηθεί από τους γονείς να κατασκευάσουν μια δική τους αίτηση συμμετοχής σε εθελοντικό έργο, υποθέτοντας ότι ανήκουν ήδη σε έναν φορέα οι ίδιοι. Επίσης, είναι δυνατό να παιχτεί και παιχνίδι ρόλων, όπου κάποιος θα είναι στον ρόλο των υπευθύνων μιας οργάνωσης και κάποιος θα έρχονται να αναλάβουν ως μέλη-εθελοντές. Ποιες είναι οι ερωτήσεις που πρέπει να τους γίνουν;

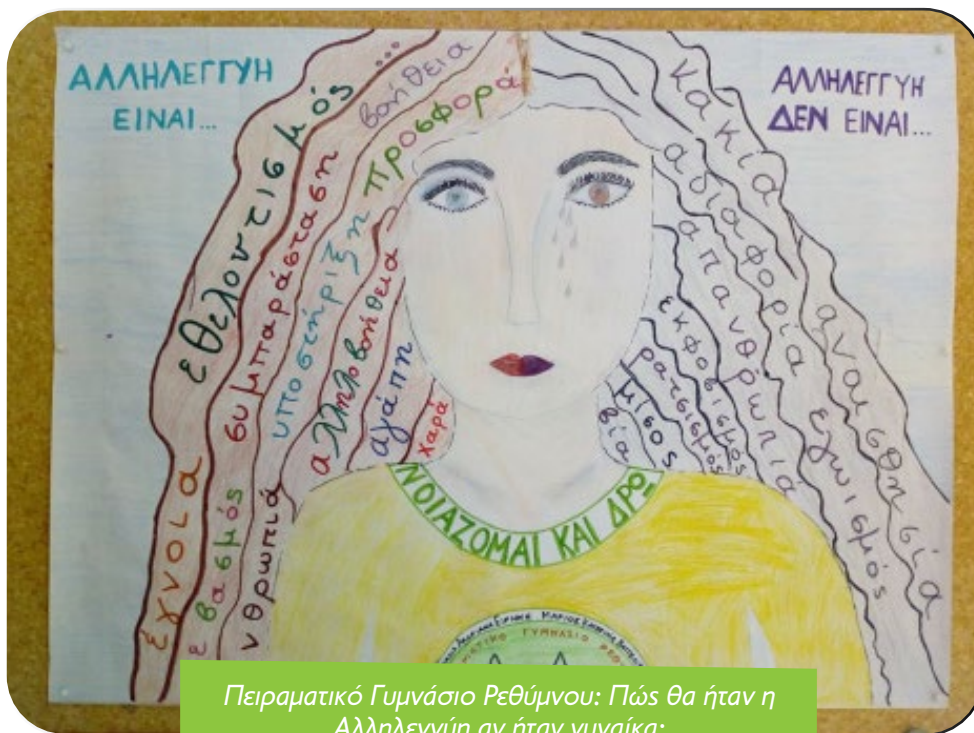
Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Ποια στοιχεία είναι απαραίτητα να ζητούνται;
Γιατί ζητούνται προσωπικά χαρακτηριστικά;
Ποια νομίζετε εσείς ότι δεν πρέπει να ζητούνται;

Πηγή: Τεύχος 2 της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ. 34

Προσεγγίζοντας τις βασικές έννοιες

Πειραματικό Γυμνάσιο Ρεθύμνου: Πώς θα ήταν η Αλληλεγγύη αν ήταν γυναίκα;

Γνωριμία με εθελοντικές οργανώσεις

Υλικά: Υπολογιστές, τοπικές εφημερίδες και άλλο πληροφοριακό υλικό (φυλλάδια, αφίσες κλπ.)

Περιγραφή:

Οι γονείς χωρίζονται σε μικρές ομάδες. Κάθε ομάδα διαλέγει έναν φορέα εθελοντικής δράσης και τον παρουσιάζει στην τάξη. Αντλεί πληροφορίες από φυλλάδια ή από την ιστοσελίδα του. Για συνδέσμους με φορείς και δομές εθελοντισμού και αλληλεγγύης βλ. www.noiazomaikaidrw.gr. Κατά την κάθε παρουσίαση γίνεται από τους υπόλοιπους καταγραφή των χαρακτηριστικών του εθελοντισμού. Στο τέλος προκύπτουν και καταγράφονται οι εθελοντικές οργανώσεις της περιοχής, καθώς και οι αρχές του εθελοντισμού.

Χρονική διάρκεια: περίπου 2 ώρες

Εναλλακτική εφαρμογή: Μπορεί η δραστηριότητα να περιοριστεί μόνο στην παρουσίαση των οργανώσεων ή μόνο στη διαμόρφωση του χάρτη των αρχών του εθελοντισμού (στην περίπτωση αυτή δεν χρειάζεται μεγάλος αριθμός οργανώσεων).

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Ποια είναι η σχέση του εθελοντισμού με την πολιτεία;

Τι σχέση έχουν η φιλανθρωπία και ο ακτιβισμός με τον εθελοντισμό;

Ο εθελοντισμός και η φιλανθρωπία έχουν πάντα μοναδικό σκοπό την προσφορά χωρίς κέρδος;

Τι θα χαρακτηρίσουμε ως παρέκκλιση στην περίπτωση του εθελοντισμού ή της φιλανθρωπίας;

Ποια κίνητρα μπορεί να οδηγήσουν σε παρεκκλίσεις από τον εθελοντισμό ή τη φιλανθρωπία και ποιοι είναι οι κίνδυνοι που προέρχονται από αυτές τις παρεκκλίσεις;

Πώς προστατεύεται ο φιλάνθρωπος, ο εθελοντής ή ο οργανισμός που τους αξιοποιεί από τις παρεκκλίσεις;

Πηγή: Τεύχος 2 της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ. 47-49

To World Café

Υλικά: Σε κάθε τραπέζι υπάρχουν κάρτες με ερωτήματα, 2 φύλλα παρουσιάσεων (του μέτρου), αυτοκόλλητα χαρτάκια (post-it), μαρκαδόροι, σελοτέιπ, ψαλίδι, 2 κόλλες χαρτιού μεγέθους A4, αναψυκτικά και σνακ.

Περιγραφή: Το World Café είναι μια εύχρηστη μέθοδος για τη δημιουργία ενός ζωντανού δικτύου συνεργατικού διαλόγου μιας ομάδας ανθρώπων γύρω από ένα θέμα. Μέσα από καίρια ερωτήματα, οι συμμετέχοντες καλούνται με δημιουργική σκέψη να επεξεργαστούν τις νέες ιδέες που θα προκύψουν από τη συζήτηση. Χαρακτηρίζεται πάντοτε από οικειότητα ακόμα κι όταν απαρτίζεται από μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων. Η μορφή είναι ευέλικτη και προσαρμόζεται σε πολλές διαφορετικές περιστάσεις. Οι συμμετέχοντες κάθονται σε ομάδες γύρω από τραπέζια. Σε κάθε τραπέζι υπάρχει ένας οικοδεσπότης (table host), ο οποίος αξιοποιεί τις επτά αρχές του σχεδιασμού:

- 1) καθορίζει το πλαίσιο,
- 2) δημιουργεί φιλόξενο περιβάλλον,
- 3) θέτει για διερεύνηση σημαντικά ερωτήματα,
- 4) ενθαρρύνει τη συμβολή όλων,
- 5) συνδέει διαφορετικές οπτικές γωνίες,
- 6) αφουγκράζεται τον παλμό της συζήτησης
- 7) συνθέτει τις ιδέες στο πλαίσιο της ανοικτής συζήτησης.

Όταν ολοκληρωθεί ο πρώτος γύρος συζήτησης μένει ένας ως οικοδεσπότης για τον επόμενο γύρο και οι λοιποί ομοτράπεζοι μετακινούνται σε ξεχωριστά τραπέζια ως «ταξιδιώτες» ή πρεσβευτές των νοημάτων. Έτσι, οι «ταξιδιώτες» κομίζουν βασικές ιδέες, θέματα και ερωτήσεις στις νέες ομάδες, ενώ ο οικοδεσπότης κάθε τραπέζιού παραμένει στην ίδια θέση και υποδέχεται τους νέους συνδαιτυμόνες-«ταξιδιώτες». Μετά το καλωσόρισμα παρουσιάζει συνοπτικά τις βασικές ιδέες που προέκυψαν από την προηγούμενη συζήτηση.

Αξιοποιεί το ίδιο ερώτημα για έναν ή περισσότερους γύρους συζήτησης, ή επεξεργάζεται διαφορετικά ερωτήματα σε κάθε γύρο, προκειμένου να εμβαθύνει στη διερεύνηση. Αφήνει χρόνο για ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, μετά από τρεις γύρους συνομιλιών στο πλαίσιο μιας ανοιχτής συζήτησης στην ολομέλεια.

Νοιάζομαι και Δρω στο 2ο δημοτικό σχολείο Κερατέας: Γονείς συμμετέχουν σε world café με αντικείμενο τον εθελοντισμό

Καλό είναι να οργανωθούν τουλάχιστον τρεις διαδοχικοί γύροι συζητήσεων (δηλαδή να περάσει κάθε ομάδα από τουλάχιστον τρία διαφορετικά τραπέζια), διάρκειας το λιγότερο 20 λεπτών ο καθένας. Στον τελευταίο γύρο της συζήτησης, οι συμμετέχοντες μπορούν είτε να επιστρέψουν στο αρχικό τους τραπέζι, για να συνθέσουν τις διαπιστώσεις τους είτε να συνεχίσουν να μετακινούνται σε νέα τραπέζια.

Προκρίνονται ερωτήματα εύστοχα, ανοικτού τύπου που παρακινούν τους καλεσμένους σε διερεύνηση και ανακάλυψη παρά σε μια διαδικασία επιχειρηματολογίας και αντιλογίας. Ένα καλό ερώτημα θα φέρνει διαρκώς στην επιφάνεια νέες ιδέες και δυνατότητες.

Οι συμμετέχοντες τοποθετούν σε ένα πίνακα ή σε μεγάλα φύλλα παρουσιάσεων, αυτοκόλλητα χαρτάκια (post-it) με μια βασική ιδέα αποτυπωμένη στο καθένα, ώστε σε κάποιο διάλειμμα να δίνεται σε όλους η δυνατότητα ανασκόπησης.

Σε κάθε τραπέζι ορίζεται ένας ιδεογράφος (graphic recorder) ο οποίος αποτυπώνει τις ιδέες της ομάδας σε μεγάλα χαρτιά. Χρησιμοποιεί κείμενα και σχέδια προκειμένου να απεικονίσει τα μοτίβα της συζήτησης.

Χρονική διάρκεια: 2,5 ώρες

Ενδεικτικά ερωτήματα

Τι σημαίνει για σένα ενεργός πολίτης; Με ποιες έννοιες θα τον ταύτιζες;

Εθελοντισμός έναντι Κράτους: Γιατί (δεν) είναι (πραγματικό) δίλημμα;

Τι θα σε εμπόδιζε (σε εμποδίζει) να γίνεις εθελοντής;

Πηγές:

The World Café Community Foundation (2015) και Brown J. & Isaacs D. (2005)

«Πάρε Θέση για...»

Υλικά: Χαρτί A4 με δηλώσεις

Περιγραφή:

Η δραστηριότητα «Πάρε θέση» περιγράφεται στη σελίδα 122 του 2^{ου} τεύχους της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω». Όπως εφαρμόζεται με μαθητές, μπορεί να εφαρμοστεί και με γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας.

Χρονική διάρκεια: 30 λεπτά

Ο εκπαιδευτικός διοργανώνει μια συνάντηση με τις οικογένειες των μαθητών. Όλοι μαζί θα διαπραγματευτούν ερωτήματα σχετικά με την ανάγκη δημιουργίας εθελοντικής ομάδας στο σχολείο.

Συμπληρωματικά στις ενδεικτικές δηλώσεις που αναφέρονται στο τεύχος 2, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν οι ακόλουθες:

«Ορθά οι Μ.Κ.Ο. ανέλαβαν δράση για τους πρόσφυγες».

«Είμαι εθελοντής για μένα...».

«Δεν είναι δική μου δουλειά να καθαρίζω το προαύλιο του σχολείου».

«Το σχολείο μπορεί να καλλιεργεί τις δικές του αξίες στα παιδιά και η οικογένεια τις δικές της».

«Η καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στο σπίτι προϋποθέτει ότι οι γονείς διαθέτουν πολύ ελεύθερο χρόνο».

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Ήταν δύσκολο να πάρετε μια απόφαση για τη θέση που επιλέξατε;

Μετακινηθήκατε ή όχι και γιατί;

Τι σας έπεισε να αλλάξετε ή να μην αλλάξετε θέση;

Πηγή: Τεύχος 2 της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ. 126-127

Η έννοια της αλληλεγγύης

Τα καρβάνια της αλληλεγγύης ταξίδεψαν από το μουσικό λύκειο Ιλίου στο Μοναστηράκι και σε όλη την Ελλάδα μεταφέροντας μηνύματα εθελοντισμού

Υλικά: Υπολογιστές, τοπικές εφημερίδες και άλλο πληροφοριακό υλικό (φυλλάδια, αφίσες κλπ.)

Περιγραφή:

Γίνεται από τον εκπαιδευτικό παρουσίαση υλικού (video, άρθρα, λογοτεχνικά κείμενα κλπ.) που εμπεριέχουν δράσεις αλληλεγγύης. Τα χαρακτηριστικά της αλληλεγγύης καταγράφονται από τους γονείς. Μετά καλούνται οι ίδιοι να ψάξουν σε ψηφιακά και άλλα μέσα, ώστε να βρουν και να παρουσιάσουν δράσεις αλληλεγγύης από την περιοχή τους, αλλά και ευρύτερα (π.χ. κοινωνικά φροντιστήρια, παζάρια κλπ.). Τέλος, τους ζητείται να καταγράψουν τα χαρακτηριστικά της αλληλεγγύης και να τα συσχετίσουν με εκείνα του εθελοντισμού.

Χρονική διάρκεια: περίπου 2 ώρες

Εναλλακτική εφαρμογή: Μπορεί η δραστηριότητα να περιοριστεί μόνο στο δεύτερο μέρος της, δηλ. οι συμμετέχοντες θα αναζητήσουν στα μέσα δράσεις αλληλεγγύης, όπως οι ίδιοι τις αντιλαμβάνονται χωρίς να προηγηθεί η εισαγωγή του εκπαιδευτικού. Στη συζήτηση που θα ακολουθήσει θα αποσαφηνιστεί η έννοια και θα συσχετισθεί με αυτήν του εθελοντισμού.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Ποια νομίζετε πως είναι τα συναισθήματα των ωφελούμενων από μια δράση αλληλεγγύης;
Ποιες νομίζετε πως είναι οι ευρύτερες κοινωνικές επιδράσεις των κινήματων αλληλεγγύης;

Πηγή: Τεύχος 2 της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ. 53-56

Ο κήπος με τα αγάλματα

Υλικά: τετράγωνα χαρτάκια με γραμμένες έννοιες (μία σε κάθε χαρτάκι)

Περιγραφή:

Η δραστηριότητα αυτή προσφέρεται για την προσέγγιση των εννοιών «ενεργός πολίτης», «ακτιβισμός», «φιλανθρωπία» από τους γονείς. Ο εκπαιδευτικός δίνει οδηγίες και εμπυχώνει. Οι συμμετέχοντες με βάση τις οδηγίες ακολουθούν τα εξής βήματα:

1^ο Βήμα: Δημιουργούν έναν κύκλο, φροντίζοντας οι μύτες των παπουτσιών να είναι στην ίδια ευθεία με τις μύτες των παπουτσιών όσων είναι δίπλα!

2^ο Βήμα: Αφήνουν τον κύκλο και περπατάνε χαλαρά στον χώρο χωρίς να μιλάνε. Έπειτα, φαντάζονται πως μια κλωστή τους τραβάει προς τα επάνω από την κορυφή του κεφαλιού. Φροντίζουν: α) να μην συγκρουστούν με κανέναν και β) να καλύπτουν τα κενά που δημιουργούνται. Όταν το βλέμμα διασταυρώνεται με το βλέμμα κάποιου άλλου, χαμογελάνε και χαιρετάνε σιωπηλά με την έκφραση του προσώπου και με μια κίνηση του κεφαλιού.

3^ο Βήμα: Όταν ακούσουν «στοπ», σταματούν και μένουν ακίνητοι. Με το «πάμε» ξεκινούν και πάλι να βαδίζουν.

4^ο Βήμα: Στη θέση που βρέθηκαν με το «στοπ» κλείνουν τα μάτια και ο καθένας φαντάζεται πως είναι ένα άγαλμα. Το άγαλμα της «συμπόνοιας», της «υπομονής», της «προσδοκίας» ή κάποιας άλλης έννοιας, της «χαράς», της «προσφοράς» κ.ά. Δίνουν χώρο και στους άλλους να αναπτύξουν το άγαλμα που ετοίμασαν. Κοιτάζουν γύρω όλα τα αγάλματα που δημιουργήθηκαν και χαλαρώνουν.

5^ο Βήμα: Περπατούν ξανά στον χώρο, όπως στο 2^ο βήμα. Ο εμπυχωτής ζητά να βρεθούν κοντά και γρήγορα «δυο κεφάλια μαζί», μετά «τρεις πλάτες», μετά «τέσσερις ώμοι» και τέλος «πέντε γοφοί», για να γίνουν ομάδες των πέντε ατόμων. Ο χωρισμός σε ομάδες μπορεί να γίνει και με άλλους τρόπους. Δημιουργούν τόσες ομάδες όσες και οι έννοιες που θα διερευνήσουν.

6^ο Βήμα: Ο εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε ομάδα, χωρίς να το γνωρίζουν οι άλλες, ένα χαρτάκι με μια από τις έννοιες που θα διερευνήσουν, π.χ. «αλληλεγγύη», «εθελοντισμός», «ενεργός πολίτης», «ακτιβισμός», «φιλάνθρωπία», και τους ζητά να δημιουργήσουν με τα σώματα ένα ομαδικό γλυπτό για αυτή την έννοια. Τα γλυπτά διακοσμούν έναν μεγάλο κήπο με αγάλματα. Τους δίνει 5-7 λεπτά για να το προετοιμάσουν ομαδικά. Στη συνέχεια, όλες οι ομάδες δείχνουν μία-μία το γλυπτό στις υπόλοιπες. Το κοινό προσπαθεί να μαντέψει τι δείχνει κάθε γλυπτό, λέει αυθόρμητα λέξεις που έρχονται στο μυαλό και δίνει έναν τίτλο. Ο εκπαιδευτικός ρωτά τι όνομα σκέφθηκαν να δώσουν στον κήπο. Δεν υπάρχει σωστό και λάθος. Οι ομάδες που παρουσιάζουν τα γλυπτά ακούνε τα σχόλια χωρίς να απαντούν. Μπορούν να τα αξιοποιήσουν για να βελτιώσουν το γλυπτό και να το ξαναπαρουσιάσουν. Κρατούν τις λέξεις που ακούστηκαν για να τις αξιοποιήσουν στη διερεύνηση των εννοιών. Η δραστηριότητα μπορεί να αποτελέσει αφορμή για ένα μικρό δρώμενο, σε συνδυασμό με μουσική ή ήχο.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Πώς αισθανθήκατε με το παιχνίδι;

Υπήρχε κάτι που δημιούργησε δυσκολία στη συνεργασία και στην αναπαράσταση του σεναρίου για την έννοια;

Ποιο είναι το μήνυμα που ήθελαν να στείλουν με το γλυπτό;

Χρονική διάρκεια: περίπου 2 ώρες

Πηγή: Γκόβας Ν. (2003)

Τι θα συνέβαινε αν;

Υλικά: Χαρτί Α3 και μαρκαδόροι

Περιγραφή:

Ο εκπαιδευτικός θέτει το ερώτημα: «Τι θα συνέβαινε αν αναγκαζόμουν να αλλάξω ριζικά τη ζωή μου χωρίς τη θέλησή μου; Για παράδειγμα, αν αναγκαζόμουν να αλλάξω χώρα, πόλη, δουλειά, επάγγελμα, οικογενειακή κατάσταση κλπ.». Το ερώτημα δίνεται σε ομάδες των γονέων και τους ζητείται να το προσεγγίσουν μέσω παιχνιδιού ρόλων. Κάποιος από τους γονείς είναι ο πρωταγωνιστής που υφίσταται την αλλαγή και οι υπόλοιποι της ομάδας πρέπει να βρουν λύσεις για να τον βοηθήσουν, αμβλύνοντας τις συνέπειες της αλλαγής. Θα σχολιαστεί μετά το τι επέλεξαν, πού απευθύνθηκαν και αν οι λύσεις είχαν ατομικό ή συλλογικό χαρακτήρα.

Χρονική διάρκεια: περίπου 2 ώρες

Εναλλακτική εφαρμογή: Μπορεί το παιχνίδι ρόλων να αντικατασταθεί με συγγραφή κειμένου, ή επιστολής ή απόφασης ενός συλλόγου υποστήριξης κλπ.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Τι θα κάνατε στη θέση του;

Σε ποιους φορείς θα απευθυνόσασταν και γιατί;

Θα κάνατε κάτι σε προσωπικό επίπεδο ή θα επιδιώκατε υποστήριξη κυρίως από οργανωμένους φορείς;

Πηγή: Τεύχος 2 της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ. 64

Να συμμετέχω στα κοινά;

Υλικά: Χαρτί Α3 και μαρκαδόροι

Περιγραφή:

Θέτει ο εκπαιδευτικός το ερώτημα: Να συμμετέχω στα κοινά; Οι γονείς χωρίζονται σε 4 ομάδες, κάθε μια από τις οποίες αντιπροσωπεύει μια άποψη και στάση, όπως φαίνεται στις 4 κάρτες που ακολουθούν.

Κάρτα 1: «Στην παρέα μου κανείς δεν ασχολείται ιδιαίτερα με την πολιτική και τα κοινά. Είμαστε πολύ απασχολημένοι με την καθημερινότητά μας. Έτσι δεν βλέπω να ασχολούμαι με τέτοια θέματα».

Κάρτα 2: «Ποτέ δεν κατάλαβα τι γινόταν ανάμεσα στους ηγέτες μας. Έκαναν τα πάντα για να φαίνονται όλα τόσο πολύπλοκα, που ήταν πιο εύκολο να μην ασχολούμαστε, ούτε να προσπαθούμε να καταλάβουμε».

Κάρτα 3: «Πολλοί προσπαθούν να συμμετέχουν στην πολιτική, αλλά δεν τους αφήνουν και τους τρομοκρατούν... Έτσι παραιτούνται από την προσπάθεια».

Κάρτα 4: «Στις εκλογές οι ηγέτες υπόσχονται πολλά πράγματα, αλλά στο τέλος δεν κάνουν τίποτα... Όλοι οι ηγέτες είναι διεφθαρμένοι και έχουν σκοπό τον πλουτισμό...».

Αναπτύσσεται ένα debate. Ένας από κάθε μια από τις 4 ομάδες επιχειρηματολογεί υπέρ της άποψης που περιέχει η κάρτα της ομάδας του. Άτομα από την ολομέλεια (4 κάθε φορά) υπερασπίζονται (2) και απορρίπτουν (άλλοι 2) το επιχείρημα της κάρτας.

Στο τέλος, μέσα από τις σημειώσεις (πρακτικά) που κρατούν, διατυπώνουν τη θέση και τη στάση που τους εκφράζει περισσότερο.

Χρονική διάρκεια: περίπου 2 ώρες

Εναλλακτική εφαρμογή: Μπορεί το παιχνίδι ρόλων με τις κάρτες να αντικατασταθεί με θεατρικό παιχνίδι, ή με debate ανά δύο ή μέσα σε μικρότερες ομάδες ώστε να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη συμμετοχή.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

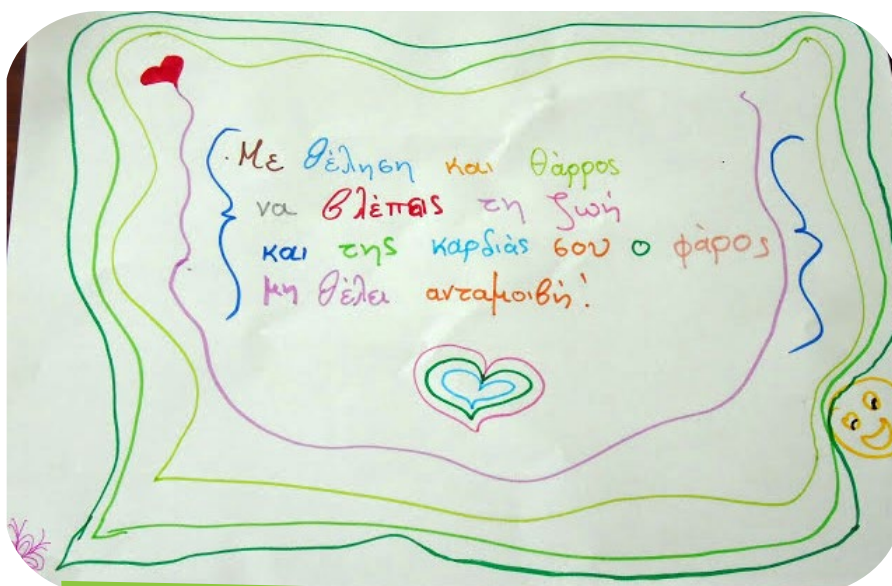
Ποια θα ήταν η δική σας στάση;

Τι είναι αυτό που σας αποτρέπει να συμμετέχετε στα κοινά;

Τι είναι αυτό που θα σας προσέλκυε;

Θα ήταν ευκολότερη η ενασχόληση με τα κοινά του σχολείου για έναν γονέα/κηδεμόνα;

Πηγή: Τεύχος 2 της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ. 122

Ποιηματάκι για τον εθελοντισμό από μαθητές δ' τάξης του δημοτικού σχολείου Αλιάρτου

Δράσεις

Σχεδιασμός έρευνας για τις ανάγκες του σχολείου ή της τάξης ή της γειτονιάς

Υλικά: Υπολογιστές, τοπικές εφημερίδες και άλλο πληροφοριακό υλικό (φυλλάδια, αφίσες κλπ.)

Περιγραφή:

Προκειμένου τα μέλη της οικογένειας των μαθητών να αποκτήσουν την εμπειρία του ολοκληρωμένου σχεδιασμού δράσεων στην κοινότητα, προτείνεται η οργάνωση και υλοποίηση μιας μικρής έρευνας που θα έχει ως αντικείμενο την ανίχνευση αναγκών είτε στην τάξη είτε στο σχολείο είτε στη γειτονιά/χωριό/νησί/μικρή πόλη. Η έρευνα διεξάγεται με απλά μέσα π.χ. με ερωτηματολόγια ή/και συνεντεύξεις σχετικά με το ποιες αντιλαμβάνονται οι συμμετέχοντες ως βασικές ανάγκες που πρέπει να αντιμετωπισθούν. Η έρευνα μπορεί να είναι ακόμα πιο στοχευμένη και να αναφέρεται π.χ. στο πώς η σχολική κοινότητα θέλει την αυλή ή στο πώς οι κάτοικοι ενός χωριού θέλουν να είναι η πλατεία. Η επεξεργασία του ερευνητικού υλικού γίνεται από τα μέλη της οικογένειας και τους μαθητές σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και τα αποτελέσματα ανακοινώνονται στην κοινότητα μέσω παρουσίασης, αφισών κλπ.

Χρονική διάρκεια: 2 ώρες για τη διαμόρφωση των εργαλείων, και όσες απαιτηθούν για την υλοποίηση της έρευνας.

Εναλλακτική εφαρμογή: Μπορεί η δραστηριότητα να γίνει και με χρήση διαδικτυακού ερωτηματολογίου, το οποίο θα κληθούν να απαντήσουν ηλεκτρονικά οι ενδιαφερόμενοι.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει το σχολείο σας;
Με ποια κριτήρια θα ιεραρχούσατε τα προβλήματα;
Σε ποιους θα απευθυνόσαστε για την επίλυσή τους;

Σχεδιασμός δράσης

Υλικά: Υπολογιστές, τοπικές εφημερίδες και άλλο πληροφοριακό υλικό (φυλλάδια, αφίσες κλπ.)

Περιγραφή:

Η δράση αυτή αποτελεί συνέχεια της δράσης με θέμα: «Σχεδιασμός έρευνας για τις ανάγκες του σχολείου ή της τάξης ή της γειτονιάς». Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας τα μέλη της οικογένειας «εκπαιδεύονται» στον σχεδιασμό μιας δράσης με βάση τις ανάγκες που ανιχνεύθηκαν. Ζητείται από τους συμμετέχοντες να διαμορφώσουν αρχικά τους στόχους της δράσης, ώστε να καλύπτονται στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό οι ανάγκες που προαναφέρθηκαν. Οι στόχοι συγκροτούνται και καταγράφονται όλοι μαζί. Κατόπιν τα μέλη της οικογένειας περιγράφουν τη δράση και αναζητούν εταίρους και συνεργάτες για την υλοποίηση της συγκεκριμένης δράσης. Το βήμα αυτό είναι κρίσιμο γιατί η σωστή επιλογή συνεργατών θα προσφέρει τεχνογνωσία, καλές πρακτικές, νέες ιδέες και θα επηρεάσει την καλή έκβαση της δράσης. Τέλος, σε συνεργασία με τους εταίρους, υλοποιείται βήμα-βήμα το έργο που αναφέρθηκε στην αρχή.

Χρονική διάρκεια: περίπου 1/2 ώρα για τη στοχοθεσία, και όσες ώρες απαιτηθούν για την υλοποίηση της δράσης.

Εναλλακτική εφαρμογή: Όταν η ομάδα των μελών της οικογένειας συγκροτηθεί και λειτουργεί αποτελεσματικά, η διαδικασία του σχεδιασμού θα διαρκεί λιγότερο και θα μπορεί να γίνεται και διαδικτυακά.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Ποιος είναι ο στόχος της δράσης;

Ποιους αφορά;

Ποια είναι τα προσδοκώμενα αποτελέσματα;

Με ποια βήματα θα προσεγγίσουμε τον στόχο;

Με ποιους συνεργάτες;

Πώς θα γίνει η αξιολόγηση του σχεδιασμού μετά την ολοκλήρωση της δράσης;

Πηγή: Τεύχος 2 της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ. 104-105

Η διαδικασία του σχεδιασμού που περιγράφεται στη δραστηριότητα με θέμα «Σχεδιασμός δράσης», μπορεί να αξιοποιηθεί για να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν πολλές δράσεις των γονέων και των συνεργατών τους εντός και εκτός σχολικής κοινότητας. Τέτοιες δράσεις μπορούν να είναι οι παρακάτω:

Δράσεις προσέλκυσης και οργάνωσης

Συμμετέχω!

Υλικά: Υπολογιστές, τεύχη της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», έγγραφα/αποφάσεις του σχολείου

Περιγραφή:

Ο εκπαιδευτικός μαζί με τους μαθητές του ενθαρρύνουν τους γονείς και όλα τα μέλη του οικογενειακού περιβάλλοντος να συμμετέχουν:

- στην αρχική φάση του σχεδιασμού και της σύνταξης της ετήσιας έκθεσης του προγράμματος,
- στην υλοποίηση των σχεδιασμένων δράσεων,
- στις διαδικασίες ανατροφοδότησης των δράσεων που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια της υλοποίησης,
- στη φάση του απολογισμού των ετήσιων δράσεων,
- σε διαδικασίες επιμόρφωσης με περιεχόμενο παρόμοιο με αυτό της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

Κατά τη διάρκεια της χρονιάς γίνονται συναντήσεις ανατροφοδότησης, όπου τα μέλη της οικογένειας μαζί με τους μαθητές αξιολογούν και αν χρειαστεί επανασχεδιάζουν «διορθωτικά» τις δράσεις τους.

Χρονική διάρκεια: καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Ανοιχτές πόρτες!

Υλικά: Υλικά του εργαστηρίου υπολογιστών, της βιβλιοθήκης και των λοιπών διαθέσιμων χώρων του σχολείου

Περιγραφή:

Ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τα μέλη της οικογένειας και υποστηρίζει αίτημά τους για αξιοποίηση των εγκαταστάσεων, των υποδομών και του ανθρώπινου δυναμικού του σχολείου για οργάνωση επαγγελματικών επιμορφωτικών δράσεων, χρήση των εργαστηρίων πληροφορικής για κατάρτιση των μελών της οικογένειας, φιλοξενία γιορτών, οργάνωση εκδρομών κλπ. Για παράδειγμα μπορεί ένας γονέας να παραδίδει μαθήματα ξένης γλώσσας, ή πληροφορικής (π.χ. χρήση ενός λογισμικού), ή να γίνεται προβολή ταινίας και συζήτηση κ.ο.κ. Στις συναντήσεις αυτές θα ήταν αποτελεσματικότερο οι ομάδες να είναι μικτές, δηλαδή να εμπλέκονται εκπαιδευτικοί και μαθητές του σχολείου, καθώς και όλα τα μέλη των οικογενειών των μαθητών.

Χρονική διάρκεια: καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Με τον παπού και τη γιαγιά

Υλικά: Κάμερα καταγραφής, υλικό από τις οικογένειες (βιβλία, φωτογραφίες, αντικείμενα κλπ.)

Περιγραφή:

Τα ηλικιωμένα μέλη των οικογενειών των μαθητών φιλοξενούνται στο σχολείο και αφηγούνται ιστορίες σχετικές με ένα θέμα (π.χ. εκπαίδευση, έθιμα, διατροφή, μετακινήσεις, ψυχαγωγία), δίνοντας υλικό στους μαθητές για εργασίες, παρουσιάσεις, πρότζεκτ κλπ. Τέτοιες δράσεις συνδέουν τις οικογενειακές ιστορίες με την ιστορία του σχολείου, δηλαδή την ιστορία του τόπου με αυτήν της εκπαίδευσης. Στην αρχή της χρονιάς μπορεί να επιλεγεί ένα θέμα που να ενδιαφέρει τους μαθητές π.χ. «Πώς διασκέδαζαν οι άνθρωποι πριν 60 χρόνια;». Οι γονείς γίνονται αρωγοί της προσπάθειας, συνδέοντας τα μεγάλης ηλικίας μέλη των οικογενειών με το σχολείο, σε ένα πρόγραμμα παρουσίας μέσα σε αυτό και αφηγήσεων με τη μορφή ημιδομημένων συνεντεύξεων από τα παιδιά. Οι αφηγήσεις μπορεί να βιντεοσκοποούνται και να αποτελέσουν ένα «ηλεκτρονικό άλμπουμ» των παπουδών που θα δώσει αφορμές και υλικό για περαιτέρω επεξεργασία, εργασίες, έρευνα, project κλπ.

Χρονική διάρκεια: καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Εναλλακτική εφαρμογή: Ανάλογα με το θέμα και τη στόχευση, τα προσκαλούμενα μέλη των οικογενειών, μπορεί να μην προσδιορίζονται από την ηλικία αλλά π.χ. από το επάγγελμα, το χόμπι, κάποια ειδική δεξιότητα κλπ.

Δράσεις εθελοντισμού

Φροντίδα για εμάς

Περιγραφή:

Το σχολείο των εθελοντών φροντίζει πρώτα για τις δικές του ανάγκες και τα ιδιαίτερα προβλήματα των δικών του μαθητών και των οικογενειών τους. Είναι σημαντικό η σχολική μονάδα να ανιχνεύσει τις ανάγκες των μαθητών της και να φροντίσει για την υποστήριξή τους. Είναι απαραίτητο να κατανοήσουν οι μαθητές και οι οικογένειές τους ότι και οι ίδιοι θα τύχουν υποστήριξης και αλληλεγγύης από το σχολείο τους. Για τον λόγο αυτό, από την αρχή της χρονιάς, οι γονείς σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς και μαθητές οργανώνουν ένα εσωτερικό δίκτυο καταγραφής αναγκών για τα μέλη της σχολικής κοινότητας και τις οικογένειές τους, το οποίο δεν δημοσιοποιείται. Μαθητές, εκπαιδευτικοί και μέλη της οικογένειας των μαθητών γνωρίζουν από την αρχή της χρονιάς ότι αν θέλουν να ενημερώσουν πως κάποιο μέλος της σχολικής κοινότητας βρίσκεται σε μεγάλη ανάγκη πρέπει να απευθύνονται σε συγκεκριμένα πρόσωπα που συγκροτούν την ομάδα φροντίδας, η οποία έχει οριστεί από τη διεύθυνση του σχολείου σε συνεργασία με γονείς και μαθητικά συμβούλια. Η ομάδα αυτή φροντίζει αθόρυβα, αλλά πάντα συνεργατικά να καλύπτει όσο μπορεί τις ανάγκες, στο πλαίσιο της αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας.

Χρονική διάρκεια: καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Σεργιανίζοντας στη γειτονιά

Υλικά: κάμερα, γάντια, μπογιές, πινέλα, σακούλες σκουπιδιών, χαρτόνια, κόλλα, ψαλίδι, ανακυκλώσιμα υλικά

Περιγραφή:

Οι μαθητές με τους δασκάλους τους επισκέπτονται τη γειτονιά, με την ευκαιρία ενός σχολικού περιπάτου, για να μάθουν περισσότερα για την ιστορία της και όλα όσα τους τραβούν το ενδιαφέρον. Επιπλέον, φωτογραφίζουν πράγματα που δεν τους αρέσουν, βρίσκουν σημεία χαμηλής αισθητικής ή περιοχές περιβαλλοντικά υποβαθμισμένες. Όταν επιστρέφουν στο σχολείο ετοιμάζουν μια παρουσίαση και συζητούν πώς μπορούν συλλογικά να βελτιώσουν την εικόνα που δίνει ο τόπος και τι μπορεί να κάνει ο καθένας προσωπικά γι' αυτό. Στη δεύτερη φάση

ο περίπατος στη γειτονιά γίνεται με τις οικογένειες των μαθητών. Μαθητές και γονείς κάνουν την ίδια διαδρομή. Οι μαθητές ξανασυστήνουν τη γειτονιά στους γονείς. Βάζουν σε πρώτο πλάνο στην ξενάγηση όλα εκείνα τα σημεία και τα προβλήματα που εντόπισαν και χρειάζονται άμεσα παρέμβαση. Έτσι, σχολείο, μαθητές και οικογένεια αναλαμβάνουν οργανωμένη δράση για να γίνει η γειτονιά έτσι όπως θα ήθελαν να τη βλέπουν. Οργανώνουν μια επίσκεψη στον δήμο όπου παρουσιάζουν όψεις της γειτονιάς, όπως είναι σήμερα και όπως θα ήθελαν να είναι. Προετοιμάζουν με την εθελοντική βοήθεια δύο οικογενειών μακέτες ή σχέδια που απεικονίζουν την κατάσταση πριν και μετά τις παρεμβάσεις τους.

Χρονική διάρκεια: 4-5 ώρες

Εναλλακτική εφαρμογή:

Η δράση μπορεί να ενταχθεί σε μια ευρύτερη εκστρατεία καθαρισμού ή να γίνει αυτόνομα ή σε συνεργασία με δύο σχολεία ή δύο τάξεις με το σύνθημα «Οι γειτονιές μας είναι ο καθρέφτης μας!».

Τι δεν μας χρειάζεται στο σπίτι, στο σχολείο και στη δουλειά;

Υλικά: Υπολογιστές, φωτογραφική μηχανή, χαρτί καταγραφής

Περιγραφή:

Ο εκπαιδευτικός παροτρύνει τις οικογένειες των μαθητών να καταγράψουν στους χώρους της κατοικίας και της εργασίας τους όλα τα πράγματα που δεν τους χρειάζονται και να αναζητήσουν εθελοντικές οργανώσεις που αναλαμβάνουν να προωθήσουν τα αντικείμενα αυτά σε ανθρώπους που τα έχουν ανάγκη. Μπορεί στην ομάδα των οικογενειών να ορισθούν δύο ή τρία άτομα που θα συγκεντρώνουν σε έναν μόνιμο πίνακα ό,τι έρχεται ως πλεόνασμα από τις υπόλοιπες οικογένειες. Η ίδια ομάδα θα επικοινωνεί με τις αντίστοιχες οργανώσεις (π.χ. με το Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο Δεσμός) για τον διαμοιρασμό.

Χρονική διάρκεια: καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Εναλλακτική εφαρμογή: Οι οικογένειες μπορούν σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές να επαναλάβουν τη διαδικασία και για τους χώρους του σχολείου.

Η βιβλιοθήκη μας

Υλικά: Βιβλία, κατάλληλα έπιπλα

Περιγραφή:

Τα μέλη των οικογενειών μετά από ενημέρωση και παρότρυνση από μαθητές και εκπαιδευτικούς προσκομίζουν και προσφέρουν στο σχολείο βιβλία από κάθε σπίτι, τα οποία είτε δεν διαβάζονται πια (π.χ. παλιά παιδικά βιβλία) είτε είναι σε περίσσεια είτε επιλέγονται από την οικογένεια να προσφερθούν στο σχολείο ως κίνηση ελάχιστης συνεισφοράς για την ίδρυση μιας σχολικής βιβλιοθήκης. Οι ίδιοι αναλαμβάνουν τη διαμόρφωση του χώρου και την οργάνωση της βιβλιοθήκης, η οποία μπορεί στην πορεία να αποτελέσει και χώρο μελέτης, συζητήσεων, αλλά και απογευματινής συγκέντρωσης και ανάγνωσης για τα μέλη της σχολικής κοινότητας και της γειτονιάς.

Χρονική διάρκεια: Προετοιμασία μίας εβδομάδας και λειτουργία καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Ημέρες καριέρας

Υλικά: επαγγελματικά περιγράμματα, φωτογραφίες από χώρους εργασίας, χαρτί A4

Περιγραφή:

Οι ημέρες καριέρας έχουν σκοπό να ενημερώσουν τους μαθητές για τα νέα επαγγελματικά περιγράμματα, για την επαγγελματική εξέλιξη και την αγορά εργασίας, για τις απαιτούμενες σύγχρονες ικανότητες/δεξιότητες των εργαζομένων. Οι προσκεκλημένοι, μπορούν να είναι γονείς των μαθητών ή γενικότερα μέλη των οικογενειών. Ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων μπορεί σε συνεργασία με το σχολείο να αναλάβει να εξασφαλίσει την παρουσία εισηγητών από το οικογενειακό περιβάλλον των μαθητών του σχολείου. Οι επαγγελματίες, μέλη των οικογενειών ή και φίλοι τους, παρουσιάζουν το αντικείμενο του επαγγέλματος που ασκούν, τη φύση της δουλειάς, τον χώρο και τις συνθήκες εργασίας, τον κύκλο σπουδών, τη σταδιοδρομία που ακολούθησαν έως τώρα. Απαντούν στις ερωτήσεις των μαθητών, δίνουν επιπρόσθετα στοιχεία για το επάγγελμα, απαντούν σε απορίες κ.ά. Για να διαμορφώνεται μια πληρέστερη εικόνα μπορούν να οργανώνονται, με ευθύνη των γονέων, επισκέψεις σε χώρους εργασίας ή πανεπιστημιακές σχολές.

Χρονική διάρκεια: 3 συναντήσεις τον χρόνο με 6-8 διαφορετικά επαγγέλματα

As to φτιάξουμε μόνοι μας!

Υλικά: Μικρή εργαλειοθήκη

Περιγραφή:

Με τη συνεργασία του διευθυντή και του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων μπορούν να οργανωθούν ομάδες γονέων και μελών των οικογενειών, εθελοντών για τη συντήρηση και αποκατάσταση βλαβών στο σχολείο, όταν υπάρχει μια επείγουσα κατάσταση ή όταν υπάρχει ολιγωρία από μεριάς της τοπικής αυτοδιοίκησης που έχει τη θεσμική ευθύνη. Γίνεται πρόσκληση από το σχολείο και διαμορφώνονται ομάδες ανάλογα με το αντικείμενο (π.χ. ηλεκτρολογικά, ηλεκτρονικά, υδραυλικά κλπ.) οι οποίες είναι διαθέσιμες να προστρέξουν (κάποιο ή κάποια από τα μέλη τους) όταν υπάρχει η σχετική ανάγκη. Είναι καλό το σχολείο να οργανώσει και ένα μικρό χώρο-αποθήκη με τα κατάλληλα υλικά και εργαλεία, ώστε να διευκολύνει την όλη προσπάθεια.

Χρονική διάρκεια: Προετοιμασία δύο εβδομάδων και λειτουργία καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Εναλλακτική εφαρμογή: Οι ομάδες στην πορεία μπορεί να διευρυνθούν και με κατοίκους της γειτονιάς ή (στην περίπτωση των επαγγελματικών λυκείων) με εθελοντές μαθητές σχετικών ειδικοτήτων.

Bazaar

Υλικά: σχολικά είδη, γλυκίσματα, χειροποίητες κατασκευές

Περιγραφή:

Το «Χαμόγελο του παιδιού» υποδέχεται τη νέα σχολική χρονιά με μια μεγάλη συλλογή από τετράδια, μπλοκ ζωγραφικής, είδη γραφικής ύλης και σχολικής ζωής, χειροποίητες κατασκευές από εθελοντές κλπ. Αποκτώντας τα είδη του οργανισμού, το σχολείο μπορεί να συμμετέχει ενεργά στην προσπάθεια που καταβάλλει το «Χαμόγελο του παιδιού» για να συνεχίσει να βρίσκεται δίπλα σε κάθε παιδί που το χρειάζεται. Ο σύλλογος γονέων του σχολείου ενθαρρύνεται να διοργανώσει ένα bazaar για να ενισχύσει το έργο που επιτελεί «Το χαμόγελο του παιδιού». Προμηθεύεται σχολικά είδη και τα διαθέτει προς πώληση την πρώτη εβδομάδα που ανοίγει το σχολείο. Οι μαθητές αγοράζουν σχολικά είδη γνωρίζοντας ότι με την πράξη αυτή εξασφαλίζουν το χαμόγελο σε παιδιά λιγότερο ευνοημένα.

Χρονική διάρκεια: 2-4 φορές το χρόνο

Μαθητές και γονείς του δημοτικού σχολείου Κάτω Κορακιάνας Κέρκυρας οργανώνουν bazaar με δικές τους κατασκευές και συγκεντρώνουν χρήματα, τα οποία δωρίζουν σε ίδρυμα φροντίδας ατόμων με αναπηρία.

Εναλλακτική εφαρμογή: Κάποιες οικογένειες δημιουργούν ένα εργαστήριο με χειροποίητες κατασκευές που τις προσφέρουν προς πώληση στο bazaar, ενώ, κάποιες άλλες προετοιμάζουν γλυκίσματα και μπισκότα τα οποία διαθέτουν στο διάλειμμα ή στη λήξη των μαθημάτων σε προσιτές τιμές. Τα χρήματα που συγκεντρώνονται τα προσφέρουν σε κάποιον κοινωνικά ευεργετικό οργανισμό ειδικής μέριμνας και προστασίας.

Υιοθετώ ένα ίδρυμα

Περιγραφή:

Ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων προτείνει στο σχολείο να υιοθετήσει ένα κοινωνικά ευεργετικό/φιλανθρωπικό ίδρυμα π.χ. ένα ορφανοτροφείο, γηροκομείο, στέγη φιλοξενίας κλπ. Οι γονείς μαζί με τους μαθητές αναλαμβάνουν τον σχεδιασμό της όλης διαδικασίας, δηλαδή την επικοινωνία με το ίδρυμα, τη διαμόρφωση ενός πρωτοκόλλου συνεργασίας, τη δημοσιοποίηση και την επικοινωνία με τα μέσα και την εποπτεία όλων των ενεργειών που απαιτούνται: καταγραφή των υλικών και αναγκών που μπορεί να καλύψει ή στις οποίες μπορεί να συμβάλει το σχολείο (π.χ. ανάγκες σε τρόφιμα, αναλώσιμα κλπ.), επισκέψεις στους χώρους από τα μέλη της σχολικής

κοινότητας για εθελοντική προσφορά εργασίας, οργάνωση κοινών ψυχαγωγικών και άλλων εκδηλώσεων κ.ά. Την ευθύνη της όλης προσπάθειας έχει επιτροπή γονέων και κηδεμόνων σε συνεργασία με τα μαθητικά συμβούλια και τον σύλλογο διδασκόντων μέσω π.χ. μιας τριμελούς αντιπροσωπευτικής επιτροπής.

Χρονική διάρκεια: Προετοιμασία δύο εβδομάδων και λειτουργία καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Εναλλακτική εφαρμογή: Υιοθετείται ένα μικρό σχολείο σε μια δυσπρόσιτη περιοχή, απομακρυσμένο νησί κλπ. Στην περίπτωση αυτή θα αξιοποιηθούν τα ψηφιακά μέσα για κοινές δραστηριότητες και τα συμβατικά μέσα για την αποστολή υλικού, με στόχο τη διά ζώσης συνάντηση των δύο σχολείων για την ανταλλαγή και διάχυση των εμπειριών.

Υιοθετώ ένα άγαλμα, ένα μνημείο

Υλικά: επιστολές, μπογιές, πινέλα, γάντια, σακούλες σκουπιδιών, κάμερα

Περιγραφή:

Ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων σε συνεργασία με τις οικογένειες των μαθητών προτείνει στον σύλλογο διδασκόντων να υιοθετήσουν ως σχολική κοινότητα ένα άγαλμα ή ένα μνημείο. Οι εθελοντές-μέλη των οικογενειών αναλαμβάνουν τον σχεδιασμό της όλης διαδικασίας και την επικοινωνία με το υπουργείο πολιτισμού, τον δήμο και ενδεχομένως την αρχαιολογική υπηρεσία ή άλλες αρμόδιες υπηρεσίες και διαμορφώνουν ένα πρωτόκολλο συνεργασίας με τους φορείς, στο οποίο ορίζεται πώς και πού μπορούν οι εθελοντικές ομάδες του σχολείου να βοηθήσουν. Μπορούν π.χ. να αναλαμβάνουν εργασίες όπως καθαρισμός, οργάνωση καλλιτεχνικών δρώμενων για τη συγκέντρωση χρηματικού ποσού που θα διατεθεί για την αγορά υλικών συντήρησης και αποκατάστασης του περιβάλλοντος χώρου κλπ. Επικοινωνούν με επαγγελματικές ομάδες συντηρητών για να ζητήσουν υποστήριξη. Δημοσιοποιούν την υιοθεσία στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης. Σχεδιάζουν το πώς της υιοθεσίας και με την βοήθεια ειδικών το τι. Οργανώνουν επισκέψεις στον χώρο πλαισιωμένοι από μέλη της σχολικής κοινότητας. Την ευθύνη της όλης προσπάθειας έχει η επιτροπή εθελοντών γονέων σε συνεργασία με τα μαθητικά συμβούλια και τον σύλλογο διδασκόντων μέσω π.χ. μιας τριμελούς αντιπροσωπευτικής επιτροπής.

Χρονική διάρκεια: 2 μήνες για την προετοιμασία και υιοθεσία καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Παρέα στην τρίτη ηλικία

Περιγραφή:

Στο πλαίσιο ενός σχολικού περιπάτου, μιας εκπαιδευτικής επίσκεψης ή ενός project, προγράμματος κλπ. μπορούν να οργανωθούν επισκέψεις ομάδων μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων σε ανθρώπους τρίτης ηλικίας που είναι μόνοι και κατοικούν στην περιοχή/χωριό/νησί όπου βρίσκεται το σχολείο. Οι επισκέψεις αυτές έχουν σκοπό την παροχή συντροφιάς, αλλά και υλικών αγαθών ή υπηρεσιών που ενδεχομένως χρειάζονται, π.χ. φαγητό που θα έχει ετοιμαστεί από τους γονείς, αποκατάσταση μιας οικιακής βλάβης, εξυπηρέτηση για πληρωμή λογαριασμών κλπ. Οι επισκέψεις αυτές μπορούν επίσης να αποτελέσουν ευκαιρία για ουσιαστική διαγενεακή επικοινωνία και μάθηση, αφού μπορούν π.χ. οι μαθητές να «εκπαιδεύσουν» τους παπούδες και τις γιαγιάδες στην επικοινωνία με ηλεκτρονικά μέσα π.χ. με κινητά τηλέφωνα με τους δικούς τους ανθρώπους, αλλά και να τους δώσουν την ευκαιρία να αφηγηθούν ιστορίες, παραμύθια, παλιά έθιμα κλπ. που μπορούν να αποτελέσουν και υλικό μιας σχολικής έρευνας και εκδήλωσης.

Χρονική διάρκεια: Προετοιμασία δύο εβδομάδων

Εναλλακτική εφαρμογή: Οι ομάδες μπορεί στην πορεία να διευρυνθούν και με άλλους κατοίκους της γειτονιάς

Σχεδιάζοντας μια εκστρατεία προβολής/ενημέρωσης

Υλικά: αφίσες, προσκλήσεις, Η/Υ, βιντεοπροβολέας, ηχεία

Περιγραφή:

Ο εκπαιδευτικός καλεί τις οικογένειες να συζητήσουν για τη διοργάνωση μιας ενημερωτικής εκστρατείας για κοινωφελή σκοπό σε δημόσιο χώρο σε συνεργασία με σημαντικούς φορείς και οργανώσεις, π.χ. μιας καμπάνιας για την αιμοδοσία, τη δωρεά αιμοποικτικών κυττάρων κ.ά. Στόχος είναι να συγκεντρώνουν όσους περισσότερους μπορούν, να ευαισθητοποιήσουν, να ενημερώσουν και να γράψουν εθελοντές για την τράπεζα εθελοντών δοτών μυελού των οστών. Ο εκπαιδευτικός βοηθά στη δημιουργία ομάδων με εθελοντές για τα οργανωτικά θέματα της εκδήλωσης. Δυο οικογένειες μαζί μπορούν να συνεργαστούν για την προετοιμασία της αφίσας που θα ενημερώνει για την εκδήλωση. Άλλες ομάδες θα ετοιμάσουν τις προσκλήσεις, τα ενημερωτικά φυλλάδια και θα δημιουργήσουν σελιδοδείκτες μνημάτων για να μοιραστούν στο σχολείο και τη γειτονιά. Επίσης, θα ετοιμάσουν το κείμενο που θα δημοσιοποιηθεί σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στο blog του συλλόγου γονέων και του σχολείου και θα μαγνητοφωνήσουν ένα ηχητικό μήνυμα για το ραδιόφωνο και την εκδήλωση.

Δημιουργώντας εποπτικό υλικό για τα πρωτάκια

Υλικά: χαρτόνια, κόλλες, μαρκαδόροι, ψαλίδια, χαρτόνια κυματιστής/ανάγλυφης επιφάνειας, γυαλόχαρτο, αλουμινόχαρτο, ύφασμα, ψαλίδια, κ.α.

Περιγραφή:

Ο εκπαιδευτικός της α΄ τάξης καλεί τους γονείς ή/και άλλα ενήλικα μέλη της οικογένειας για ενημέρωση στο σχολείο. Τους εξηγεί πώς θα γίνεται το μάθημα στην τάξη και αναφέρει ενδεικτικές προσεγγίσεις για τη γλώσσα και τα μαθηματικά. Ενθαρρύνει τις οικογένειες να βοηθήσουν σε μια προσπάθεια για ποιοτική εκπαίδευση. Ο εκπαιδευτικός δημιουργεί την ευκαιρία στις οικογένειες να γνωριστούν καλύτερα και να οικοδομήσουν μεταξύ τους σχέσεις εμπιστοσύνης, ενδυναμώνοντας τη γονεϊκή κοινότητα της τάξης. Τους προτείνει να συμμετάσχουν εθελοντικά στη δημιουργία εποπτικού υλικού για την α΄ τάξη υπό την καθοδήγηση που θα προσφέρει ο ίδιος και άλλοι εθελοντές εκπαιδευτικοί του σχολείου. Μπορούν να συμμετέχουν και εθελοντές μαθητές της ε΄ τάξης, οι οποίοι θα έχουν «υιοθετήσει» 2-3 μέρες πριν ένα πρωτάκι. Δημιουργούνται ομάδες σχεδιασμού που συνεργάζονται για τη δημιουργία υλικού. Η δράση αποτελεί ένα βήμα για ουσιαστική και διαφορετικού τύπου γονεϊκή εμπλοκή. Το σχολείο παρέχει ένα θετικό κοινωνικό περιβάλλον για να συναντηθούν οι οικογένειες που θα δημιουργήσουν το υλικό.

Χρονική Διάρκεια: 6-8 ώρες

Εποπτικό υλικό, φτιαγμένο από γονείς: γράμματα από διαφορετικά υλικά (για ψηλάφηση)

Ώρα για δράση: Αναζητώντας λύσεις

Υλικά: Η/Υ, διαδραστικός πίνακας, βιντεοπροβολέας, ψηφιακός ή και έντυπος χάρτης της γύρω περιοχής, φύλλα Α4, διαφάνειες παρουσιάσεων και μαρκαδόροι

Περιγραφή:

Ο εκπαιδευτικός ζητά από τις οικογένειες να εντοπίσουν προβλήματα που παρατηρούν την ώρα της αποχώρησης γύρω από το σχολείο. Με τη χρήση του διαδραστικού πίνακα (εάν υπάρχει) ή προβολέα δεδομένων, προβάλλεται ο χάρτης της γύρω περιοχής. Οι συμμετέχοντες συνεργάζονται σε μικτές ομάδες 5-6 ατόμων, αναφέρουν προβλήματα που έχουν εντοπίσει, πρώτα στις μικρές ομάδες και μετά στην ολομέλεια. Κάθε ομάδα αποτυπώνει στον χάρτη σημεία εμπλοκής και αναφέρει μερικά ενδεικτικά σενάρια τα οποία θα συζητηθούν. Στη συνέχεια τα προβλήματα κατηγοριοποιούνται κάτω από μεγάλες επικεφαλίδες.

Ενδεικτικά σενάρια:

- Ένας αργός αναβάτης μπλοκάρει τον δρόμο με το ποδήλατο.
- Συμμαθητές περιμένουν τους γονείς για να αποχωρήσουν. Κάποιοι βρίσκονται στην απέναντι πλευρά ενός δρόμου με κίνηση ενώ είναι έτοιμοι να τρέξουν.
- Δυο μαθητές με κινητικά προβλήματα χρειάζεται να επιβιβαστούν σε ένα μικρό όχημα, αλλά ένα φορτηγό ξεφορτώνει εμπορεύματα μπροστά στην είσοδο/έξοδο του σχολείου.
- Ένας φίλος πασχίζει να ανεβεί στο σχολικό λεωφορείο κρατώντας μια βαριά σχολική τσάντα.

Ο εκπαιδευτικός προτρέπει τις ομάδες να επιλέξουν ένα σενάριο να το σχολιάσουν και στη συνέχεια να το διαπραγματευτούν προτείνοντας λύσεις και σχεδιάζοντας τη διεκδίκησή τους π.χ. σχολικός τροχονόμος, τοποθέτηση φαναριού, εθελοντική προσφορά των γονέων για διευθέτηση μεταφορών κλπ.

Χρονική διάρκεια: 5-8 ώρες για δραστηριότητες, 1-2 εβδομάδες για την πιλοτική εφαρμογή του σχεδίου

Εναλλακτική εφαρμογή: Στη συνάντηση μπορούν να συμμετέχουν και οι μαθητές

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Πώς μπορούν οι μη ασφαλείς και ανεύθυνες ενέργειες να οδηγήσουν σε μια σύγκρουση;
Πώς οι κατάλληλες, υπεύθυνες στάσεις οδηγούν σε λύσεις και βοηθούν στο να αποφεύγονται οι συγκρούσεις;

Πηγή: http://www.civicsandcitizenship.edu.au/cce/cce_active_citizenship_activity_1,22574.html

Σκουπιδομαζέματα - τα απομεινάρια μιας ημέρας

Υλικά: σκουπίδια, σπάγκος, μανταλάκια, γάντια μιας χρήσης, σακούλες σκουπιδιών, χαρτόνια, μαρκαδόροι, σελοτέιπ για αυτοσχέδιες αφίσες, κρεμαστή ζυγαριά χειρός με γάντζο

Περιγραφή:

Με πρωτοβουλία του σχολείου οργανώνεται ένα Σάββατο πρωί στη γειτονική πλατεία η δράση «σκουπιδομαζέματα», στην οποία καλούνται όλα τα μέλη των οικογενειών των μαθητών και συμμετέχουν όσο περισσότεροι εκπαιδευτικοί του σχολείου μπορούν.

Οι εκπαιδευτικοί έχουν ζητήσει από τους μαθητές να φέρουν τα σκουπίδια της προηγούμενης ημέρας από το σπίτι τους, ενώ οι ίδιοι έχουν φροντίσει να φέρουν τα σκουπίδια του σχολείου.

Αρχικά, ο εκπαιδευτικός δίνει κατευθυντήριες οδηγίες στους συμμετέχοντες για ζητήματα υγιεινής και ασφάλειας. Είναι προτεραιότητα να φορέσουν τα γάντια πριν αγγίξουν οποιαδήποτε απορρίμματα. Στη συνέχεια ζητάει από τα παιδιά να αντιληφθούν αν υπάρχουν στον χώρο ή στα σκουπίδια της αυλής αιχμηρά αντικείμενα και να ενημερώσουν άμεσα κάποιον ενήλικα. 3-4 ενήλικα μέλη οικογενειών αναλαμβάνουν να βοηθήσουν στον συντονισμό.

Το επόμενο βήμα είναι να εκθέσουν τα σκουπίδια με τρόπο που να γίνουν ορατά και να τραβήξουν την προσοχή όλων των περαστικών. Δένουν με έναν σπάγκο τους κορμούς δέντρων που απέχουν μεταξύ τους ή τις κολώνες, πινακίδες (ή όπου αλλού εξυπηρετεί) και κυριολεκτικά απλώνουν με μανταλάκια τα σκουπίδια.

Συγχρόνως μια ομάδα μαθητών έχει αναλάβει να τοποθετήσει στον χώρο αφίσες με μηνύματα που παροτρύνουν σε σωστές συμπεριφορές ως προς τη διαχείριση απορριμάτων (ή εναλλακτικά έχει δημιουργήσει μικρά πλακάτ). Οι αφίσες προετοιμάζονται στην τάξη τις προηγούμενες ημέρες. Στην εκδήλωση έχουν προσκληθεί μαθητές και εκπαιδευτικοί άλλων σχολείων, αλλά σε χρόνο τέτοιο, ώστε να έχουν προλάβει οι γονείς και τα παιδιά να δημιουργήσουν τη «σκουπιδομπουγάδα». Οι μαθητές των άλλων σχολείων φτάνουν στην πλατεία και αντικρίζουν μια εικαστική δημιουργία που ξαφνιάζει και σοκάρει. Το αλλόκοτο θέαμα μιας μπουγάδας σκουπιδιών είναι εν μέρει αποκρουστικό, αλλά εν τέλει προκλητικό, σε βαθμό που η πλειονότητα των μαθητών δεν μπορεί να αντισταθεί στον πειρασμό να αναρωτηθεί για τον στόχο της δράσης. Η συμμετοχή είναι πραγματικά απρόβλεπτη.

Μετά από μία ώρα οι μαθητές και οι οικογένειές τους ξεστίνουν την εγκατάσταση και αξιολογούν τη δράση. Κάνουν κύκλο και συζητούν, εκφράζουν συναισθήματα, σκέψεις και παρατηρήσεις για όσα προηγήθηκαν και αποφασίζουν να ξεκινήσουν να ανακυκλώνουν. Εάν υπάρχει χρόνος κάνουν μια άσκηση μετασχηματισμού, δημιουργώντας παιχνίδια και κουστούμια με ανακυκλώσιμα υλικά.

Χρονική διάρκεια: 3 ώρες

Κινηματογράφος στο σχολείο

Υλικά: Υπολογιστής, βιντεοπροβολέας, ηχεία

Περιγραφή:

Μέλη των οικογενειών των μαθητών με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον κινηματογράφο, μπορούν να δημιουργήσουν μια κινηματογραφική ομάδα στο πλαίσιο του σχολείου, σε συνεργασία με ενδιαφερόμενους μαθητές και εκπαιδευτικούς. Η ομάδα μπορεί να διοργανώνει κινηματογραφικές προβολές, σε δεκαπενθήμερη βάση είτε στον χώρο του σχολείου είτε έξω από αυτόν, εφόσον υπάρχει διαθέσιμος ή προσφερόμενος από κάποιον γονέα χώρος. Οι κινηματογραφικές βραδιές μπορούν να περιλαμβάνουν συζήτηση μετά την προβολή και να αποτελούν ευκαιρία (μέσω της επιλογής της θεματολογίας των ταινιών) για προσέγγιση θεμάτων, όπως οι σχέσεις στην οικογένεια, το επιθυμητό σχολείο κ.ά. Παράλληλα μπορούν να προβληθούν ταινίες συναφείς με τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη, όπως αυτές που προτείνονται στο τεύχος 2 του «Νοιάζομαι και Δρω» (σελ. 134).

Χρονική διάρκεια: Προετοιμασία δύο εβδομάδων και λειτουργία καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Εναλλακτική εφαρμογή: Οι ομάδες στην πορεία μπορεί να εμπλουτιστούν και με κατοίκους της γειτονιάς ή (στην περίπτωση των επαγγελματικών λυκείων) με εθελοντές μαθητές σχετικών ειδικοτήτων.

Η εβδομάδα μας!

Υλικά: Υπολογιστές, έγγραφα/αποφάσεις του σχολείου, τοπικές εφημερίδες και άλλο πληροφοριακό υλικό (φυλλάδια, αφίσες κλπ.), κάθε είδους υλικό από τις δράσεις του σχολείου

Περιγραφή:

Κατά τη διάρκεια της θεσμοθετημένης ημέρας και κατ' επέκταση εβδομάδας του εθελοντισμού, είναι πολύ σημαντική η ενεργός συμμετοχή των μελών της οικογένειας τόσο στην οργάνωση όσο και στην υλοποίησή της. Οι γονείς και τα μέλη της οικογένειας συμμετέχουν με ιδέες και προσφορά υλικών και εργασίας στην οργάνωση της εβδομάδας, ώστε να είναι αυτή όσο γίνεται πιο ενδιαφέρουσα και αντιπροσωπευτική των δράσεων του σχολείου. Στόχος της εβδομάδας είναι να εισηγηθούμε τον εθελοντισμό και να βιώσουν όσο το δυνατό περισσότερα άτομα κάθε ηλικίας την εμπειρία του εθελοντισμού μέσω δράσεων, στις οποίες θα επιλέξουν να ενταχθούν με αφορμή την εβδομάδα εθελοντισμού. Το σχολείο οργανώνει εθελοντικές βιωματικές δράσεις (π.χ. εξωραϊσμός πλατείας, χάραξη πολιτιστικού μονοπατιού στην περιοχή, επίσκεψη σε κέντρο φροντίδας ηλικιωμένων κ.ά.) και προσκαλεί άλλα σχολεία και την ευρύτερη κοινότητα να λάβουν μέρος. Οι γονείς αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο τόσο στη διοργάνωση δράσεων όσο και στην προσέλκυση συμμετεχόντων και γενικά στη διάχυση και προβολή των αξιών του εθελοντισμού μέσω της εθελοντικής δραστηριότητας του σχολείου. Μπορούν να έχουν ένα δικό τους «περίπτερο» ή χώρο προβολής, όπου θα προβάλλουν και θα συζητούν τις εμπειρίες από τη συμμετοχή τους, αναδεικνύοντας ιδιαίτερα την επίδραση της όλης διαδικασίας στη σχέση με τα παιδιά τους και με την οικογένεια συνολικά. Στον χώρο αυτό μπορούν να υπάρχουν και να προβάλλονται video, φωτογραφίες, να αναρτώνται κείμενα και να οργανώνονται συζητήσεις βασισμένες σε προσωπικές αφηγήσεις και καλές πρακτικές.

Χρονική διάρκεια: Εβδομάδα του εθελοντισμού και οι ημέρες που προετοιμασίας που προηγούνται

Εναλλακτική εφαρμογή: «Περίπτερο» των μαθητών με θέμα: «Η οικογένεια μου ως εθελοντές: μια άλλη σχέση».

Γονείς και μαθητές σε ομάδα υποδοχής

Υλικά: εισιτήρια Μ.Μ.Μ., φωτογραφική μηχανή

Περιγραφή:

Δημιουργείται στο σχολείο ομάδα εθελοντών γονέων, μαθητών και άλλων συγγενών τους για την υποδοχή μαθητών και των οικογενειών τους που έρχονται από άλλο σχολείο, άλλη πόλη, άλλη χώρα. Η πρωτοβουλία βρίσκει τη μέγιστη αποστολή της στα παιδιά του πολέμου, τα προσφυγόπουλα ή στα παιδιά που ακολουθούν την τύχη της οικογένειάς τους και μεταναστεύουν, στα παιδιά με εκπαιδευτικές ανάγκες και δυσκολίες ένταξης (με ευαισθησία στα προσωπικά δεδομένα). Με πρωτοβουλία του σχολείου και της εθελοντικής ομάδας υποδοχής οργανώνονται συναντήσεις ενημέρωσης, π.χ. για την περίπτωση των προσφύγων πολέμου από τη Συρία ή από αλλού, αρχικά για να υποδεχτούν την οικογένεια και να την συνδέσουν με έναν διερμηνέα που συνεργάζεται με το σχολείο και στη συνέχεια για να ενημερώσουν την νεοφερμένη οικογένεια για το πώς λειτουργεί το σχολείο και τι χρειάζεται να γνωρίζουν στη νέα χώρα. Τους ξεναγούν στη γειτονιά για να τους δείξουν υπηρεσίες που μπορεί να χρειαστούν (γιατροί, δήμος, ΚΕΠ, κ.ά.). Οργανώνουν ένα απόγευμα διαδρομές πολιτισμού για να δείξουν στην οικογένεια μνημεία και χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και τοπικούς χώρους ψυχαγωγίας, άθλησης κλπ.

Χρονική διάρκεια: 2 ώρες

Η μουσική ενώνει: μαθητές του μουσικού γυμνασίου Ιλίου υποδέχονται πρόσφυγες από τη Συρία και το Αφγανιστάν στο σχολείο τους.

Δράσεις Δικτύωσης, Διάχυσης και Απολογισμού

Τοπικό δίκτυο εθελοντών

Υλικά: Υπολογιστές, έγγραφα/αποφάσεις του σχολείου, τοπικές εφημερίδες και άλλο πληροφοριακό υλικό (φυλλάδια, αφίσες κλπ.)

Περιγραφή:

Το σχολείο των εθελοντών πρέπει να γνωρίζει σε τοπικό επίπεδο οργανισμούς, ιδρύματα, φορείς και φυσικά πρόσωπα που είναι αποδέκτες εθελοντικών δράσεων ή οργανώνουν οι ίδιοι εθελοντικές δράσεις. Η δικτύωσή τους με πρωτοβουλία του σχολείου δημιουργεί νέα δυναμική στο κίνημα του εθελοντισμού. Ο εκπαιδευτικός μαζί με τα μέλη της οικογένειας και με βάση τον κατάλογο που έχουν από την αρχή της χρονιάς διαμορφώσει, οργανώνουν μια συνάντηση στην οποία προσκαλούνται όλες οι τοπικές εθελοντικές οργανώσεις, Μ.Κ.Ο. κλπ. με στόχο την αλληλογνωριμία και την ενδεχόμενη δικτύωσή τους. Στη συνάντηση ο κάθε φορέας αναφέρεται στους στόχους του και στον προγραμματισμό της χρονιάς και αναζητούνται και καταγράφονται κοινές επιδιώξεις και προσανατολισμοί, ώστε να διαμορφωθούν ευκαιρίες κοινών δράσεων. Στο τέλος διαμορφώνεται ένα πρωτόκολλο συνεργασίας με βασικούς άξονες στόχων και δράσεων. Οι συναντήσεις των φορέων-μελών του δικτύου επαναλαμβάνονται σε τακτά διαστήματα.

Χρονική διάρκεια: καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Εναλλακτική εφαρμογή: Το δίκτυο μπορεί αρχικά να είναι περιορισμένο και να αφορά π.χ. μόνο μια ομάδα σχολείων σε ένα μικρό νησί, ως ξεκίνημα της δικτύωσης και των συνεργασιών.

Το ημερολόγιό μας

Υλικά: Υπολογιστές, έγγραφα/αποφάσεις του σχολείου τοπικές, εφημερίδες και άλλο πληροφοριακό υλικό (φυλλάδια, αφίσες κλπ.)

Περιγραφή:

Είναι σημαντικό οι γονείς να τηρούν ημερολόγιο δράσεων, ηλεκτρονικό και δημόσια αναρτημένο, όπου θα καταγράφονται οι υλοποιημένες και επικείμενες δράσεις, καθώς και οι διαθέσιμες προσφορές εθελοντών (π.χ. εκμάθηση Η/Υ, κατασκευές, κηπουρική, χορός, γλώσσες, ανταλλακτικό παζάρι κλπ.). Το ημερολόγιο μπορεί να έχει τη μορφή blog ή προφίλ fb ή ό,τι άλλο είναι εύχρηστο για τους συμμετέχοντες. Για τη συντήρησή του πρέπει να οριστεί ένας υπεύθυνος διαχειριστής με δύο αντικαταστάτες, καθώς και μια μικρή ομάδα που θα το συντηρεί. Ακόμα καλύτερα η δημιουργία και διατήρηση του ηλεκτρονικού ημερολογίου μπορεί να γίνει με την υποστήριξη (τεχνική και επικοινωνιακή) των μαθητών.

Χρονική διάρκεια: καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Μια αφίσα / πρόσκληση για το σχολείο

29ο νηπιαγωγείο Σερρών

Υλικά: Χαρτί Α3, χρώματα, μαρκαδόροι, υπολογιστές

Περιγραφή:

Ο εκπαιδευτικός ενημερώνει ότι το σχολείο ή η τάξη του θα πραγματοποιήσουν μια εκδήλωση/ δράση κλπ. και χρειάζεται κάποιος να αναλάβουν τη δημιουργία μιας αφίσας. Οι γονείς χωρίζονται σε ομάδες για την καταγραφή ιδεών σε σχέση με το περιεχόμενο και τη διαμόρφωση της αφίσας. Οι αφίσες σχεδιάζονται στο χαρτί εικονικά για κάθε ομάδα και εκτίθενται. Η κάθε αφίσα δημιουργείται στο εργαστήριο πληροφορικής από κάθε ομάδα με τη βοήθεια του διαδικτυακού λογισμικού Glogster (<http://edu.glogster.com>) ή άλλου παρόμοιου. Όλες αναρτώνται στην τάξη ή στον διάδρομο του σχολείου και οι μαθητές, εκπαιδευτικοί και γονείς ψηφίζουν για την καλύτερη.

Χρονική διάρκεια: περίπου 1 ώρα

Εναλλακτική εφαρμογή: Μπορεί η δραστηριότητα να περιοριστεί μόνο στην κατασκευή σε χαρτί και η ψηφιακή αφίσα να γίνει από τους μαθητές.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

Τι νομίζετε ότι πρέπει να προβάλλεται σε μια αφίσα;

Με ποιον τρόπο η αφίσα θα αποτελέσει μέσο προσέλκυσης και άλλων συμμετεχόντων στην υλοποίηση της εκδήλωσης/δράσης κλπ.;

Πηγή: Τεύχος 2 της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω», σελ. 40

Διάχυση του προγράμματος

Υλικά: Υπολογιστές, έγγραφα/αποφάσεις του σχολείου, τοπικές εφημερίδες και άλλο πληροφοριακό υλικό (φυλλάδια, αφίσες κλπ.)

Περιγραφή:

Οι γονείς και τα μέλη των οικογενειών φροντίζουν για την επικοινωνιακή διάχυση του προγράμματος (οι οικογένειες των μαθητών είναι και αυτές τηλεθεατές, ραδιοφωνικοί ακροατές και χρήστες του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης). Επίσης, ενθαρρύνονται να αρθρογραφήσουν στα τοπικά έντυπα, να κάνουν αναρτήσεις στα κοινωνικά δίκτυα, να δημιουργήσουν ή να γίνουν μέλη ηλεκτρονικών κοινοτήτων επικοινωνίας των οικογενειών για ενημέρωση και παρακίνηση, να κάνουν ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές παρεμβάσεις όπου υπάρχει πρόσβαση κ.ά. Στη διάρκεια των συναντήσεων των γονέων διαμορφώνονται δοκιμαστικά και συζητούνται τέτοια κείμενα και υλικά, αναπτύσσοντας και αξιοποιώντας παράλληλα και τις επικοινωνιακές και γλωσσικές ικανότητες των συμμετεχόντων. Σημαντικό ρόλο μπορούν να παίξουν εδώ τα νεαρότερα μέλη των οικογενειών καθώς η ενασχόλησή τους με τα κοινωνικά δίκτυα αυξάνει τις πιθανότητες για μια πιο σύγχρονη και αποτελεσματική καμπάνια διάχυσης.

Χρονική διάρκεια: καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς

Απολογισμός μαζί με την οικογένεια

Υλικά: Υπολογιστές, έγγραφα/αποφάσεις του σχολείου, τοπικές εφημερίδες και άλλο πληροφοριακό υλικό (φυλλάδια, αφίσες κλπ.) από τις δράσεις που πραγματοποιήθηκαν και το οποίο θα αποτελέσει το υλικό για την προετοιμασία της απολογιστικής εκδήλωσης

Περιγραφή:

Στην ετήσια απολογιστική εκδήλωση το σχολείο παρουσιάζει στις οικογένειες των μαθητών το αποτέλεσμα των δράσεών του και τα εμπόδια που συνάντησε κατά την πραγματοποίησή τους. Στην παρουσίαση λαμβάνουν μέρος και οι γονείς ή άλλοι συγγενείς που έχουν ήδη δραστηριοποιηθεί στο πρόγραμμα, είναι όμως σημαντικό να αποτελέσει αυτή η εκδήλωση την ευκαιρία για προσέλκυση και άλλων μελών των οικογενειών των μαθητών στις δράσεις

του προγράμματος. Θα ήταν καλό να έχει ήδη ετοιμαστεί ένα ειδικό φυλλάδιο, το οποίο θα απευθύνεται από τους γονείς που δραστηριοποιούνται στους υπόλοιπους και μέσω του οποίου θα γίνεται ενημέρωση και πρόσκληση συμμετοχής. Επίσης, η διοργάνωση μικρών εκδηλώσεων κατά την ημέρα εκείνη (μικρές ομάδες συζήτησης για καλές εμπειρίες, προβολή υλικού από τις δράσεις, όπως περιγράφεται στην «Εβδομάδα Εθελοντισμού») θα διευκόλυne τον στόχο της προσέλκυσης.

Χρονική διάρκεια: Μία εβδομάδα για την προετοιμασία και μία ημέρα για την υλοποίηση.

Η συμβουλή προς τους γονείς και κηδεμόνες για τη διαμόρφωση των μαθητών ως ενεργών πολιτών

Η εμπειρία από την υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος «Νοιάζομαι και Δρω» έχει δείξει ότι οι ιδέες των μαθητών και των εκπαιδευτικών τους για εθελοντικές βιωματικές δράσεις προς όφελος του συνανθρώπου, των ζώων, του περιβάλλοντος, της κοινότητας κ.λπ. είναι ανεξάντλητες. Σε όλες ανεξαιρέτως τις κοινωνικές δράσεις μπορούν να συμβάλλουν ενεργά τα μέλη της οικογένειας των μαθητών, είτε προσφέροντας «στην πρώτη γραμμή» είτε υποστηρίζοντας «στο παρασκήνιο». Κάθε άτομο έχει τις δικές του ικανότητες, τα δικά του ταλέντα και τις κλίσεις του, τις γνώσεις και τις εμπειρίες του, οι οποίες το καθιστούν έναν μοναδικό και ξεχωριστό πόρο για τη σχολική κοινότητα. Υπάρχει, επομένως χώρος για όλους στις εθελοντικές δράσεις που οργανώνει το σχολείο.

Με δεδομένο ότι τα ποσοστά εθελοντικής κοινωνικής δράσης στη χώρα μας είναι ιδιαίτερα χαμηλά σε σύγκριση με άλλες χώρες, είναι πολύ πιθανό οι οικογένειες των μαθητών να μην έχουν προηγούμενη εμπειρία εθελοντικής δράσης. Αυτό σημαίνει ότι είναι πιο εύκολο να γνωρίσουν τον εθελοντισμό μέσω του σχολείου, παρά να αναλάβουν οι ίδιοι εξ αρχής κάποια πρωτοβουλία. Για τον λόγο αυτό είναι πολύ σημαντικό το σχολείο να ενημερώσει την οικογένεια και να την προσκαλέσει να ενταχθεί ενεργά στο «Νοιάζομαι και Δρω».

Όπως προαναφέρθηκε, ο εθελοντισμός δεν μπορεί και δεν πρέπει να αποτελεί αποκλειστικά υπόθεση του σχολείου, αλλά πρέπει να καλλιεργείται παράλληλα στο σπίτι. Ακόμη και αν οι γονείς δεν πεισθούν, ώστε να συμμετάσχουν ενεργά στις εθελοντικές δράσεις του σχολείου, είναι σημαντικό να αναγνωρίζουν την αξία τους, να επαινούν τα παιδιά για την κοινωνική τους δράση, να συζητούν σχετικά με τις ανάγκες στο περιβάλλον τους και το πώς θα μπορούσαν ως πολίτες και ως οικογένεια να αναλάβουν δράση για τη βελτίωση καταστάσεων.

Ο εκπαιδευτικός οφείλει παράλληλα να επισημαίνει στους γονείς ότι είναι καλό να υιοθετούν στάσεις και συμπεριφορές που καλλιεργούν την υπεύθυνη και ενεργό συμμετοχή του παιδιού μέσα στο σπίτι, ώστε στη συνέχεια το παιδί να αντιληφθεί αντίστοιχα τον εαυτό του ως υπεύθυνο και ενεργό μέλος της κοινωνίας. Στο τεύχος 5 του «Νοιάζομαι και Δρω», το οποίο αποτελεί έναν Οδηγό για την οικογένεια, στην ενότητα «Δράσεις κοινής ευθύνης μέσα στην οικογένεια» περιλαμβάνονται προτάσεις για τη διαμόρφωση των παιδιών ως ενεργών μελών της οικογένειας. Παράλληλα, στην ενότητα «Δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης προς την κοινότητα» προτείνονται δράσεις που μπορεί να αναπτύξει η οικογένεια, μόνη ή με τον κοινωνικό της περίγυρο, στον ελεύθερο χρόνο της. Πολλές από αυτές τις δράσεις συμπίπτουν με δράσεις που αναπτύσσουν οι μαθητές με τους εκπαιδευτικούς τους, αφού είναι φυσικό να μπορεί κανείς να δρα εθελοντικά σε ποικίλα πλαίσια (σχολείο, οικογένεια, κοινότητα, εργασία κ.ά.). Συνολικά, το τεύχος 4 μπορεί να χρησιμοποιείται από τον εκπαιδευτικό σε συνδυασμό και με το τεύχος 5. Τα δύο αυτά τεύχη είναι διακριτά ως προς τους αποδέκτες τους (εκπαιδευτικοί και οικογένεια αντίστοιχα), ωστόσο κατά ένα μέρος τους συμπίπτουν, αφού περιλαμβάνουν πληροφορίες για τη σκοπιμότητα και την αξία της συνεργασίας της οικογένειας με το σχολείο, αλλά και τον ρόλο που η οικογένεια μπορεί και πρέπει να αναλαμβάνει στη μάθηση και ανάπτυξη του παιδιού.

Η χώρα μας δεν διαθέτει σταθερό, ολοκληρωμένο και εκτεταμένο μηχανισμό ενημέρωσης και επιμόρφωσης των γονέων σε θέματα εκπαίδευσης των παιδιών τους, με αποτέλεσμα οι γονείς συχνά είτε να νιώθουν αβοήθητοι είτε να μην αισθάνονται ότι υπάρχει ανάγκη για συμβουλευτική υποστήριξη. Στην προσπάθεια να καλλιεργήσουμε αυριανούς πολίτες που θα νοιάζονται και θα δρουν είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υποστηρίξουμε και να ενημερώσουμε την οικογένεια, ώστε να συμπράξει μαζί μας για έναν καλύτερο κόσμο. Στην κατεύθυνση αυτή κρίνεται χρήσιμη η πρόταση προς τους γονείς / κηδεμόνες και τα άλλα ενήλικα μέλη της οικογένειας, να αξιοποιήσουν τον Οδηγό για τη οικογένεια (τεύχος 5) όχι ως εγχειρίδιο που «διαβάζεται» και εφαρμόζεται γραμμικά, αλλά ως έναν σύμμαχο που μπορούν να αξιοποιούν ευέλικτα και τμηματικά προς όφελος της οικογένειάς τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Active Citizenship: Activity 1. (n.d.). *Education Services Australia*. Retrieved March 6, 2018 from http://www.civicsandcitizenship.edu.au/cce/cce_active_citizenship_activity_1,22574.html

Antonopoulou, K., Koutrouba, K. & Babalis, T. (2011). *Parental involvement in secondary education schools: the views of parents in Greece*. *Educational Studies*, 37(3), 333-344.

Benefits and barriers to family involvement in education. (2014). Project Appleseed. The National Campaign for Public School Improvement. Retrieved June 2, 2018 from <https://www.projectappleseed.org/barriers>

Brown J. & Isaacs D. (2005). *The World Café: Shaping Our Futures through Conversations that Matter*
<http://www.theworldcafe.com/world-cafe-book/>

Bryk, A. S., Sebring, P. B., Allensworth, E., Easton, J. Q. & Luppescu, S. (2010). *Organizing schools for improvement: Lessons from Chicago*. University of Chicago Press.

Caplan, J. G. (2000). *Building strong family-school partnerships to support high student achievement*. Educational Research Service.

Collaborating for Success Parent Engagement Toolkit. (2011). The Parent Engagement Committee, Michigan Department of Education. Retrieved July 12, 2018 from https://www.michigan.gov/documents/mde/4a_Final_Toolkit_without_bookmarks_370151_7.pdf

- Continuity and transitions in learner development.* (2017). European Commission, Directorate-General Education. Youth, Sport and Culture Schools and multilingualism. Retrieved May 11, 2018 from https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/2018-wgs3-learner-development_en.pdf
- Corrigan, T., Mcnamara, G. & O'Hara, J. (2013). *Intergenerational Learning: A Valuable Learning Experience for Higher Education Students.* Eurasian journal of educational research, 52, 117-136.
- Coull, Y. (2011). *Users Guide to Intergenerational Learning.* Scottish Centre for Intergenerational Practice.
- Covey, S. (2005). *Οι 7 Συνήθειες των εξαιρετικά αποτελεσματικών εφήβων.* μτφρ. Γ. Φαλδαμής. Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Dumclaus, R., Peeters, J., Hayes, N., Van Landeghem, G., Siarova, H., Peciukonyte, L. & Hulpia, H. (2014). *Study on the effective use of early childhood education and care in preventing early school leaving.* European Commission, Directorate-General for Education and Culture.
- Epstein, J. (1995). *School-family-community partnerships: Caring for the children we share.* Phi Delta Kappan, 76(9), 701-712.
- Fantuzzo, J., Tighe, E. & Childs, S. (2000). *Family Involvement Questionnaire: A multivariate assessment of family participation in early childhood education.* Journal of educational Research, 80 (60), 330-337.
- Ferguson, D. (2004). *Did You Know About the Difference Between Parental Involvement and Family/Community Linkages?* National Institute for Urban School Improvement. Retrieved April 13, 2018 from http://www.niusileadscape.org/docs/FINAL_PRODUCTS/LearningCarousel/aboutinvolvement&linkages.pdf
- Goodall, J. & Montgomery, C. (2014). *Parental involvement to parental engagement: a continuum.* Educational Review, 66(4), 399-410.
- Harris, A. & Goodall, J. (2008). *Do parents know they matter? Engaging all parents in learning.* Educational research, 50(3), 277-289.
- Henderson, A. T. & Mapp, K. L. (2002). *A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement.* Annual Synthesis, 2002.
- Hill, N. E. & Tyson, D. F. (2009). *Parental involvement in middle school: a meta-analytic assessment of the strategies that promote achievement.* Developmental psychology, 45(3), 740-763.

- How parental involvement benefits the entire educational process.* (2015, May 27). Learning Liftoff. Retrieved August 6, 2018 from <https://www.learningliftoff.com/how-parental-involvement-benefits-the-entire-educational-process>
- Jeynes, W. H. (2005). *A meta-analysis of the relation of parental involvement to urban elementary school student academic achievement.* *Urban education*, 40(3), 237-269.
- Kalkhurst, D. K. (2018) *Intergenerational Engagement: Understanding the Five Generations in Today's Economy.*
- Key findings from the European Commission in-depth country focus workshop on Parental Involvement.* (2015, January 13-16). European Commission. Retrieved July 17, 2018 from http://ec.europa.eu/assets/eac/education/experts-groups/2014-2015/school/france-parental-involvement_en.pdf
- Lander, J. (2017). *Don't teach alone.* Usable Knowledge. Harvard Graduate School of Education, Retrieved June 15, 2018 from <https://www.gse.harvard.edu/news/uk/17/08/dont-teach-alone>
<https://www.gse.harvard.edu/news/uk/17/08/dont-teach-alone>
- Lee, A., Bowker, S., de Ruiter, S. & Nethe, A. (2010). *HEPS Training Resource: information and activities to support the introduction of a whole school approach to healthy eating and physical activity in schools.* NIGZ, Woerden, The Netherlands.
- Mapp, K. L., Carver, I. & Lander, J. (2017). *Powerful Partnerships: A Teacher's Guide to Engaging Families for Student Success.* Scholastic.
- Moving from vision to action: a guide for planning community change.* (2002, June).
- Parental involvement.* (2016). School Education Gateway, European Toolkit for Schools. Retrieved September 6, 2018 from <https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/resources/toolkitsforschools/area.cfm?a=4>
- Parental Involvement and Family Support.* Policy Themes. NESET II. Retrieved August 2, 2018 from <http://nesetweb.eu/en/policy-themes/parental-involvement-and-family-support>
- Parental involvement in schools, Indicators of child and youth well-being.* (2013, September). Child Trends. Retrieved March 6, 2018 from <https://www.childtrends.org/indicators/parental-involvement-in-schools>
- Park, S. & Holloway, S. D. (2017). *The effects of school-based parental involvement on academic achievement at the child and elementary school level: A longitudinal study.* *The Journal of Educational Research*, 110(1), 1-16.

- Pomerantz, E. M., Moorman, E. A. & Litwack, S. D. (2007). *The how, whom, and why of parents' involvement in children's academic lives: More is not always better*. Review of educational research, 77(3), 373-410.
- Poulou, M. & Matsagouras, E. (2007). *School-family relations: Greek parents' perceptions of parental involvement*. International Journal about Parents in Education, 1(0), 83-89.
- Quaranta, M. & Dotti Sani, G. M. (2016). *The relationship between the civic engagement of parents and children: a cross-national analysis of 18 European countries*. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 45(6), 1091-1112.
- Rentzou, K. & Ekine, A. (2017). *Parental engagement strategies in Greek and Nigerian preschool settings: cross-country comparison*. International Journal of Early Years Education, 25(1), 30-50.
- Sakellariou, M. & Rentzou, K. (2007). *Types of parental involvement in Greek preschool settings a case study*. International Journal of Learning, 14.
- Sebastian, J., Moon, J. M. & Cunningham, M. (2017). *The relationship of school-based parental involvement with student achievement: a comparison of principal and parent survey reports from PISA 2012*. Educational Studies, 43(2), 123-146.
- Sheldon, S.B. & Hutchins, D. (2014). *Year 1 Outcomes of the Flamboyant Foundation Initiative*, Center on School, Family and Community Partnerships.
- Sheldon, S. B. & Jung, S. B. (2015). *The Family Engagement Partnership: Student Outcome Evaluation*. Johns Hopkins University, Center on School, Family, and Community Partnerships.
- Sime, D. & Sheridan, M. (2014). *'You want the best for your kids': improving educational outcomes for children living in poverty through parental engagement*. Educational Research, 56(3), 327-342.
- Thenard J. (2014). *"Jeux, sports et citoyenneté", Bibliothèque des expérimentations pédagogiques*
- The World Café Community Foundation (2015). *Συνοπτικός Οδηγός Αναφοράς για τη φιλοξενία ενός World Café*, μπφρ. Αλέξανδρος Πανταζίδης
link: www.theworldcafe.com
- Thigpen, D., Freedberg, L. & Frey, S. (2014). *The power of parents: Research underscores the impact of parent involvement in schools*. EdSource and New America Media.
- Ule, M., Živoder, A. & du Bois-Reymond, M. (2015). *'Simply the best for my children': patterns of parental involvement in education*. International Journal of Qualitative Studies in Education, 28(3), 329-348.

Walsh, B. (2015). *Parent – Teacher Partnership*. Usable Knowledge, Harvard Graduate School of Education. Retrieved March 7, 2018 from <https://www.gse.harvard.edu/news/uk/15/10/parent-teacher-partnership>

What is parental involvement?. (2018, March 5). Education Scotland, National Improvement Hub.

White, E. S. & Mistry, R. S. (2016). *Parent civic beliefs, civic participation, socialization practices, and child civic engagement*. Applied Developmental Science, 20(1), 44-60.

Zill, N. & Nord, C. W. (1994). *Running in Place: How American Families are Faring in a Changing Economy and an Individualistic Society*. Child Trends, Inc., 4301 Connecticut Avenue, Suite 100, Washington, DC 20008.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Ανθοπούλου, Σ.-Σ. (1999) *Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού*. Στο Αθανασούλα Α., Ρέππα, Σ., Ανθοπούλου, Σ., Κατσουλάκης Σ. & Μαυρογιώργος Γ. 2002. *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων: Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού Τόμος Β΄*. κεφ. 2. : σσ. 17-92. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Γεωργοπούλου, Ε., (2014, 5 Σεπτεμβρίου). *Εμπλοκή γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία*. Ερανιστής.

Γκόβας Ν., (2003). *Για ένα δημιουργικό νεανικό θέατρο: παιχνίδια, ασκήσεις, τεχνικές*. Αθήνα, Μεταίχμιο

Ζηλιασκοπούλου, Δ. (2014), *Συνεργασία σχολείου-οικογένειας: πρακτικές ενίσχυσης της επικοινωνίας και αντιμετώπισης των δυσκολιών*. Στο Κατσαρού, Ε. &

Λιακοπούλου, Μ. *Θέματα διδασκαλίας και αγωγής στο πολυπολιτισμικό σχολείο: επιμορφωτικό υλικό*, 491-510. Θεσσαλονίκη: Υ.ΠΑΙ.Θ.

Κοντογιάννη, Δ. & Οικονομίδης, Β. (2014). *Η γονική εμπλοκή των αλλοδαπών υπό την οπτική των νηπιαγωγών*. Έρευνα στην Εκπαίδευση, 2, 117-144.

Λεμονίδης, Χ., Μαρκαδάς, Σ., & Τσακίριδου, Ε. (2017). *Ένα μοντέλο για τον προσδιορισμό της γονεϊκής εμπλοκής των Ελλήνων γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους στα Μαθηματικά*. Έρευνα στη Διδακτική των Μαθηματικών, (6), 61-80.

- Μασούρου, Β. (2013). *Η γονεϊκή εμπλοκή ως βασικός παράγοντας διαμόρφωσης της σχολικής αποτελεσματικότητας σε σχολεία ενιαίου αναμορφωμένου εκπαιδευτικού προγράμματος*. (Διδακτορική Διατριβή). Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Μπόνια, Α., Μπρούζος, Α. & Κοσσυβάκη, Φ. (2008). *Αντιλήψεις και στάση των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τους παράγοντες που δυσχεραίνουν τη γονεϊκή εμπλοκή στο σχολείο*. Επιστημονική Επετηρίδα της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδος, 6, 69- 95.
- Μπρούζος, Α. (2009). *Ο εκπαιδευτικός ως λειτουργός συμβουλευτικής: Μια ανθρωπιστική θεώρηση της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μείζον πρόγραμμα επιμόρφωσης, Επιμορφωτικό Υλικό, (2012), τόμος Δ, *Θέματα αξιοποίησης της ομάδας στη σχολική τάξη*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σελ. 14-25, Ανακτήθηκε στις 23 Ιουλίου, 2018, από http://www.epimorfosi.edu.gr/images/stories/ebook-epimorfotes/sxeseis/sxeseis_sxolikh_taxh.pdf
- Ναούμ, Έ. (2014). *Συνεργασία σχολείου-οικογένειας στο πλαίσιο του αειφόρου σχολείου: μια έρευνα δράσης σε νηπιαγωγείο*. (Διδακτορική Διατριβή). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), Σχολή Κοινωνικών Επιστημών. Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία.
- Πνευματικός, Δ., Παπακανάκης, Π. & Γάκη, Ε. (2008). *Γονεϊκή εμπλοκή στην εκπαίδευση των παιδιών. Διερεύνηση των πεποιθήσεων των γονέων*. Hellenic Journal of Psychology, 6, 193-217.
- Σταυρίδου, Κ. (2015). *Γονεϊκή εμπλοκή στη σχολική επίδοση και στην κοινωνική προσαρμογή του παιδιού και ο ρόλος του πατέρα*. (Μεταπτυχιακή εργασία). Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Στύλα, Δ. & Μιχαλοπούλου, Κ. (2016). *Η εμπλοκή των σύγχρονων Ελληνίδων μητέρων στη σχολική εκπαίδευση των παιδιών τους*. Παιδαγωγική επιθεώρηση, 61. 119-132.
- Φθενάκης, Β., Schmitt, A., Bergner, M., Daut, M., Eitel, A., Meske, M., Mierau, S. & Sandow, M. N. (2016). *Η οικογένεια ως χώρος μάθησης, Προς μια παιδαγωγική συνεργασία από τα πρώτα βήματα του παιδιού*, Εκδόσεις Πατάκη.

ΝΟΙΑΖΟΜΑΙ ΚΑΙ ΔΡΩ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ – ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ – ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

- Τεύχος 1: Οδηγός για τον εκπαιδευτικό
Τεύχος 2: Δραστηριότητες – Ασκήσεις – Τεχνικές για τον εκπαιδευτικό
Τεύχος 3: Βιβλίο για τον μαθητή
Τεύχος 4: Νοιάζομαι και δρω με την Οικογένεια - Οδηγός για τον εκπαιδευτικό
Τεύχος 5: Νοιάζομαι και δρω - Οδηγός για την οικογένεια

noiazomaikaidrw.gr

DESMOS
NON PROFIT FOUNDATION
Inspiring Giving

Ίδρυμα Λαμπράκη

ΙΑΝ/SNF
ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS
FOUNDATION

ΑΥΕ ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ
ΥΠΕ ΙΔΡΥΜΑ
ΛΦ Α.Κ.ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ

ΙΔΡΥΜΑ
Α.Κ.ΛΑΜΒΕΝΤΗ